

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	4
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	4
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	5
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	6
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	7
Β' Μέρος.....	9
Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών.....	9

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΙΣ Α', Β', Γ' ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο «ιστορία» εννοούμε οτιδήποτε έχει συμβεί στο παρελθόν. Η Ιστορία όμως ως επιστήμη είναι η μελέτη του παρελθόντος, η οποία γίνεται πάντοτε με τη διαμεσολάβηση του ιστορικού. Στόχος της Ιστορίας ως επιστήμης είναι η γνώση, η κατανόηση και η ερμηνεία των γεγονότων και των καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο παρελθόν. Γενικά η Ιστορία καθιστά δυνατή τη συγκρότηση της συλλογικής μνήμης, της ταυτότητας και της κληρονομιάς λαών και κοινωνιών. Συμβάλλει στην κατανόηση του παρόντος και στην ανάληψη δράσης και συμμετοχής στο σύγχρονο γίνεσθαι. Λόγω της μεθόδου της (διατύπωση ερωτημάτων και κριτική προσέγγιση των πηγών), συμβάλλει στη συγκρότηση αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών, με δυνατότητα αναστοχασμού και κριτικής προσέγγισης του παρελθόντος.

Εν γένει το μάθημα της Ιστορίας στοχεύει στην καλλιέργεια και στην ανάπτυξη ιστορικής κριτικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης από τους/τις μαθητές/-τριες. Ειδικά στο Λύκειο τούτο επιτυγχάνεται με τη μελέτη και την ανάλυση σε βάθος ιστορικών θεμάτων, γι' αυτό η διάταξη της ύλης είναι θεματική. Στο πλαίσιο αυτό η εθνική ιστορία συνδέεται άμεσα με την Ευρωπαϊκή και την Παγκόσμια Ιστορία, ενώ επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τον χρόνο και τον χώρο μέσα στον οποίο συμβαίνουν τα ιστορικά φαινόμενα και δρουν τα ιστορικά πρόσωπα, καθώς και με τις βασικές ιστορικές έννοιες.

Τα νέα ΠΣ της Ιστορίας εισάγουν ενιαία αντίληψη προσέγγισης της Ιστορίας από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Λυκείου. Επιπλέον, έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια εξορθολογισμού της ύλης, με την επιλογή των ενοτήτων και την αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους.

Η διδασκαλία γίνεται με άξονα τον/τη μαθητή/-τρια. Η εκτεταμένη χρήση πολυμορφικού/πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, η αποφυγή της αποστήθισης και η αξιοποίηση πηγών ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/-τριών έχουν στόχο την κριτική αφομοίωση της ύλης από τους/τις μαθητές/-τριες.

Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών χρειάζεται να είναι διαρκής και διαμορφωτική και να διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά, με σκοπό τον περιορισμό της αποστήθισης και της στείρας ή μηχανιστικής αναπαραγωγής των ιστορικών πληροφοριών από μέρους τους. Ασκείται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως η προφορική και γραπτή εξέταση και η παρουσίαση εργασιών, κατά τις οποίες ελέγχονται η αφηγηματική ικανότητα, η γνώση, η διατύπωση ιστορικού λόγου, η ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου της Ιστορίας αποσκοπεί στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης και στην ανάπτυξη ιστορικής σκέψης εκ μέρους των μαθητών/-τριών. Μέσω της μελέτης του ιστορικού παρελθόντος, οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν τις αιτιώδεις σχέσεις που συνδέουν τα ιστορικά γεγονότα και ερμηνεύουν τα ιστορικά φαινόμενα. Με τον τρόπο αυτό αντιλαμβάνονται την ιστορία όχι

ως μια στατική, προδιαμορφωμένη κατάσταση, αλλά ως μια δυναμική, πολυσύνθετη και εξελισσόμενη πραγματικότητα, της οποίας τμήμα αποτελεί και η εποχή στην οποία οι ίδιοι/-ες ζουν. Επίσης, συνειδητοποιούν τη λειτουργία της ιστορίας ως προσέγγιση και ερμηνεία των γεγονότων του παρελθόντος που γίνεται με τη διαμεσολάβηση των ιστορικών.

Επιπλέον, οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν αίσθημα συμμετοχής στο ιστορικό γίνεσθαι, συνεπώς και αίσθημα προσωπικής ευθύνης για τη διαμόρφωση της ιστορίας. Ειδικότερα, αντιλαμβάνονται ότι η ενσυνείδητη τοποθέτησή τους στον χρόνο προϋποθέτει κατανόηση του παρελθόντος, ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση του παρόντος και δημιουργία των βάσεων για την οικοδόμηση του μέλλοντος. Εν κατακλείδι, μέσω της ιστορικής παιδείας, οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν κριτική σκέψη και ενσυνείδητη στάση ζωής, ενεργό πρόσληψη του κόσμου και δημοκρατική συνείδηση.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το περιεχόμενο του ΠΣ της Ιστορίας στο Λύκειο καλύπτει θεματικά όψεις της Ελληνικής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας Ιστορίας, από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας. Περιλαμβάνει, επίσης, βασικές γνώσεις για την επιστήμη της Ιστορίας.

Στην Α' Λυκείου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για τις μορφές κρατικής οργάνωσης, τους θεσμούς, τη διοίκηση, καθώς και το περιεχόμενο διαφόρων ιδεολογικών ρευμάτων από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Α' Λυκείου επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες
- Θεσμοί και κρατική οργάνωση στην αρχαιότητα
- Θεσμοί και κρατική οργάνωση στο Βυζάντιο. Βυζάντιο – Μέσοι χρόνοι
- Θεσμοί και κρατική οργάνωση στους νεότερους χρόνους
- Ιδεολογικά ρεύματα

Στη Β' Λυκείου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για τον τρόπο οργάνωσης των κοινωνιών, τη λειτουργία της οικονομίας και τις πληθυσμιακές μεταβολές από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Β' Λυκείου επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες
- Τρόποι και μέσα παραγωγής, προϊόντα, υπηρεσίες, από τη γεωργική επανάσταση στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία
- Κοινωνικές τάξεις και ομάδες
- Μετακινήσεις πληθυσμών

Στη Γ' Λυκείου οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για τη συγκρότηση και τη λειτουργία διαφόρων συστημάτων ασφαλείας, καθώς και την εξέλιξη διεθνών ζητημάτων από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Γ' Λυκείου επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες

- Συστήματα Ασφαλείας
- Διεθνή Ζητήματα

Στο μάθημα της Γ' Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία της Ιστορίας ως επιστήμης, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο εργάζεται ο ιστορικός.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ του μαθήματος επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Η επιστήμη της Ιστορίας. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις
- Το Ελληνικό Ζήτημα και η λύση του (από τον ώριμο Νεοελληνικό Διαφωτισμό έως την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη)
- Η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή

Στην πρώτη ενότητα οι μαθητές/-τριες θα εξοικειωθούν με τα επιστημολογικά χαρακτηριστικά της επιστήμης της ιστορίας, θα γνωρίσουν τα εργαλεία και τη μέθοδο που χρησιμοποιούν οι ιστορικοί, ενώ θα αποκτήσουν βασικές γνώσεις για τις διάφορες ιστοριογραφικές σχολές που δημιουργήθηκαν στην πορεία του χρόνου. Στη δεύτερη και στην τρίτη ενότητα θα κληθούν να εφαρμόσουν στην πράξη όσα διδάχθηκαν στην πρώτη. Αυτό θα γίνει μέσω της διδασκαλίας δύο θεματικών: εκείνης που σχετίζεται με το Ελληνικό Ζήτημα και τη συγκρότηση του ελληνικού εθνικού κράτους και εκείνης που αναφέρεται στην έννοια της Ευρώπης ως ιστορικής οντότητας, από την Αρχαιότητα έως τις μέρες μας. Μέσω αυτών των δύο θεματικών, με τη χρήση πηγών και τη χρήση της σχετικής βιβλιογραφίας οι μαθητές/-τριες θα εργασθούν ως μικροί ιστορικοί ξεκινώντας το δικό τους δημιουργικό ταξίδι στο ιστορικό παρελθόν.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Ο γενικός σκοπός και οι γενικοί-ειδικοί στόχοι του μαθήματος διαμορφώνουν τις αρχές της ερευνητικής-εργαστηριακής διδακτικής μεθόδου. Ως βασική μεθοδολογική στρατηγική προτείνεται η διερευνητική προσέγγιση του διδακτικού υλικού και η εφαρμογή ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας. Καθώς η αφήγηση ελάχιστα εξασφαλίζει την προσδοκώμενη διαλεκτική-ενεργητική συμμετοχή, ως προσφορότερη μέθοδος θεωρείται ο διάλογος και η συνέντευξη (εκπαιδευτικού-μαθητών/-τριών), που επιτρέπει την άμεση και ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/-τριών στη διαδικασία της ανακάλυψης, αξιοποίησης της αποκτηθείσας γνώσης, διασύνδεσης ιστορικών στοιχείων, εξαγωγής συμπερασμάτων και διατύπωσης αξιολογικών κρίσεων. Η επεξεργασία ιστορικού υλικού (πηγών, τεκμηρίων, εικόνων, χαρτών, χρονολογικών πινάκων κτλ.) υιοθετείται ως βασική διδακτική μέθοδος για την κατανόηση των θεωρητικών ζητημάτων και τη δημιουργία συνθηκών «εργαστηρίου ιστορίας». Έτσι, τα παραδείγματα που παρατίθενται (το Ελληνικό Ζήτημα και η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα) δεν πρέπει να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο μιας αναλυτικής προσέγγισης και εξιστόρησης, αλλά ως αφετηρία κατανόησής τους με τη χρήση πηγών και γενικότερα ιστορικού υλικού. Η παρατήρηση αυτή κρίνεται καθοριστικής σημασίας τόσο για την έκταση της επιδιωκόμενης αφήγησης όσο και για τη χρήση του ιστορικού υλικού (προτείνεται σχεδόν ισομερής κατανομή χρόνου στις δύο δραστηριότητες). Ειδικότερα, η επεξεργασία των πηγών προτείνεται να ακολουθεί τα εξής στάδια: παρουσίαση σύντομων κειμένων (με περιγραφές, αφηγήσεις, ερμηνείες κτλ.), εξωκειμενική προσέγγιση (πληροφορίες για τον συντάκτη της πηγής, το ιστορικό-κοινωνικό-ιδεολογικό πλαίσιο της πηγής), κειμενική (πληροφορίες, ερμηνείες, αποσιωπήσεις της πηγής), διακειμενική

(συγκρίσεις-αντιπαραβολή πηγών που αναφέρονται στο ίδιο ζήτημα) σύνθεση (σύνθεση του περιεχομένου, των ιστορικών πληροφοριών των πηγών). Στην κατεύθυνση αυτή ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού καθίσταται βοηθητικός, συντονιστικός, ώστε βαθμιαία οι μαθητές/-τριες να εθιστούν στη χρήση και επεξεργασία των πηγών. Ειδικότερα, η έρευνα των γραπτών πηγών, άμεσων και έμμεσων, πρέπει να είναι για τους/τις μαθητές/-τριες μέσο αμεσότερης προσέγγισης μιας ιστορικής εποχής, καθώς επίσης και κατανόησης και ερμηνείας των ιστορικών φαινομένων ή ζητημάτων. Η μαθητεία στην έρευνα των πηγών εξοικειώνει σταδιακά τους/τις μαθητές/-τριες με τη δουλειά του ιστορικού, γιατί τους/τις ασκεί στην ουσία της ιστορικής έρευνας (αντιπαραβολή και έλεγχος αξιοπιστίας των πηγών, κίνητρα και ερμηνείες ιστορικών κ.ά.). Μάλιστα, με την επεξεργασία τεκμηρίων που παρουσιάζουν διαφορετικές εκδοχές του ίδιου γεγονότος ή φαινομένου αναπτύσσονται σταδιακά η κριτική σκέψη, η κριτική στάση απέναντι σε ιστορικά γεγονότα ή πρόσωπα, η ικανότητα διατύπωσης υποθέσεων, νόμων ή ορισμών, γενικεύσεων και διασύνδεσης των γεγονότων, γενικότερα αναπτύσσεται η ικανότητα να αξιολογούν την ανθρώπινη δράση και να διατυπώνουν, χωρίς προκατάληψη, αξιολογικές ηθικές κρίσεις. Με τον τρόπο αυτό διαμορφώνονται πολίτες με αξίες και εφόδια αντίστασης σε προσπάθειες χειραγώγησης. Η ανάθεση και εκπόνηση εργασιών (ατομικών ή ομαδικών) και η σύνδεσή τους με θέματα/έρευνες τοπικής ιστορίας ενθαρρύνουν την ενεργητικότερη συμμετοχή, καθώς και –όπου και όποτε είναι εφικτό και εφαρμόσιμο– την παραγωγή ιστορικής γνώσης. Η χρήση εποπτικών μέσων (συμβατικών και ψηφιακών) παρέχει ευκαιρίες για αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της ιστορικής γνώσης και κατανόηση των θεωρητικών ζητημάτων του μαθήματος.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση στο μάθημα της Ιστορίας θέτει ως βασική αρχή την απαλλαγή του/της μαθητή/-τριας από την πρακτική της μηχανικής απομνημόνευσης, από την εμμονή στη διατύπωση του σχολικού βιβλίου (αποστήθιση) και από τη στείρα και αυτολεξεί αναπαραγωγή των προσφερόμενων γνώσεων. Στον γνωστικό τομέα, τα βασικά θέματα του μαθήματος περιλαμβάνουν επιστημολογικούς όρους και έννοιες που είναι εκ των πραγμάτων απαραίτητες, για να οικοδομήσει ο/η μαθητής/-τρια γνώσεις και ένα στοιχειώδες θεωρητικό εννοιολογικό υπόβαθρο. Κατά την προφορική και γραπτή εξέταση των μαθητών/-τριών ελέγχονται η γνώση και η κατανόηση ιστορικών εννοιών, των μεθόδων που χρησιμοποιούν για την κριτική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης και η διατύπωση με σαφήνεια και ακρίβεια ιστορικού λόγου. Στόχος δεν είναι να διερευνηθεί αν οι μαθητές/-τριες έμαθαν το σχολικό βιβλίο της Ιστορίας, αλλά αν μαθαίνουν ιστορία. Επιπλέον, κατά την αξιολόγηση ο/η διδάσκων/-ουσα δεν περιορίζεται στην κυριολεκτική κατανόηση (ποιος, πότε, πού, πώς, τι συνέβη κτλ.). Επιδιώκεται οι ερωτήσεις να έχουν διερευνητικό και ερμηνευτικό χαρακτήρα, να στοχεύουν στην ανάλυση, αξιολόγηση και κριτική κατανόηση ιστορικών φαινομένων ή προσώπων. Να μην αλλοιώνεται κατά την εξέταση του μαθήματος η φύση της Ιστορίας ως επιστήμης. Η Ιστορία είναι μεν γνώση, αλλά πρωτίστως είναι μέθοδος μελέτης. Επομένως, δεν περιοριζόμαστε σε στατικές ερωτήσεις αλλά σε δυναμικές, που ζητούν τη δυναμική αναπαράσταση της ανθρώπινης δράσης. Σε επίπεδο ανάπτυξης δεξιοτήτων ιστορικής διερεύνησης, ενθαρρύνεται ο/η μαθητής/-τρια με τον διάλογο στην τάξη, την ανάθεση δραστηριοτήτων και εργασιών, να αναζητά πληροφορίες και υλικό, να διατυπώνει ερωτήματα και υποθέσεις, να επιβεβαιώνει, να επαληθεύει, να κάνει αναγωγές, να συσχετίζει, να διατυπώνει ορισμούς, να κάνει γενικεύσεις, να συνδέει τα γεγονότα στη σχέση αιτίας και αποτελέσματος, να απορρίπτει τις «μεταφυσικές» ερμηνείες, να αξιολογεί, να αναπτύσσει ένα θέμα σε σύντομη ή εκτενέστερη αφήγηση, χρησιμοποιώντας τις προσφερόμενες γνώσεις. Σε επίπεδο ανάπτυξης συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών/-τριών να συνεργάζονται

για να αξιοποιήσουν ευκαιρίες ενασχόλησης με την ιστορία του τόπου τους ή να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες για την παραγωγή ομαδικών δράσεων στο πλαίσιο της σχολικής ζωής.

Η αξιολόγηση αποτελεί μέσο ανατροφοδότησης της διδακτικής διαδικασίας, που αποσκοπεί, μέσω του εντοπισμού αδυναμιών και δυνατοτήτων, κατ' επέκταση μέσω της διαρκούς ανανέωσης στόχων, στην αυτοβελτίωση. Συνιστά σημαντικό μέσο ανάπτυξης της μάθησης, καθώς επιτρέπει την ενσυνείδητη στάση του/της μαθητή/-τριας έναντι της γνωστικής διαδικασίας, τον έλεγχο της πορείας του/της στην καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων από τον/την ίδιο/-α, συνεπώς την απόκτηση μεταγνωστικής δεξιότητας.

Με τον τρόπο αυτό, ο/η μαθητής/-τρια αναπτύσσει την ικανότητα συγκρότησης ιστορικών εννοιών και μεταβίβασης της ιστορικής γνώσης σε νέα περιβάλλοντα. Υπό το πρίσμα αυτό, η ιστορική παιδεία δεν παραμένει συσσωρευμένη γνώση, αλλά γίνεται φακός παρατήρησης, παράγοντας ερμηνείας και κατανόησης του κόσμου.

Οι τεχνικές αξιολόγησης, όπως και οι δραστηριότητες, πρέπει να οργανώνονται με γνώμονα την καλλιέργεια εμπειριστατωμένης γνώσης και την προαγωγή κριτικής σκέψης, η οποία αποτελεί βασικό σκοπό του διδακτικού αντικειμένου της Ιστορίας' συνιστούν, ωστόσο, ενισχυτικά στοιχεία της διδασκαλίας και δε στοχεύουν στην υποκατάστασή της. Η αξιολόγηση δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελεί αυτοσκοπό.

Β' Μέρος

Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΙΣΤΟΡΙΑ – Α' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
	Ο ΧΩΡΟΣ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία του χώρου στη διαμόρφωση του ιστορικού γίνεσθαι. Ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> – τον ρόλο της γεωγραφικής θέσης και της γεωμορφολογίας στην οργάνωση των κοινωνιών, – τους καταναγκασμούς της γεωμορφολογίας στις παραδοσιακές κοινωνίες, – την αντίληψη των ορίων του χώρου. • Να προσλαμβάνουν τη γεωγραφική θέση ως βασικό συντελεστή διαμόρφωσης γεωπολιτικών συσχετισμών. • Να τοποθετούν επιμέρους ιστορικά γεγονότα σε σωστή χρονολογική σειρά, να αντιλαμβάνονται τον ρόλο της περιοδολόγησης στην ιστορία. Ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> – τη γραμμική και την κυκλική διάσταση του ιστορικού χρόνου, – τους διαφορετικούς ιστορικούς χρόνους (ιστορική «δομή», συγκυρία, χρόνος του γεγονότος). • Να κατανοούν τη σημασία της ειδικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν, να συλλέξουν και να μελετήσουν υλικό με διαφορετικές εκδοχές διαχείρισης του χώρου σε ειδικά επιμέρους ιστορικά παραδείγματα. • Να παρατηρήσουν τον ρόλο της γεωμορφολογίας της αρχαίας Αιγύπτου στη συγκρότηση του βασιλείου των φαραώ, επίσης της γεωμορφολογίας του ελλαδικού χώρου στη συγκρότηση της πόλης-κράτους, να αναγνωρίσουν τη θέση-κλειδί της Κωνσταντινούπολης, να κατανοήσουν τη σημασία των γεωπολιτικών συσχετισμών στο πλαίσιο του Ανατολικού Ζητήματος. • Να παραθέσουν στο πλαίσιο συζήτησης επιπλέον παραδείγματα από τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους καταλήγοντας σε συμπεράσματα. • Να επεξεργαστούν πηγές σχετικές με την αντίληψη του χώρου και του χρόνου από τον άνθρωπο σε διαφορετικά ιστορικά συμφραζόμενα. Ενδεικτικά, μπορούν να μελετήσουν τις διαφορετικές αναπαραστάσεις του χρόνου και του χώρου από τον μεσαιωνικό άνθρωπο και από τον άνθρωπο της πρώτης φάσης της Βιομηχανικής Επανάστασης. • Να κατασκευάσουν πίνακα με ιστορικούς όρους-έννοιες

		<p>εννοιολόγησης όρων στο πλαίσιο της επιστήμης της Ιστορίας και τη σημασία της ιστορικής ορολογίας ως παράγοντα μεθοδολογικής προσέγγισης των γεγονότων και συστηματικής εμβάθυνσης σε συσχετισμούς και αιτιώδεις σχέσεις.</p>	<p>στη βάση προδιατυπωμένων επιμέρους κριτηρίων. Να προχωρήσουν σε ομαδοποίηση και τυπολόγηση των εννοιών αναφέροντας παραδείγματα χρήσης τους.</p>
Αρχαιότητα	Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ		
	<p>Οι θεσμοί των ομηρικών κοινοτήτων ως προπομπός των θεσμών των πόλεων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τον ρόλο που διαδραματίζει στην ομηρική κοινωνία ο καθένας από τους τρεις θεσμούς, η βασιλεία, η βουλή και η συνέλευση του δήμου, και να αναγνωρίζουν σε αυτούς τις ιστορικές ρίζες των μεταγενέστερων βασικών θεσμών της πόλης-κράτους. • Να αναγνωρίζουν ότι η σύμπραξη περισσότερων παραγόντων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί ιστορικό προηγούμενο του μεταγενέστερου καταμερισμού καθηκόντων-αρμοδιοτήτων-εξουσιών εντός της πολιτείας. • Να εκτιμούν την επιδίωξη συναντίληψης εκ μέρους του βασιλιά γύρω από θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος μέσω διαβούλευσης με 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανακαλέσουν γνώσεις από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των προηγούμενων ετών. • Να μελετήσουν αποσπάσματα των ομηρικών επών, με αναφορά σε πρώιμες μορφές πολιτείας (θεοί, Φαίακες, Τρώες, Αχαιοί, Ιθακήσιοι). • Να μελετήσουν αποσπάσματα σχετικής βιβλιογραφίας. • Να συγκρίνουν με τις «απολιτικές»-φυσικές κοινωνίες: Κύκλωπες, Λαιστρυγόνες, Λωτοφάγους. • Να αναζητήσουν παραστάσεις αγγειογραφίας με σκηνές μυθικών κοινοτήτων (συμβούλιο των Ολυμπίων, συγκέντρωση Αχαιών κ.ο.κ.).

Αρχαιότητα		τους άτυπους φορείς εξουσίας (βουλή, λαϊκή συνέλευση) ως στοιχείου πρώιμης συλλογικής πολιτικής διάνοιας που κυοφορεί τη μορφή διακυβέρνησης των επόμενων αιώνων στο πλαίσιο της ελληνικής πόλης-κράτους.	
	Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ (ΥΣΤΕΡΟΙ ΑΡΧΑΪΚΟΙ – ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ)		
	Ορισμός της πόλεως, τα πολιτεύματα και οι βασικοί πολιτειακοί-πολιτικοί θεσμοί.	<ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν σαφή αντίληψη της διαφοράς μεταξύ της αρχαίας πόλεως, ως αυτόνομης κρατικής οντότητας με ιδιαίτερη πολιτική, κοινωνική, οικονομική, στρατιωτική οργάνωση και θρησκευτικό βίο, και της ομώνυμης σύγχρονης οικιστικής μονάδας αστικού τύπου. • Να προσδιορίζουν ιστορικά την έννοια της πόλης-κράτους βάσει των δομικών χαρακτηριστικών, των βασικών επιδιώξεων και των πολιτικών θεσμών της. • Να εξηγούν γιατί η πόλη-κράτος θεωρείται το κυρίαρχο πολιτικό και πολιτειακό μόρφωμα της ελληνικής αρχαιότητας, αλλά και ο φορέας διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού. • Να προσεγγίζουν κριτικά τις εξελίξεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίσουν την έννοια πόλις στην αρχαία ελληνική. • Να αντιπαραβάλουν τον αρχαίο ελληνικό όρο πόλις με την πόλη της νέας ελληνικής. • Να συνεξετάσουν και να αντιπαραβάλουν τις έννοιες: πόλις και ἄστυ, πόλις και δήμος, πόλις και κοινότης. • Να συγκρίνουν τα πρώιμα ανατολικά πολιτεύματα με την ελληνική πόλη-κράτος, όσον αφορά τον χαρακτήρα της εξουσίας και τη μορφή της οικιστικής δόμησης. • Να συνθέσουν πίνακα δεδομένων ή ψηφιακού αρχείου προβολής. • Να συζητήσουν σχετικά με την κοσμοϊστορικής σημασίας εξέλιξη που σηματοδοτεί η πόλη-κράτος. • Να αναζητήσουν και να μελετήσουν νομίσματα του βου αι. π.Χ. προκειμένου να διερευνήσουν τις πολιτικές-πολιτειακές αντιλήψεις της εποχής (συμβολικές αναπαραστάσεις, πολιτικές αρχές, αξίες). • Να μελετήσουν πηγές που αναφέρονται στον πόλεμο μεταξύ Αθήνας – Μεγάρων

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>της Αρχαϊκής Περιόδου που πιθανώς οδήγησαν στην εμφάνιση της πόλης-κράτους (συνοικισμός, λειτουργία κοινών ιερών, επίδραση ανάλογων πολιτικών δομών της Ανατολής κ.ο.κ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους βασικούς πολιτικούς-πολιτειακούς θεσμούς της πόλης (Εκκλησία του Δήμου, Βουλή, Άρχοντες) αναφορικά προς την κοινωνική προέλευση των μελών, τις εξουσίες-ευθύνες-αρμοδιότητες και τη λειτουργία τους. • Να προσδιορίζουν το ιστορικό περιεχόμενο των όρων: γένος, φρατρία, φυλή. • Να συλλάβουν το οξύμωρο μεταξύ του οικουμενικού χαρακτήρα που προσέλαβε ο ελληνικός πολιτισμός μέσω του θεσμού της πόλης και της πολυδιάσπασης που συνεπαγόταν για τον ελληνικό κόσμο η διαίρεση σε πόλεις-κράτη και, κατ' επέκταση, οι διαρκείς μεταξύ τους ανταγωνισμοί. • Να αναγνωρίσουν τους μετασχηματισμούς και τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό των πόλεων μεταξύ του 7ου-5ου αι. π.Χ., 	<p>για τον έλεγχο της Σαλαμίνας ή μεταξύ Κορίνθου – Μεγάρων. Να συζητήσουν για τα αίτια πολέμου μεταξύ όμορων πόλεων-κρατών κατά τους αρχαϊκούς χρόνους. Να αναφερθούν σε γεγονότα σύμπτυξης και διάλυσης συμμαχιών μεταξύ πόλεων των κλασικών χρόνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποδώσουν σε διάγραμμα τα κύρια όργανα εξουσίας της πόλης-κράτους και τις αρμοδιότητες-υποχρεώσεις τους. • Να μελετήσουν πρωτογενές και δευτερογενές υλικό για το περιεχόμενο των εννοιών πόλις και πολίτης και τη μεταξύ τους σχέση. • Να συζητήσουν σχετικά με την έννοια του πολίτη, τις προϋποθέσεις ένταξης στο σώμα των πολιτών, τις ευθύνες-υποχρεώσεις που απέρρεαν από τη θέση του πολίτη, τη σημασία της πολιτικής συμμετοχής στην κλασική Αθήνα. • Να μελετήσουν πηγές και να αναζητήσουν προσδιοριστικούς όρους για την τάξη των ευγενών (εύπατριδες, ίπποβόται, ίππεῖς, γεωμόροι, ἄριστοι, ἔσθλοῖ) και για τα εξαθλιωμένα αγροτικά στρώματα (πονηροί, κονίποδες, δειλοί, κακοί). • Να αναζητήσουν την ετυμολογία των παραπάνω λέξεων σε λεξικά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λεξικά ιστορικών όρων. • Να μελετήσουν πρωτογενές και δευτερογενές υλικό, να παρακολουθήσουν βίντεο για τη νομοθεσία του Σόλωνα. Να συζητήσουν για τη σημασία που είχε η διαδικασία έγκρισης νόμου από
-------------------	--	---	---

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>βάσει των οποίων πραγματώνεται η σταδιακή εξέλιξη του πολιτεύματος από τα στάδια της αριστοκρατίας, ολιγαρχίας, τιμοκρατίας, τυραννίδας, ισονομίας, δημοκρατίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα στοιχεία που καθορίζουν την ταυτότητα του νέου ανθρώπου που συνιστά πυρήνα ύπαρξης της πόλης-κράτους: του πολίτη-οπλίτη. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της καταγραφής του δικαίου για την καλλιέργεια συνείδησης ισότητας των μελών της κοινωνίας έναντι του νόμου (πολιτική ισότητα) και της εισαγωγής νέων κριτηρίων κοινωνικής διαστρωμάτωσης για τη διεύρυνση του πολιτικού σώματος των πόλεων (ολιγαρχία-τιμοκρατία). • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της αρχαϊκής και της κλασικής τέχνης για την ανάπτυξη και την πολιτιστική εξέλιξη της πόλης-κράτους. 	<p>συλλογικά όργανα κατά τους κλασικούς χρόνους, ως απείκασμα συλλογικής βούλησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τον γνωστό «Διάλογο για τα πολιτεύματα» του Ηροδότου σχετικά με τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων. Να κατασκευάσουν ψηφιακό πίνακα δεδομένων. • Να φτιάξουν διάγραμμα για τις πολιτικές και πολιτειακές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Αθήνα (από την αριστοκρατία της Αρχαϊκής Περιόδου στην ολοκληρωμένη μορφή δημοκρατίας των κλασικών χρόνων).
	<p>Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ</p>		
<p>Η εγκαθίδρυση και η εξέλιξη της δημοκρατίας στην Αθήνα: Οι μεταρρυθμίσεις του</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν και να αναλύουν το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Κλεισθένη σε πλαίσιο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν βιβλιογραφία σχετικά με τη διαίρεση της πόλης σε φυλές, τριττύες, δήμους από τον Κλεισθένη.

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>Κλεισθένη, οι δημοκρατικές ρυθμίσεις από το 487 έως το 452 π.Χ.</p>	<p>μακροϊστορίας (μακρά διαδικασία διαμόρφωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος) και μικροϊστορίας (κοινωνικοπολιτικές συγκρούσεις του τέλους του 6ου αι. π.Χ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της μεταρρύθμισης του Κλεισθένη για την ανατροπή των δομών της αριστοκρατικής πόλης και την εγκαθίδρυση καθεστώτος πολιτικής ισότητας (ισονομία), που θέτει τις βάσεις της μετέπειτα δημοκρατικής πολιτείας), αναπτύσσει μια «δημοκρατική δυναμική». • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της ίδρυσης νέων πολιτικών οργάνων ευρείας συμμετοχής των πολιτών: της Βουλής των Πεντακοσίων και της Ηλιαίας. • Να αντιλαμβάνονται την έννοια της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας, ως άσκησης άμεσης εξουσίας-κυριαρχίας από τον δήμο, το σύνολο των ενήλικων ανδρών που κατάγονταν από την πόλη, ανεξαρτήτως εισοδηματικών και ιδιοκτησιακών κριτηρίων. • Να κατανοούν και να αναλύουν τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν διάγραμμα με θέμα την οργανωτική δομή της πόλης που καθιέρωσε ο Κλεισθένης. • Να μελετήσουν πρωτογενές (λογοτεχνικό και αρχαιολογικό) υλικό για τη λατρεία των 10 επώνυμων ηρώων. • Να συζητήσουν για τη σημασία που είχε η καθιέρωση της δημόσιας λατρείας των επώνυμων ηρώων από τον Κλεισθένη, αλλά και η διατήρησή της αιώνες μετά. • Να διερευνήσουν τις ανάγκες που ικανοποίησε η λατρεία των επώνυμων ηρώων της Αθήνας στα τέλη του 6ου αι. π.Χ., στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. και κατά τη διάρκεια του 2ου αι. μ.Χ. • Να μελετήσουν αποσπάσματα σχετικά με τη λειτουργία του νόμου ως προστάτη της εξουσίας του δήμου. • Να συζητήσουν για τις πεποιθήσεις και τα αισθήματα που θα είχε ένας Αθηναίος των κλασικών χρόνων για τον νόμο και την πολιτεία. • Να αναλύσουν τα ιστορικά γεγονότα τα οποία θα συνέβαλαν, κατά την κρίση τους, στη γέννηση αυτών των πεποιθήσεων/ αισθημάτων. • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές για την ανάπτυξη της έννοιας του δημόσιου συμφέροντος και της δημόσιας υπηρεσίας κατά τους κλασικούς χρόνους. • Να μελετήσουν την ιστορία των κατοίκων και των θεσμών
--------------------------	--	--	---

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές συνθήκες, οι οποίες, κατά τον 5ο αι. π.Χ., επιτάχυναν τους ρυθμούς εκδημοκρατισμού του πολιτεύματος, με έμφαση: στη συμβολή των θητών, ως ερετών, κατά τη διάρκεια των Περσικών Πολέμων και της Αθηναϊκής Συμμαχίας-Ηγεμονίας, στη σημασία του ναυτικού προγράμματος του Θεμιστοκλή (483-479 π.Χ.) για την προαγωγή δημοκρατικών λειτουργιών και τη διαμόρφωση δημοκρατικών αντιλήψεων.</p> <p>• Να αντιλαμβάνονται και να αναλύουν τις συνιστώσες της περαιτέρω διαδικασίας εκδημοκρατισμού του πολιτεύματος κατά τη διάρκεια της περιόδου 462-452 π.Χ. και, ειδικότερα, τα αίτια της αποκορύφωσής της με τον Εφιάλτη και κατά τους χρόνους που δεσπόζει ο Περικλής στην αθηναϊκή πολιτική σκηνή.</p>	<p>της Αθήνας μέσω διαδραστικής περιήγησης στην Αρχαία Αγορά των Αθηνών.</p> <p>• Να συνθέσουν ψηφιακό πίνακα με τις έννοιες: ισονομία, ισηγορία, ισοκρατία, ισοψηφία, δημοκρατία (άμεση δημοκρατία, ριζοσπαστική δημοκρατία), ερέτες, οστρακισμός, τριπτύες, φυλές, δήμοι, επώνυμοι ήρωες, μισθοφορά, δοκιμασία, χορηγία, λειτουργία.</p>
	<p>Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών: Εκκλησία του Δήμου, Βουλή των 500, Ηλιαία.</p>	<p>• Να γνωρίζουν τα βασικά όργανα της αθηναϊκής δημοκρατικής πολιτείας και να προσδιορίζουν: τον βαθμό πρόσβασης των κοινωνικών τάξεων σε αυτά, τον τρόπο λειτουργίας και</p>	<p>• Να μελετήσουν πρωτογενείς πηγές και να εντοπίσουν τα επιμέρους χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος που εκτίθενται σε αυτές.</p> <p>• Να συζητήσουν σχετικά με την αναγκαιότητα τήρησης των δημοκρατικών αρχών σε</p>

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>τις αρμοδιότητές τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τα βασικά γνωρίσματα της αθηναϊκής δημοκρατίας: τον συλλογικό και ενιαύσιο χαρακτήρα των αρχών, την επιλογή των αξιωματούχων με κλήρωση, την άσκηση αυστηρού ελέγχου τους εκ μέρους του δήμου. • Να κατανοούν τον ρόλο των παραπάνω στην αποτροπή ανάπτυξης μορφών προσωποπαγούς εξουσίας. • Να κατανοούν και να αναλύουν τη σημασία που προσέλαβε η Εκκλησία του Δήμου ως κυρίαρχο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας με την επέκταση των εξουσιών της σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου. • Να κατανοούν τον ρόλο της Βουλής των 500 όσον αφορά τον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα και το εύρος των αρμοδιοτήτων της. • Να κατανοούν τον χαρακτήρα της Ηλιαίας ως λαϊκού δικαστηρίου με ισχυρή/πολυμελή λαϊκή αντιπροσώπευση, και τη σημασία που είχε η επέκταση των αρμοδιοτήτων της και σε ζητήματα πολιτικής και αστικής 	<p>όλες τις πολιτείες δικαίου και να διατυπώσουν απόψεις όσον αφορά τα νοσηρά στοιχεία που καταστρατηγούν την εφαρμογή αυτών των αρχών και οδηγούν στα γνωστά φαινόμενα κρίσης του δημοκρατικού πολιτεύματος.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές και να συζητήσουν για την αθηναϊκή Εκκλησία του Δήμου, για τη διαδικασία που τηρούνταν στις συνελεύσεις, καθώς και για περιπτώσεις παρεκτροπής από τα καθιερωμένα ήθη. • Να αναφερθούν στους κινδύνους που διέκριναν κάποιοι πολιτικοί στην κυριαρχία του δήμου (ο φόβος της οχλοκρατίας). • Να συγκρίνουν, στο πλαίσιο συζήτησης, την αθηναϊκή δημοκρατία (άμεση, γενικευμένης συμμετοχικότητας, ριζοσπαστική) με μορφές σύγχρονης δημοκρατίας (κοινοβουλευτική, αντιπροσωπευτική, αβασίλευτη κ.ο.κ.). • Να συνθέσουν ψηφιακό πίνακα και να καταγράψουν την ιστορική ερμηνεία των εννοιών: ισονομία, ισοτιμία, ισηγορία, χειροτονία, προβούλευμα, οστρακισμός, γραφή παρανόμων, εισαγγελία, γραφαί/δίκαι, Θόλος, Βουλευταί, Ηλιασταί, ψηφοφορία, Στρατηγοί. • Να προσθέσουν τα νέα δεδομένα στον ψηφιακό πίνακα εννοιών της προηγούμενης ώρας.
-------------------	--	---	---

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>δικαιοσύνης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι ο θεσμός της δημοκρατίας συνέβαλε στην πολιτιστική πρόοδο της Αθήνας και στην ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών (του θεάτρου, της φιλοσοφίας, της ποίησης, των επιστημών, της αρχιτεκτονικής, της γλυπτικής, της ζωγραφικής κ.ά.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τον ρόλο του θεάτρου ως μέσου παιδείας των λαϊκών κοινωνικών στρωμάτων. • Να μελετήσουν πηγές σχετικές με την κατασκευή του Παρθενώνα και να αξιοποιήσουν ψηφιακό υλικό για την κατανόηση της αρχιτεκτονικής του δομής και της καλλιτεχνικής του αξίας.
	<p>Οι υλικές προϋποθέσεις της δημοκρατίας: Λειτουργίες – Μισθοί – Θεωρικά.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την ύπαρξη αμφίδρομης σχέσης μεταξύ της οικονομικής ισχυροποίησης της Αθήνας και της πολιτικής, στρατιωτικής, πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης κατά τον 5ο αι. π.Χ. • Να κατανοούν ότι η θέση της πόλης, ως ηγέτιδας δύναμης, και η κατοχή του μεγαλύτερου εμπορικού-ναυτιλιακού κέντρου, του Πειραιά, εντός της ηγεμονίας συνεπάγονταν για την Αθήνα ένα πλήθος άμεσων ή έμμεσων εσόδων και της παρείχαν εξαιρετικές οικονομικές δυνατότητες. • Να αντιλαμβάνονται ότι η λήψη μέτρων κοινωνικής πρόνοιας εκ μέρους της πόλης (μέσα του 5ου αι. π.Χ.) είχε άμεση επίδραση στον δημόσιο βίο. Ιδιαίτερα, να αναγνωρίζουν τη σημασία της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο επιγραφικό υλικό σχετικό με τον καθορισμό του ύψους και του τρόπου καταβολής του φόρου εκ μέρους των συμμάχων στο πλαίσιο της αθηναϊκής ηγεμονίας. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για τη λεγόμενη Στήλη της εξηκοστής. • Να συζητήσουν για τον τρόπο διαχείρισης του συμμαχικού ταμείου από τους Αθηναίους. • Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ για το Επιγραφικό Μουσείο της Αθήνας, στο οποίο θα γίνεται αναφορά στους φορολογικούς καταλόγους του συμμαχικού ταμείου. • Να συζητήσουν για τη σημασία των αθηναϊκών ψηφισμάτων ως μνημείου της αθηναϊκής δημοκρατίας, αλλά και ως μνημείου της αθηναϊκής ηγεμονίας. • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με τη θεσμοθέτηση του θεωρικού ταμείου και να συζητήσουν για τη σημασία του θεσμού. • Να μελετήσουν βιβλιογραφία σχετικά με τη

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>μισθοφοράς για τη διεύρυνση της συμμετοχής των λαϊκών στρωμάτων στα κοινά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του θεσμού των λειτουργιών ως μέτρου κοινωνικής δικαιοσύνης, συνεπώς και ως στοιχείου κοινωνικής συνοχής και αποσόβησης εντάσεων για την κοινωνία της πόλης. 	<p>λειτουργία του θεάτρου ως μέσου δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης των πολιτών και πρόνοιας της πόλης για την ανανέωση των δημοκρατικών αξιών και την ενδυνάμωση του δημοκρατικού βίου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν πληροφορίες για τα είδη των λειτουργιών και να συγκροτήσουν πίνακα δεδομένων με κατανομή αυτών αναλόγως προς: α) την παρεχόμενη υπηρεσία: τριηραρχία, χορηγία, γυμνασιαρχία, εστίασις, αρχιθεωρία, β) τη μονιμότητα, την περιοδικότητα ή τον εφάπαξ χαρακτήρα τους: τακτικές και έκτακτες. • Να συνθέσουν πίνακα με τις ποικίλες κατηγορίες εσόδων που είχε η αθηναϊκή πόλη κατά την περίοδο της μεγάλης ακμής της και να συζητήσουν για τον χαρακτήρα και τη σημασία τους. • Να συνθέσουν υλικό και να το παρουσιάσουν σε αρχείο προβολής.
	<p>Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ</p>	
<p>Η αυτοκρατορία των Αχαιμενιδών: Σύντομη πολιτική ιστορία και σκιαγράφηση της διοικητικής της οργάνωσης σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν τους παράγοντες που επέτρεψαν τη σύσταση και τη μακράιωνη επιβίωση του πολυεθνικού κράτους των Αχαιμενιδών για διάστημα τεσσάρων αιώνων και έως την κατάκτησή του από τον Αλέξανδρο. • Να αναλύουν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν «πορτρέτα» των Περσών βασιλέων Κύρου Β', Καμβύση, Δαρείου και Ξέρξη και να ερμηνεύσουν τη χρήση συμβόλων εξουσίας (insignia) και στερεοτύπων (στάση σώματος, ένδυση-οπλισμός, κόμμωση κ.ά.) για την απόδοση της ιρανικής αυτοκρατορικής ιδεολογίας. • Να αναφερθούν στον ρόλο των αυτοκρατορικών τεχνών

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>συστατικά στοιχεία της κρατικής ιδεολογίας (απολυταρχική-θεοκρατική εξουσία του μεγάλου βασιλέως, αέναος επεκτατισμός-σύσταση κοσμοκρατορίας, σύστημα διοικητικών φορολογικών περιφερειών, εκτεταμένο δίκτυο αξιωματούχων, ιερατείο) και να αναγνωρίζουν τα στοιχεία μοναρχικής προβολής (τιτλοφορία, αυλική τελετουργία-τυπολογία, ηγεμονική αρχιτεκτονική).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της υλοποίησης έργων μεγάλης κλίμακας από τον μέγα βασιλέα (κωδικοποίηση των νόμων, κοπή νομίσματος, χάραξη οδικού δικτύου) ως συνεκτικού παράγοντα των λαών της αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερα, να αποδίδουν τη λειτουργική αξία και το ιδεολογικό περιεχόμενο της «Βασιληής οδοῦ». • Να προσεγγίζουν κριτικά τη στάση των Περσών έναντι των κατακτημένων λαών της αυτοκρατορίας σε θέματα πολιτισμικής και θρησκευτικής ανεκτικότητας. 	<p>(μνημειώδης αρχιτεκτονική, γλυπτική, πορτρέτο, νόμισμα) για τη νομιμοποίηση της μοναρχίας και την προβολή της εικόνας του μονάρχη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με την περσική απολυταρχική εξουσία, τη διοικητική ή τη στρατιωτική οργάνωση των Περσών. • Να κατασκευάσουν πίνακα δεδομένων. • Να συζητήσουν σχετικά με τον βαθμό αντικειμενικότητας των συγγραφέων και τους παράγοντες διαμόρφωσης της οπτικής τους. • Να μελετήσουν αποσπάσματα για τη «Βασιλινή οδόν» και να ερμηνεύσουν την αξία του τεχνικού έργου. • Να αναζητήσουν άλλα χωρία του Ηροδότου που αναφέρονται σε σημαντικά τεχνικά έργα που εκπονήθηκαν από τους Αχαιμενίδες.
	<p>Η βασιλεία στην Ελλάδα κατά τους κλασικούς χρόνους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι η Σπάρτη αποτελεί μοναδική περίπτωση πόλης-κράτους που διατηρεί κατά τους ιστορικούς χρόνους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν από πρωτογενείς πηγές χαρακτηριστικά της σπαρτιατικής διπλής βασιλείας (αναγωγή καταγωγής σε μυθικό ήρωα,

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>τον θεσμό της (διπλής) βασιλείας, παρότι δεν διαθέτει τυπικά βασιλικό, αλλά ένα μεικτό, με ιδιάζοντα χαρακτήρα πολίτευμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τη δομή και τη λειτουργία των βασικών πολιτειακών οργάνων της σπαρτιατικής πολιτείας. • Να αναλύουν τον χαρακτήρα της μοναρχικής εξουσίας στα κράτη του βόρειου ελλαδικού χώρου (Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλία) και να εκθέτουν: α) τους λόγους που δεν ακολούθησαν την πολιτειακή εξέλιξη των υπόλοιπων ελληνικών κοινοτήτων και β) τα αίτια της εισόδου τους στο ιστορικό προσκήνιο σε μεταγενέστερους χρόνους. • Να κατανοούν τον καθοριστικό ρόλο που θεωρείται ότι διαδραμάτισε η πολιτειακή και πολιτική δομή του κράτους τους στη διατυπωμένη από πολλούς συγγραφείς των ελληνικών πόλεων-κρατών άποψη ότι ήταν βάρβαροι. 	<p>αρμοδιότητες-εξουσίες, περιστολή εξουσιών από τα λοιπά πολιτικά όργανα, απόδοση τιμών, σύγκρουση των δύο βασιλέων).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύσουν και να ερμηνεύσουν τις έννοιες λακωνικός, σπαρτιατικός, δωρικός (κυριολεκτική-μεταφορική χρήση) στη νέα ελληνική γλώσσα προχωρώντας ταυτόχρονα και σε αιτιολόγηση. • Να μελετήσουν αποσπάσματα πρωτογενών και δευτερογενών πηγών με θέμα τη μακεδονική βασιλεία, τις σχέσεις μεταξύ Μακεδόνων και λοιπών Ελλήνων και τις αντιλήψεις των δεύτερων για τους πρώτους έως τον 4ο αι. π.Χ. • Να μελετήσουν πρωτογενείς πηγές και να συζητήσουν για την πολιτική προσαρμογής του Φιλίππου, και στη συνέχεια του Αλεξάνδρου, στις παραδόσεις των ελληνικών πόλεων, καθώς και τη στάση των πόλεων απέναντι στη νέα εξουσία: εκδήλωση εχθρικής διάθεσης, αποδοχή της ως στοιχείου ενότητας των Ελλήνων. • Να παρακολουθήσουν βίντεο σχετικά με την εποχή του Φιλίππου Β' και των ανασκαφών του Ανδρόνικου στη Βεργίνα (αρχ. Αιγές) και να συζητήσουν σχετικά με: <ul style="list-style-type: none"> – τη σημασία των αρχαιολογικών ευρημάτων για την επέκταση της γνώσης μας γύρω από την ελληνική αρχαιότητα, – τις διαστάσεις που προσέλαβε το θέμα υπό το πρίσμα του βαλκανικού εθνικισμού κατά τους νεότερους χρόνους.
	<p>Η αυτοκρατορία του Αλεξάνδρου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα κίνητρα και τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ιστορικό χάρτη και να κάνουν ψηφιακή

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>στόχους της εκστρατείας στην Ασία, όπως αυτά διαμορφώθηκαν υπό την επίδραση της ελληνικής παιδείας, της μακεδονικής αγωγής του Αλεξάνδρου και της θέσης του ως ηγεμόνα της Πανελλήνιας Συμμαχίας της Κορίνθου και ως εκπροσώπου της πανελλήνιας ιδέας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν την τριαδική δομή ηγεσίας του Αλεξάνδρου: μακεδονική βασιλεία, ασιατική μοναρχία, πανελλήνια συμμαχία. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία που είχε η πολιτική συγκερασμού ασιατικών και ελληνικών στοιχείων, την οποία ακολούθησε ο Αλέξανδρος κατά τη διοικητική αναδιοργάνωση της Ασίας, για τη διατήρηση της εξουσίας του στην αχανή αυτοκρατορία. • Να κατανοούν την κοσμοϊστορική σημασία του πολυεθνικού κράτους του Αλεξάνδρου για την έξοδο από τα μικρά κλίμακα κράτη και την είσοδο στην ιστορία του ελληνορωμαϊκού κόσμου κατά τους επόμενους αιώνες. 	<p>αναπαράσταση της πορείας του Αλεξάνδρου. Να παρατηρήσουν την έκταση και να επισημάνουν την εξάπλωση του κράτους εντοπίζοντας τα όριά του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τους παράγοντες που συντέλεσαν στη διατήρηση της εξουσίας του Αλεξάνδρου στην αχανή αυτοκρατορία. • Να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Αρχείου Χαρτογραφικής Κληρονομιάς για τη γεωγραφική εξάπλωση του κράτους του Αλεξάνδρου. • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές και να εντοπίσουν στοιχεία σχετικά με πράξεις συμβολικής-τελετουργικής κατάκτησης της Ασίας από τον Αλέξανδρο. • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με την κίνηση του Αλεξάνδρου να προσαρμόσει την εξουσία του στις τοπικές πολιτικές και θρησκευτικές παραδόσεις. • Να συζητήσουν τους λόγους για τους οποίους ο Αλέξανδρος υιοθέτησε τις παραδόσεις των κατακτημένων λαών και τις αντιδράσεις που προέβλεπε η κίνησή του αυτή στις τάξεις των Μακεδόνων. 	
<p>ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ</p>			
<p>Ο χαρακτήρας της</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν σε 	

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>ελληνιστικής μοναρχίας. Τα ελληνιστικά βασίλεια και οι ηγεμόνες τους.</p>	<p>λόγους που οδήγησαν την αυτοκρατορία του Αλεξάνδρου σε διάσπαση και να εκθέτουν σε αδρές γραμμές τη φυσιογνωμία των κρατών που προήλθαν από τους πολυετείς αγώνες των διαδόχων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τον χαρακτήρα της ελληνιστικής μοναρχίας, με έμφαση στον ρόλο και τις πηγές εξουσίας του μονάρχη, καθώς και στα μέσα εδραίωσης-νομιμοποίησης της αρχής του. • Να αναλύουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των σχέσεων ανάμεσα στους φορείς εξουσίας (μονάρχης, μακεδονική ηγεσία) και τις ελληνικές πόλεις, τις τοπικές ελίτ και τους γηγενείς πληθυσμούς και να αναγνωρίζουν τη σημασία τους για τη συνοχή και την επιβίωση των μακεδονικών βασιλείων. 	<p>διαδραστικό χάρτη τα ελληνιστικά βασίλεια, όπως προέκυψαν μετά τους πολέμους των διαδόχων και να εκπονήσουν άσκηση χρωματισμού τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές για τη δημιουργία των βασιλείων και την ανάληψη της εξουσίας από τους διαδόχους. • Να συζητήσουν σχετικά με τις αιτίες που οδήγησαν στη διάσπαση της αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου και στην ίδρυση των ελληνιστικών βασιλείων. • Να αναζητήσουν αντιπροσωπευτικά έργα προβολής των ελληνιστικών μοναρχών και της μακεδονικής αριστοκρατίας (αρχιτεκτονική των ανακτόρων, μωσαϊκά, ελληνιστικό πορτρέτο). • Να εντοπίσουν σύμβολα εξουσίας με έμφαση στη σύζευξη στοιχείων της μακεδονικής βασιλείας και των κατά τόπους παραδόσεων. • Να συνθέσουν ομαδικές εργασίες με τα εξής ενδεικτικά προτεινόμενα θέματα: <ul style="list-style-type: none"> – Η φύση της ελληνιστικής μοναρχίας – Η σκηνοθεσία της βασιλείας (στρατιωτικά, πολιτικά, θρησκευτικά σύμβολα ελληνικής, μακεδονικής και γηγενούς προέλευσης) – Οι ελληνιστικές πόλεις – Η ζωή σε ένα ελληνιστικό βασίλειο – Ο ρόλος της γυναίκας στην ελληνιστική μοναρχία.
	<p>Τα ελληνιστικά βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκθέτουν συνοπτικά την πολιτική ιστορία και τη διοικητική οργάνωση των δύο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, καθώς και εικονογραφικό υλικό και να συνθέσουν ομαδική

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>βασιλείων, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες που απορρέουν από τον πολυεθνικό χαρακτήρα τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν ως κοινό γνώρισμα των δύο βασιλείων τον συνδυασμό διαφορετικών στοιχείων σε μια ενιαία κρατική δομή: <ul style="list-style-type: none"> – των πολιτικών παραδόσεων της μακεδονικής βασιλείας, – των παραδόσεων της ελληνικής πόλης, – των τοπικών πολιτικών και θρησκευτικών παραδόσεων και του εγκαθιδρυμένου από αιώνες διοικητικού συστήματος. • Να υπεισέρχονται στις σχέσεις της κρατικής διοίκησης: <ul style="list-style-type: none"> – αφενός με τις ελληνικές πόλεις (με έμφαση στην υπόσταση και στον νέο χαρακτήρα των πόλεων εντός των ελληνιστικών βασιλείων), – αφετέρου με τους γηγενείς πληθυσμούς (π.χ. προσαρμογή των Σελευκιδών στις τοπικές παραδόσεις, σύζευξη των μακεδονικών πολιτικών παραδόσεων με τη φαραωνική παράδοση στο βασίλειο των Πτολεμαίων). 	<p>εργασία με θέμα «Τα βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων: Επίδραση, προσαρμογή, σύζευξη».</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν στο διαδικτυο νομίσματα από τα βασίλεια των Σελευκιδών και των Πτολεμαίων. Να τα μελετήσουν και να ερμηνεύσουν την τυπολογία τους προκειμένου να αναδειχθεί η αποτύπωση της ηγεμονικής ιδεολογίας αλλά και οι τοπικές παραδόσεις. Να προχωρήσουν σε συγκριτική μελέτη νομισμάτων διαφορετικών βασιλείων, προκειμένου να διαπιστωθούν επιμέρους διαφοροποιητικά γνωρίσματα, αποκαλυπτικά της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας των βασιλείων.
	<p>Η RES PUBLICA ROMANA ΚΑΙ Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ (ΡΩΜΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ)</p>	

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>Ρώμη: Η περίοδος της Res Publica (6ος-1ος αι. π.Χ.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τις εξελίξεις που συνεπάγεται η ανατροπή της πρωτόγονης βασιλείας από μια τάξη αριστοκρατών γαιοκτημόνων (patricii): το πολίτευμα της Res Publica Romana. • Να αντιλαμβάνονται τον συνδυασμό παραγόντων που έκαναν δυνατή τη διαδοχική επέκταση των Ρωμαίων και τη σύσταση πολυεθνικού κρατικού μορφώματος και να εμβαθύνουν στη ρωμαϊκή πολιτική ενσωμάτωσης των κατακτημένων πληθυσμών που επέτρεψε τη μακράιωνη επιβίωσή του. • Να κατανοούν και να αποτιμούν κριτικά τον χαρακτήρα της ρωμαϊκής διοίκησης ως άσκησης εξουσίας σε επάλληλες ζώνες: Ρώμη, Ιταλοί σύμμαχοι, κατακτημένες περιοχές σε καθεστώς ρωμαϊκής επαρχίας (provincia). • Να αναλύουν τις νέες δυναμικές καταστάσεις που δημιουργούνται κατά τα τέλη της περιόδου (πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις μεταξύ των Ρωμαίων πολιτών, εντάσεις μεταξύ Ρωμαίων και Ιταλών συμμάχων), οι οποίες θα οδηγήσουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές για τον μύθο του Ρωμύλου και του Ρέμου. Να ερμηνεύσουν και να αναγνωρίσουν τα μυθικά στερεότυπα με τα οποία ενδύεται η αφήγηση για τους γενάρχες της ρωμαϊκής βασιλείας. • Να αναφερθούν σε μυθικά παράλληλα από τον χώρο της ελληνικής μυθολογίας και της ελληνικής (προϊστορικής ή ιστορικής) βασιλείας. • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με την ίδρυση των βασικών ρωμαϊκών οργάνων, της Συγκλήτου και της συνέλευσης του ρωμαϊκού δήμου από τον μυθικό βασιλιά Ρωμύλο. Να συζητήσουν για τις αντιλήψεις που απηχούν οι πηγές αυτές σχετικά με το ρωμαϊκό πολίτευμα. • Να συγκρίνουν τη βασιλεία των πρώιμων ρωμαϊκών χρόνων με την ελληνική βασιλεία της ομηρικής εποχής. • Να μελετήσουν νομίσματα και να εκτιμήσουν τη σημασία που είχε η χρήση του μύθου στη φιλοτέχνησή τους. • Να μελετήσουν και να συγκρίνουν πηγές με αντίθετες αξιολογικές κρίσεις για το ρωμαϊκό πολίτευμα. • Να μελετήσουν βιβλιογραφικές αναφορές για τη δομή του πολιτεύματος και να αποδώσουν τα δεδομένα με σχεδιάγραμμα. • Να κατασκευάσουν ψηφιακό χάρτη των μεταβαλλόμενων συνόρων ή ψηφιακό αρχείο προβολής με χάρτες που παρουσιάζουν τη σταδιακή επέκταση των Ρωμαίων στη λεκάνη της
--------------------------	---	--	--

Αρχαιότητα		το ρωμαϊκό κράτος, μέσω εμφύλιων πολέμων, σε νέα μορφή πολιτικής και πολιτειακής ύπαρξης.	Μεσογείου. ● Να αναζητήσουν ψηφιακό και βιβλιογραφικό υλικό με τους εμφύλιους πολέμους της περιόδου. ● Να κατασκευάσουν πίνακα δεδομένων.
	Ο Αύγουστος και η αυτοκρατορική εποχή (1ος-2ος αι.) – Η διοίκηση των επαρχιών και η ρωμαϊκή ειρήνη.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να προσεγγίζουν κριτικά και να αναλύουν τη σημασία του νέου πολιτειακού μορφώματος (principatus) για τις ιστορικές εξελίξεις των επόμενων αιώνων. ● Να εκθέτουν τις παραμέτρους που συντέλεσαν στην επικράτηση του Οκταβιανού στη ρωμαϊκή πολιτική σκηνή. Ειδικότερα, να αναγνωρίζουν τον χαρακτήρα της νέας μορφής πολιτεύματος που εγκαθίδρυσε ο Οκταβιανός (principatus) και τη σημασία του για την αποκατάσταση της ειρήνης (Pax Romana) και τη διασφάλιση της ενότητας της ρωμαϊκής οικουμένης (orbis Romanus). ● Να αναγνωρίζουν τη σημασία της αυτοκρατορικής λατρείας και της εικονογραφίας του αυτοκράτορα. ● Να αναγνωρίζουν τη σημασία της τέχνης ως παράγοντα συνοχής της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μελετήσουν συγκριτικά φιλολογικές πηγές και μνημεία σχετικά με τη νέα μορφή εξουσίας του Αυγούστου. Να κάνουν αναφορές στα μέσα προβολής της αυτοκρατορικής εξουσίας. ● Να μελετήσουν πηγές σχετικά με τους παράγοντες που συνέβαλαν στην ακμή και την εξάπλωση της ρωμαϊκής δύναμης. Να αξιολογήσουν και να ιεραρχήσουν τους παράγοντες ανάλογα με τη σπουδαιότητά τους. ● Να εκπονήσουν ερευνητική εργασία προχωρώντας σε: <ul style="list-style-type: none"> – Συγκριτική μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών σχετικά με τον ρόλο της μνημειώδους αρχιτεκτονικής στα μοναρχικά πολιτεύματα (ανάκτορα, θρίαμβοι, τάφοι), με αναφορά στη σημασία της φιλοτέχνησης τάφου από τον εν ζωή ηγεμόνα. – Παράθεση γνωστών ταφικών μνημείων από διαφορετικούς πολιτισμικούς κύκλους και περιόδους της αρχαιότητας. – Συλλογή εικόνων από μνημεία διαφορετικών περιόδων της αρχαιότητας. – Κατασκευή τεχνήματος που θα παρουσιαστεί στην τάξη ή αρχείου προβολής που θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε μπλογκ της τάξης. ● Να μελετήσουν φιλολογικές και αρχαιολογικές πηγές

<p>Αρχαιότητα</p>			<p>σχετικά με την προσωπικότητα και το έργο του Αυγούστου. Να συζητήσουν για τη σημασία του έργου ως μέσου προβολής της αυτοκρατορικής εικόνας, και γενικότερα για τη σημασία της τέχνης (γλυπτικής, ζωγραφικής, αρχιτεκτονικής, νομίσματος) στην υπηρεσία της ρωμαϊκής αυτοκρατορικής προπαγάνδας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν υλικό από ηλεκτρονικές διευθύνσεις μουσείων ή από εγχειρίδια νομισματικής. Να συγκρίνουν νομίσματα της περιόδου της res publica και της αυτοκρατορικής περιόδου, καθώς και μέσα αποτύπωσης της κρατικής ιδεολογίας των δύο πολιτευμάτων (συμβολική, επιγραφές, στοιχεία μύθου-θρησκείας). • Να συνθέσουν διάγραμμα με τον τίτλο του Αυγούστου Imperator Caesar Divi Filius Augustus, στο οποίο θα προσδιορίζονται το περιεχόμενο των επιμέρους όρων, οι επιμέρους εξουσίες και οι ιδιότητες που του αποδίδονται με αυτούς.
	<p>Η κρίση του 3ου αι.: Οικονομία – Κοινωνία – Πολιτική. Διάδοση του χριστιανισμού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το βάθος και την έκταση της κρίσης στους τομείς της οικονομίας, της πολιτικής, της κοινωνίας, της δημογραφικής ανάπτυξης, της θρησκείας, και να εκθέτουν φαινόμενα-εκφάνσεις της κρίσης. • Να εκθέτουν τον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες πτυχές της κρίσης συνδέονται αιτιωδώς μεταξύ τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν ποσοτικά τεκμήρια με τα οποία πιστοποιείται η κρίση της αυτοκρατορίας στους τομείς: <ul style="list-style-type: none"> – της οικονομίας (παρακμή εμπορίου, κυριαρχία μεγάλων αγροκτημάτων/latifundia), – της κοινωνίας (παρακμή του θεσμού της δουλείας, πρόσδεση των παροίκων στη γη, ανάπτυξη του θεσμού της δουλοπαροικίας), – της πληθυσμιακής ανάπτυξης (δημογραφική κρίση), – της πολιτικής (συνεχείς ανατροπές αυτοκρατόρων και εμφύλιοι πόλεμοι, εισβολές βαρβάρων, επαναστάσεις και

Αρχαιότητα		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τους λόγους της εξάπλωσης του χριστιανισμού στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας. 	<p>εξεγέρσεις).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συλλέξουν εικονογραφικό υλικό για την οργάνωση των αγροκτημάτων και τις διάφορες αγροτικές και εμπορικές δραστηριότητες στη διάρκεια του 3ου αι. Να αναζητήσουν πληροφορίες για τα προβλήματα του καθημερινού βίου των επαγγελματιών, για τους παροίκους-δουλοπαροίκους και την πρόσδεσή τους στη γη. Να αναζητήσουν πληροφοριακό υλικό για την εξέλιξη και τη σημασία του νέου θεσμού της δουλοπαροικίας.
Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ Κωνσταντινούπολη, η Νέα Ρώμη: Η αρχή μιας νέας αυτοκρατορίας. Συντελεστές διαμόρφωσης του κράτους.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν κριτικά το σύνθετο πλέγμα αιτιών και παραγόντων (στρατηγικών, οικονομικών, γεωγραφικών και δημογραφικών) που οδήγησαν στην οικοδόμηση της Κωνσταντινούπολης ως πολιτικού, διοικητικού και πολιτισμικού κέντρου της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. • Να αναγνωρίζουν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία: <ul style="list-style-type: none"> – αφενός ως συνέχεια του Imperium Romanum, – αφετέρου ως κρατικό μόρφωμα με νέα φυσιολογικά χαρακτηριστικά και ιστορική πορεία. • Να κατανοούν τους συντελεστές διαμόρφωσης του βυζαντινού κράτους: <ul style="list-style-type: none"> – ρωμαϊκή πολιτική θεωρία και ρωμαϊκό 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρήσουν την πλεονεκτική θέση της Κωνσταντινούπολης και να αναλύσουν τη γεωπολιτική σημασία της. • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές όσον αφορά τις παραδόσεις σχετικά με την επιλογή της θέσης της νέας πρωτεύουσας και τον καθορισμό των ορίων της από τον Κωνσταντίνο Α' κατόπιν θεϊκής υπόδειξης. • Να συζητήσουν για τη σημασία του γεωπολιτικού, γεωστρατηγικού, γεωοικονομικού παράγοντα στις ιστορικές εξελίξεις. Να αναφερθούν σε ιστορικά παραδείγματα από προηγούμενες ενότητες του μαθήματος. • Να παρακολουθήσουν σχετικό ντοκιμαντέρ, να συμπληρώσουν φύλλο εργασίας με ερωτήματα που αφορούν το περιεχόμενό του και να συζητήσουν τα βασικά σημεία του.

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>δίκαιο, – ελληνική πολιτισμική και πνευματική παράδοση, – χριστιανισμός.</p>	
	<p>Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία: Σύνοτμη πολιτική ιστορία με έμφαση στις τομές που έχουν σχέση με την οργάνωση του κράτους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να αναλύουν τη σημασία που είχαν οι πολιτικές, οι διοικητικές και οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις του Διοκλητιανού και του Κωνσταντίνου Α' για τη μεταβολή του χαρακτήρα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. • Να περιγράφουν το διοικητικό σχήμα οργάνωσης της αυτοκρατορίας και να εξηγούν τις συνθήκες διαφοροποίησης της πορείας του ανατολικού και του δυτικού τμήματος κατά τον 4ο (395) και τον 5ο αι. (476). • Να εντυφούν στις αλλαγές που έλαβαν χώρα κατά τον αιώνα του Ιουστινιανού με έμφαση στον τομέα των στρατιωτικών κατακτήσεων, της κωδικοποίησης του δικαίου και της τέχνης. • Να αναλύουν τη μεταρρυθμιστική πολιτική του Ηράκλειου, μέσω της οποίας κατέστησαν δυνατές η διοικητική και στρατιωτική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας, η αντιμετώπιση των αιρέσεων, η οικονομική ενίσχυση και η απαλλαγή από τον περσικό κίνδυνο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέσουν το μεταρρυθμιστικό έργο του Κωνσταντίνου με τις αιτίες που το προκάλεσαν (σύνδεση με το προηγούμενο κεφάλαιο). • Να αναζητήσουν εικόνες με ανδριάντες, προτομές και παραστάσεις επί νομισμάτων του Κωνσταντίνου. • Να συζητήσουν για την προσωπικότητα και το έργο του Κωνσταντίνου. • Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ με θέμα τον ρόλο που διαδραμάτισε η βυζαντινή Ανατολή μετά την κατάληψη του δυτικού τμήματος της αυτοκρατορίας κατά τον 5ο αι. από βαρβαρικά φύλα. • Να αναζητήσουν και να συγκεντρώσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές σχετικά με θεολογικές έριδες που προκλήθηκαν στην αυτοκρατορία (π.χ. Αρειανισμός, Νεστοριανισμός, Μονοφυσιτισμός). Να τις συσχετίσουν με τη γενική πολιτική ιστορία της περιόδου και να συζητήσουν για την επίπτωση στις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις των γεγονότων που έλαβαν χώρα. • Να αναζητήσουν πληροφοριακό υλικό και να συγκροτήσουν πίνακα με τις κυριότερες αιρέσεις και τις αντίστοιχες οικουμενικές συνόδους. • Να αναλύσουν την ιδεολογία του Ιουστινιανού περί ανασύστασης του

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τον θεσμό των θεμάτων ως μέσο έκφρασης της πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής ισχύος του Βυζαντίου. • Να κατανοούν και να αναλύουν τον σύνθετο χαρακτήρα της Εικονομαχίας, καθώς και τα αποτελέσματα που αυτή είχε, ιδιαίτερα στις σχέσεις μεταξύ κράτους και Εκκλησίας. • Να αναλύουν τη σημασία της στέψης του Καρλομάγνου για την εξέλιξη της αυτοκρατορικής ιδέας στο Βυζάντιο. • Να κατανοούν και να εκθέτουν αναλυτικά τις μεταβαλλόμενες συνθήκες του 11ου αι. που αποδυνάμωσαν σταδιακά το βυζαντινό κράτος. • Να κατανοούν τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που συνέβαλαν στην ταχεία αποδυνάμωση της εξουσίας και στην οριστική πτώση του βυζαντινού κράτους κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο. • Να κατανοούν τη σημασία της διάρρηξης της πολιτικής ενότητας του βυζαντινού κράτους μετά την κατάληψη της Πόλης από τους Φράγκους 	<p>Imperium Romanum, η οποία υπαγόρευσε την εξωτερική πολιτική του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθήσουν βίντεο με θέμα την αυτοκρατορική πολιτική του Ιουστινιανού, τον ρόλο της Θεοδώρας και τη Στάση του Νίκα. • Να μελετήσουν αποσπάσματα σχετικά με τη Στάση του Νίκα. • Να συμπληρώσουν φύλλα εργασίας και να συζητήσουν για τη σημασία του γεγονότος. • Να συγκεντρώσουν πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό για το οικοδομικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού. • Να κάνουν αναφορές στη χριστιανική τέχνη της πρωτοβυζαντινής περιόδου, στο περιεχόμενο και τον συμβολισμό της. • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές σχετικά με την οργάνωση σε θέματα των αυτοκρατορικών επαρχιών από την εποχή του Ηράκλειου έως την εποχή των Κομνηνών. • Να προβούν σε ιστορική ερμηνεία του όρου θέμα στην εξέλιξή του. • Να μελετήσουν ιστορικό χάρτη με αναπαράσταση της οργάνωσης των θεμάτων σε διάφορες περιοχές και εποχές. • Να συζητήσουν για τις καινοτομίες που συνεπάγεται η καθιέρωση των θεμάτων στη διοίκηση της αυτοκρατορίας (αυξανόμενος ρόλος του στρατού στα πολιτικά δρώμενα,
---	--	--	---

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>(1204).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία της επέκτασης των Οθωμανών στα βυζαντινά εδάφη για τη διαμόρφωση νέου συσχετισμού δυνάμεων κατά τα τέλη του Μεσαίωνα. • Να αναγνωρίζουν την κοσμοϊστορική σημασία της Άλωσης για τη διαμόρφωση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας της Ευρώπης κατά τους νεότερους χρόνους και, ειδικότερα, τις διαστάσεις που προσέλαβε στη συνείδηση των Νεοελλήνων. 	<p>περιορισμός της έκτασης και εξελληνισμός του κράτους). Να κάνουν μια γενικότερη αναφορά στους όρους και τα μέσα με τα οποία επιτεύχθηκε η στρατιωτικοποίηση της αυτοκρατορίας στη μέση βυζαντινή περίοδο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν άξονα γεγονότων με τους σημαντικότερους σταθμούς, τα γεγονότα και τους πρωταγωνιστές της εικονομαχικής κρίσης. • Να εκπονήσουν ερευνητική εργασία με: <ul style="list-style-type: none"> – ανάλυση των παραμέτρων της εικονομαχικής κρίσης μέσω πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. – αναφορά: <ul style="list-style-type: none"> στο πλαίσιο αυξανόμενης ανασφάλειας που ορίζει η εποχή (κίνδυνος από εξωτερικούς εχθρούς), στην πολιτισμική διάσταση μεταξύ ανατολικών και δυτικών επαρχιών, στον ρόλο που διαδραμάτισαν οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες, στον ρόλο του μοναχισμού, στην επίδραση που είχε η Εικονομαχία στη σχέση κράτους-Εκκλησίας. • Να συγγράψουν δοκίμιο με θέμα: «Η επέκταση των Αράβων στον χώρο της Μεσογείου κατά τον 7ο και τον 8ο αι. και οι επιπτώσεις της στην ιστορία και τον πολιτισμό» εικονογραφώντας το με μικρογραφίες βυζαντινών χειρογράφων ή έργα αρχιτεκτονικής με αραβικές επιρροές. • Να ερμηνεύσουν τον όρο Βυζαντινή εποποιία. • Να συνθέσουν άξονα γεγονότων με τους σημαντικότερους σταθμούς, τα γεγονότα και τους
--	--	--	--

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>			<p>πρωταγωνιστές των βυζαντινο-αραβικών και βυζαντινο-βουλγαρικών συγκρούσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συγκεντρώσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές για την κρίση του 11ου αι. • Να συνθέσουν γραπτή εργασία με προτεινόμενα θέματα: <ul style="list-style-type: none"> – «Η μάχη στο Ματζικέρτ (1071) και οι συνέπειές της για τις τύχες της Μ. Ασίας». – «Τα αίτια της παρακμής της αυτοκρατορίας κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο». • Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ σχετικά με τα γεγονότα που οδήγησαν από την πολιτική κατάρρευση του μικρασιατικού ελληνισμού στις αρχές του 11ου αι. στην Άλωση. • Να σχεδιάσουν άξονα γεγονότων με τους σημαντικότερους σταθμούς της πορείας προς την κατάρρευση του βυζαντινού κράτους. • Να αναζητήσουν εικονογραφικό υλικό και έργα της ελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας εμπνευσμένα από την Άλωση. Να συνθέσουν κατάλογο-ευρετήριο των έργων τέχνης με χρονολογική σειρά παραγωγής. • Να συνθέσουν αρχείο προβολής με τα σημαντικότερα έργα ποίησης και ζωγραφικής, πλαισιώνοντάς τα με μουσική επένδυση από θρήνους για την Άλωση. • Να ερμηνεύσουν κείμενα με θέμα την Άλωση.
	<p>Ο εξελληνισμός του Βυζαντίου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθούν την πορεία σταδιακού εξελληνισμού της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν τα γλωσσικά όρια μεταξύ των λατινόφωνων και

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>αυτοκρατορίας επισημαίνοντας, μέσα από παραδείγματα, τους σημαντικούς σταθμούς και τις εκφάνσεις της σε ποικίλους τομείς (π.χ. πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Το Πανεπιστήμιον του Θεοδοσίου Β' (425), νομικά έργα: Οι «Νεαρές» του Ιουστινιανού και τα «Βασιλικά» των Μακεδόνων βασιλέων, φιλοσοφία: από τον Μ. Ψελλό στον Πλήθωνα, αυτοκρατορική τιτλοφορία: από την εποχή του Ηρακλείου κ.ε.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να αναλύουν τους λόγους που συνέβαλαν στον σταδιακό εξελληνισμό της αυτοκρατορίας (με έμφαση στη διαδικασία περιορισμού της αυτοκρατορίας στις ανατολικές ελληνόγλωσσες επαρχίες). • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του γεγονότος για τον ελληνοισμό και την ιστορική του πορεία μέσα στον χρόνο. 	<p>ελληνόφωνων περιοχών στη νότια Ευρώπη κατά την πρωτοβυζαντινή εποχή.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επισημάνουν την άνθηση που πραγματοποιήθηκε κατά τους βυζαντινούς χρόνους, στο πλαίσιο των ελληνικών γραμμάτων και της ελληνικής παιδείας: <ul style="list-style-type: none"> – της ρητορικής, της φιλοσοφίας, της ιστοριογραφίας, – πολλών νέων λογοτεχνικών ειδών (ποιητική αυτοβιογραφία, εκκλησιαστική ιστορία, χρονογραφία, ρητορικό αγιολογικό εγκώμιο κ.ά.). • Να συνθέσουν πίνακα με τα νέα λογοτεχνικά είδη και αντιπροσωπευτικά έργα. • Να συζητήσουν για τη σημασία που είχε και τον ρόλο που διαδραμάτισε ο βυζαντινός ελληνοισμός στον εξελληνισμό της αυτοκρατορίας.
	<p>Η βυζαντινή πολιτική.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις σημαντικότερες αρχές της βυζαντινής πολιτικής θεωρίας, η οποία αποτελεί το θεμέλιο του βυζαντινού αυτοκρατορικού πολιτεύματος, και να αντιλαμβάνονται τη σημασία που έχει: <ul style="list-style-type: none"> – η ρωμαϊκή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αντιπροσωπευτικά αποσπάσματα με περιγραφή της βυζαντινής πολιτείας και αναφορά των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της. • Να αναζητήσουν εικονογραφικό υλικό με βυζαντινά μνημεία-υλικά κατάλοιπα, στα οποία

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>παρακαταθήκη σε επίπεδο κρατικής θεωρίας και δικαίου, – ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός σε επίπεδο πολιτικής και φιλοσοφικής σκέψης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν την επίδραση του χριστιανισμού στην οργάνωση της κρατικής εξουσίας και στη διαμόρφωση της αντίληψης ότι η αυτοκρατορία συνιστά υπεριστορική κρατική δομή, άρρηκτο τμήμα του θεϊκού σχεδίου δημιουργίας της οικουμένης με υπερφυσικό-εσχατολογικό προορισμό ανά τους αιώνες. 	<p>αποτυπώνεται η τριπλή διάσταση της βυζαντινής κρατικής ιδεολογίας (νομίσματα, λάβαρα, βασιλικές σφραγίδες, πορτρέτα αυτοκρατόρων και πατριαρχών σε γλυπτά, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά και χειρόγραφα, μνημεία αρχιτεκτονικής, χρηστικά αντικείμενα). Να αναλύσουν και να ερμηνεύσουν τους τίτλους εξουσίας και τα σύμβολα της κρατικής ιδεολογίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν τα ανωτέρω μνημεία με αντίστοιχα της ρωμαϊκής περιόδου και να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές. Να καταλήξουν σε συμπεράσματα σχετικά με την εξέλιξη της κρατικής ιδεολογίας. Να αιτιολογήσουν την εξέλιξη βάσει των δεδομένων της ιστορικής περιόδου. • Να μελετήσουν πρωτογενές και δευτερογενές υλικό και να εκπονήσουν εργασία με θέμα «Το Ιερόν Παλάτιον: Λειτουργική και συμβολική υπόσταση του κέντρου εξουσίας».
	<p>ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ: ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ</p>		
<p>Ο αυτοκράτορας και οι ηθικοί και πολιτειακοί περιορισμοί της εξουσίας του.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται και να αναλύουν το σύνθετο πλέγμα εξουσιών του Βυζαντινού αυτοκράτορα, εντός του οποίου αυτός είναι φορέας κρατικής, στρατιωτικής, δικαστικής, νομοθετικής αρχής και προστάτης της Εκκλησίας και του χριστιανισμού. • Να 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αποσπάσματα από συμβουλευτικούς λόγους που προβάλλουν το πρότυπο του ιδανικού ηγεμόνα, τα γνωστά ως «Κάτοπτρα Ήγεμόνος» κείμενα της βυζαντινής γραμματείας. Να εντοπίσουν και να καταγράψουν τις τυπικές αρετές του Βυζαντινού ηγεμόνα. • Να μελετήσουν εικονογραφικό υλικό με παραστάσεις Βυζαντινών αυτοκρατόρων. Συγκεκριμένα να αναλύσουν τις εικόνες, να επισημάνουν σύμβολα

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>αντιλαμβάνονται ότι, σε επίπεδο κρατικής ιδεολογίας, το απολυταρχικό καθεστώς του αυτοκράτορα περιοριζόταν:</p> <ul style="list-style-type: none"> – τόσο από ηθικούς φραγμούς, που απέρρεαν από τις ελληνικές πολιτειακές αντιλήψεις και τις χριστιανικές πνευματικές παραδόσεις, – όσο και από πολιτειακούς παράγοντες, συγκεκριμένα από τη σύγκλητο, τους δήμους και τον στρατό. <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τη διαδικασία εκλογής και αναγόρευσης του Βυζαντινού αυτοκράτορα. 	<p>(insignia) της αυτοκρατορικής εξουσίας και να ερμηνεύσουν το ιδεολογικό τους περιεχόμενο (σύμφωνα με τη βυζαντινή αυτοκρατορική ιδεολογία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με τη λαμπρότητα της παλατινής τελετουργίας και του εθιμοτυπικού της βυζαντινής αυλής. Να αναζητήσουν σχετικό εικονογραφικό υλικό (γέννηση και βάπτισμα διαδόχου, τελετές γάμου, γενεθλίων και κηδείας αυτοκράτορα, προσκύνηση, αυλική αγώνες). Να αναλύσουν τον ρόλο και την αυξημένη σημασία που είχε το αυλικό τυπικό για το βυζαντινό πολίτευμα. • Να μελετήσουν λογοτεχνικές πηγές, να συλλέξουν εικονογραφικό υλικό με θέμα την αναγόρευση και τη στέψη του Βυζαντινού αυτοκράτορα. Να μελετήσουν αποσπάσματα σχετικά με τις διάφορες φάσεις της τελετής αναγόρευσης του Βυζαντινού αυτοκράτορα. • Να συζητήσουν σχετικά με τις φάσεις της τελετής, με έμφαση στα σύμβολα και στο τελετουργικό τυπικό. Να επισημάνουν τις στερεότυπες εκφράσεις που χρησιμοποιούνται κατά την εκλογή του Βυζαντινού αυτοκράτορα. Να κάνουν αναφορά στον ρόλο που διαδραματίζουν οι θεσμικοί φορείς, ο στρατός, η Σύγκλητος, οι δήμοι και ο πατριάρχης. • Να εξετάσουν την τελετή εντός ενός ευρύτερου ιστορικού πλαισίου. • Να σχεδιάσουν ψηφιακό αρχείο προβολής με τα ανωτέρω στοιχεία και να το
---	--	---	---

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>			<p>φιλοτεχνήσουν με σχετικό εικονογραφικό υλικό. Να δημοσιοποιήσουν το αποτέλεσμα σε μπλογκ ή σε σχετική ενδοσχολική εκδήλωση.</p>
	<p>Ο θεσμικός και πολιτειακός ρόλος της βυζαντινής Συγκλήτου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την κοινωνική σύνθεση και τον χαρακτήρα της κατά την πρωτοβυζαντινή περίοδο, αναφέροντας ενδεικτικά τις προσπάθειες του Κωνσταντίνου Α' και του Κωνσταντίνου Β' να «μεταγγίσουν» δυναμικό της Συγκλήτου από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. • Να αναφέρουν τις νομοθετικές, δικαστικές και διπλωματικές αρμοδιότητες της Συγκλήτου και να κατανοούν τον μεταβαλλόμενο ρόλο της επισημαίνοντας τη φθίνουσα ισχύ της. • Να αναλύουν τον ρόλο της Συγκλήτου στο ζήτημα της αυτοκρατορικής διαδοχής, επισημαίνοντας τους σημαντικότερους ιστορικούς σταθμούς: <ul style="list-style-type: none"> – ανάληψη του δικαιώματος εκλογής του αυτοκράτορα το 450, – ενδυνάμωση της θέσης της κατά τον 7ο αι. με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε στην αυτοκρατορική διαδοχή της δυναστείας των Ηρακλειδών, – περιστολή της δύναμής της επί Μακεδόνων με την 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πρωτογενείς πηγές από τις οποίες προκύπτουν ο θεσμικός ρόλος και οι αρμοδιότητες της Συγκλήτου. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για την ιστορία της Συγκλήτου στη Ρώμη και στο Βυζάντιο και να επισημάνουν την εξέλιξη του θεσμού και του ρόλου των συγκλητικών στον πολιτικό και κοινωνικό βίο της αυτοκρατορίας. Να συγκρίνουν τη Σύγκλητο με άλλα αριστοκρατικά σώματα του αρχαίου κόσμου και να επισημάνουν αναλογίες και διαφορές. • Να καταγράψουν τους σημαντικότερους σταθμούς της βυζαντινής Συγκλήτου σε χρονολογική σειρά και να τους συσχετίσουν με αυτοκράτορες και τις γενικότερες εξελίξεις. Να τοποθετήσουν τα γεγονότα σε άξονα, μέσω του οποίου καθίσταται προφανής μια πορεία με παλινωδίες και ασυνέχειες.

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας		αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον Λέοντα Στ'.	
	Οι Δήμοι και το δικαίωμα αντίστασης του λαού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να εκθέτουν την προέλευση, τον χαρακτήρα και τον ρόλο των Δήμων στην πολιτική, στρατιωτική και κοινωνική ζωή της αυτοκρατορίας. • Να αναγνωρίζουν το δικαίωμα αντίστασης του λαού μέσα από χαρακτηριστικά γεγονότα, όπως: <ul style="list-style-type: none"> – η Στάση του Νίκια, εμβαθύνοντας στα αίτια και τη σημασία της καταστολής της για τις λαϊκές ελευθερίες και την εξέλιξη του βυζαντινού πολιτεύματος και – η λαϊκή εξέγερση του 1042 στην Πόλη, η οποία οδήγησε στην εκθρόνιση και τύφλωση του Μιχαήλ Ε΄ Καλαφάτη και στην αποκατάσταση των νόμιμων εκπροσώπων της Μακεδονικής Δυναστείας, αδελφών Θεοδώρα και Ζωής, στον θρόνο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές σχετικά με τη δύναμη των Δήμων του Ιπποδρόμου και τη στάση του αυτοκράτορα απέναντί τους. • Να κάνουν διάλογο με θέμα: «Ο Ιππόδρομος έχει χαρακτηριστεί ως το τελευταίο άσυλο των λαϊκών ελευθεριών» (Π. Ουσπένσκι). • Να προσεγγίσουν κριτικά την παραπάνω θέση. Να παρουσιάσουν τα δομικά χαρακτηριστικά του Ιπποδρόμου, της λειτουργίας του (είδος εκδηλώσεων, παριστάμενα πρόσωπα) και τη σημασία του για τον κοινωνικό και πολιτικό βίο.
	Ο στρατός: Εκλογή και αναγόρευση αυτοκρατόρων από τον στρατό.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο του στρατού στη διαδικασία εκλογής και αναγόρευσης αυτοκράτορα, ιδιαίτερα κατά την πρώιμη περίοδο (έως τα μέσα του 5ου αι.). • Να αναλύουν τη μεταβολή στον ρόλο του στρατού από πολιτειακό παράγοντα σε ρυθμιστή της πολιτικής ζωής, υποστηρικτή της υπάρχουσας τάξης ή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πρωτογενείς πηγές σχετικά με τον ρόλο του στρατού στην εκλογή και την αναγόρευση νέου αυτοκράτορα. Να μελετήσουν σχετικό εικονογραφικό υλικό από βυζαντινά χειρόγραφα. • Να συνθέσουν εργασία με θέμα την αυξανόμενη σημασία του στρατού στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, συσχετίζοντάς τη με τη διογκούμενη παρουσία εχθρών στα σύνορά της, την καθιέρωση του συστήματος των θεμάτων στα εδάφη της

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>φορέα εξεγέρσεων (ιδιαίτερα από τον 7ο αι.), εκθέτοντας αντιπροσωπευτικά ιστορικά παραδείγματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> – τον ρόλο του στρατού στους δυναστικούς ανταγωνισμούς της Κωνσταντινείας Δυναστείας έως την εξέγερση εναντίον του Κωνσταντίου Β' (360) και την ενθρόνιση του Ιουλιανού (361), – την ενεργό ανάμειξη του στρατού στους ανταγωνισμούς για την κατάληψη του θρόνου μετά τον θάνατο του Ιουστινιανού Β' και έως τη στέψη του Λέοντος Γ' (717), – το στρατιωτικό πραξικόπημα που οδήγησε στην ανατροπή του Μιχαήλ Ραγκαβέ και την ενθρόνιση του Λέοντος Ε' (813), – τη διαδοχή των γεγονότων που οδήγησαν στην ανακήρυξη του Νικηφόρου Φωκά ως αυτοκράτορα από τον στρατό στην Καισάρεια της Καππαδοκίας και στην ενθρόνισή του (963). 	<p>Μ. Ασίας και τη συνακόλουθη αύξηση της πολιτικής δύναμης των στρατηγών των θεμάτων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν, σε παράρτημα της εργασίας, έναν κατάλογο με τους αυτοκράτορες που δοξάστηκαν στο πεδίο της μάχης και πραγματοποιήσαν θρίαμβο στην πρωτεύουσα (Νικηφόρος Φωκάς, Ιωάννης Τζιμισκής, Βασίλειος Β' κ.ά.). • Να αναζητήσουν σχετικό εικονογραφικό υλικό και να συνθέσουν ψηφιακό αρχείο προβολής με: <ul style="list-style-type: none"> – απεικονίσεις του αυτοκράτορα σε μνημεία της περιόδου, στα οποία υπερισχύουν τα σύμβολα στρατιωτικής εξουσίας, – αγιογραφίες πολεμιστών αγίων. • Να μελετήσουν νομίσματα του Ιουλιανού του «Παραβάτη», να συγκρίνουν με νομίσματα άλλων Βυζαντινών αυτοκρατόρων και να εντοπίσουν βασικές διαφορές ως προς τα σύμβολα εξουσίας. Να διατυπώσουν υποθέσεις και να συζητήσουν σχετικά με τους λόγους αυτής της διαφοράς. Να επισημάνουν την περίοδο μετάβασης από την παλαιά ρωμαϊκή στην ανατολική αυτοκρατορία με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.
	<p>Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αίτια της συμπόρευσης κράτους και Εκκλησίας στο Βυζάντιο και τη συμβολή της στη μακρόχρονη επιβίωση της αυτοκρατορίας. • Να αναλύουν τη σχέση Εκκλησίας και πολιτείας μέσω ιστορικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αποσπάσματα πρωτογενών και δευτερογενών πηγών και να συζητήσουν για τη σχέση βυζαντινής κοσμικής και εκκλησιαστικής εξουσίας. • Να παρουσιάσουν σε διαγραμματική μορφή τις σημαντικότερες δογματικές συγκρούσεις και τις συνέπειές τους για τη συνοχή του σώματος της αυτοκρατορίας (Άρειανοί,

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>παραδειγμάτων. Συγκεκριμένα: – την πολυδιάστατη σύγκρουση των δύο θεσμών στο πλαίσιο της Εικονομαχίας (βλ. Στουδίτες μοναχοί) και τα αποτελέσματα που είχε η αποκατάσταση της συνεργασίας τους μετά το τέλος της, – τις ενέργειες του πατριάρχη Φωτίου σχετικά με τη διατύπωση στην «Επαναγωγή» της άποψης περί διαχωρισμού των δύο εξουσιών, – τη σταδιακή ενδυνάμωση του ρόλου της Εκκλησίας κατά τα παλαιολόγια χρόνια λόγω του ζητήματος της επανένωσης των δύο Εκκλησιών, που κλόνισε την ισχύ του αυτοκρατορικού θεσμού.</p>	<p>Νεστοριανοί, Μονοφυσίτες κ.λπ.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναπαραστήσουν τον διαρκή διάλογο πολιτείας και Εκκλησίας για τη νομοθετική ρύθμιση που θα όριζε το θεσμικό πλαίσιο και τον διακριτό ρόλο του κάθε θεσμού, τους «οίκειους ὄρους», στις μεταξύ τους σχέσεις, κατοχυρώνοντας τον αμοιβαίο σεβασμό για την ταυτότητα και την αποστολή τους. • Να αναλύσουν τους όρους: <ul style="list-style-type: none"> – συμβατική ισόρροπη συναλληλία, – ανταγωνιστική παραλληλία, – άλυσιτελής ύπαλληλία.
	<p>ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΡΑΤΗ</p> <p>Η δημιουργία των πρώτων μεσαιωνικών ευρωπαϊκών κρατών και αυτοκρατοριών, 5ος-10ος αι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο ίδρυσης των κρατών των «βαρβάρων». • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά του φράγκικου κράτους και να αναλύουν τις συνθήκες ανάπτυξης του παπικού κράτους. • Να κατανοούν τις συνθήκες ανάπτυξης της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και να αναλύουν τη σύγκρουση μεταξύ Εκκλησίας και κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πηγές με έμφαση σε: <ul style="list-style-type: none"> – ιστορικά κείμενα που αφορούν τα γερμανικά κράτη (π.χ. Παύλος Διάκονος), – δείγματα αρχετυπικών κειμένων των ρομανικών γλωσσών. • Να μελετήσουν ψηφιακό χάρτη της Ευρώπης για τον εντοπισμό των ορίων των γερμανικών (βαρβαρικών) κρατών και του φραγκικού κράτους. • Να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τις σχέσεις Εκκλησίας και κράτους στη Δύση. Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση.
	<p>ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΡΑΤΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ</p>		

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>	<p>Οι ευρωπαϊκές μοναρχίες. Η ανάπτυξη των πόλεων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες ανάπτυξης των ευρωπαϊκών μοναρχιών και να περιγράφουν την εξέλιξή τους. • Να αναγνωρίζουν το γενικό πλαίσιο διεξαγωγής των Σταυροφοριών και να ερμηνεύουν την εμπλοκή των ευρωπαϊκών δυνάμεων σε αυτές και τα αποτελέσματά της σε πολιτικό επίπεδο. • Να κατανοούν τις συνθήκες ανάπτυξης των πόλεων και τη σημασία τους σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, μέσα από την παρουσίαση χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, όπως είναι η Βενετία, η οποία εξελίχθηκε σε κυρίαρχη δύναμη στη νοτιοανατολική Ευρώπη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ψηφιακό χάρτη της ΝΑ. Ευρώπης για τον εντοπισμό των διαδρομών των σταυροφόρων και των ορίων των κρατών τους στην Ανατολή. • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν εικονογραφικό υλικό με θέμα μεσαιωνικά κάστρα και εμπορικές πόλεις στον Μεσαίωνα. Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. • Να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τις μεσαιωνικές εμπορικές πόλεις και να καταγράψουν το υλικό για καθεμία από αυτές σε σχεδιαγράμματα.
<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια του «κράτους» και να διακρίνουν επιμέρους πτυχές της κρατικής οργάνωσης. • Να κατανοούν τη βασική τυπολογία των κρατών και να διαχωρίζουν τα επιμέρους είδη κρατικής οργάνωσης στην ιστορική τους διάσταση. • Να εκθέτουν τα πολιτεύματα, τον ρόλο της νομοθεσίας, την εκάστοτε μορφή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πηγές σχετικές με τη συγκρότηση του νεωτερικού έθνους-κράτους του 19ου αιώνα, με εστίαση σε περιπτώσεις τύπων κράτους. Να ακολουθήσουν μεθοδολογικές κατευθύνσεις προσαρμοσμένες στην επεξεργασία πηγών της νεότερης και σύγχρονης Ιστορίας με αξιοποίηση παραδειγμάτων από διαφορετικούς τύπους πηγών. • Να ανατρέξουν στις μέχρι στιγμής διδαχθείσες ενότητες και να συγκεντρώσουν τις

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>αναγνωρισμένης κρατικής κυριαρχίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αίτια και τις συνθήκες που οδήγησαν στην εγκαθίδρυση του προτύπου της απόλυτης μοναρχίας του 17ου αιώνα. • Να αναλύουν τις παραμέτρους που οδήγησαν στη συγκρότηση του νεωτερικού έθνους-κράτους του 19ου αιώνα στην Ευρώπη, εκθέτοντας τους θεσμούς του (στρατός, διοίκηση, φορολογικό σύστημα, εκπαίδευση, Εκκλησία). 	<p>μορφές κρατικής οργάνωσης, τα πολιτεύματα και τα βασικά θεσμικά όργανά τους. Να καταρτίσουν πίνακα δεδομένων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν ομαδικές ή ατομικές εργασίες σε επιμέρους θεματικούς άξονες (κρατικοί θεσμοί στα μεσαιωνικά και στα νεότερα κράτη, συμβολική επιβολή της κρατικής εξουσίας). • Να συγκροτήσουν πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς, ιστορικούς και πολιτικούς όρους.
	<p>ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΕΣ</p>		
	<p>Η Οθωμανική Αυτοκρατορία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντάσσουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία στον χώρο και τον χρόνο. • Να κατανοούν τις πολιτισμικές της καταβολές και τον πολυεθνικό της χαρακτήρα, τα θεμελιώδη δημογραφικά, εθνολογικά και θρησκευτικά δεδομένα, με έμφαση στον ρόλο των ελληνορθόδοξων κατοίκων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. • Να κατανοούν τις συνέπειες της οθωμανικής κατάκτησης επί των κατακτημένων πληθυσμών και τις σχέσεις κυρίαρχων Οθωμανών-μουσουλμάνων και ραγιαδών. Ειδική 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν συναφές επεξεργασμένο υλικό. Να κάνουν διάλογο με θέμα τη σύγκριση βασικών θεσμών της αυτοκρατορίας με τα αντίστοιχα δεδομένα των ευρωπαϊκών κρατών κατά τους αιώνες της ακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (15ος-17ος αιώνες). • Να παρακολουθήσουν σύντομο ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό με το ανάκτορο Τοπ Καπί του Οθωμανού σουλτάνου στην Κωνσταντινούπολη και να μελετήσουν τον τρόπο και τα μέσα με τα οποία υποδηλώνεται ο κυρίαρχος θεσμικός του ρόλος. • Να προβληματιστούν για το πολιτισμικό κλίμα του οριενταλισμού μέσω της προβολής εικαστικού υλικού από πίνακες Ευρωπαίων ζωγράφων του 18ου και του 19ου αιώνα. • Να επεξεργαστούν

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>αναφορά:</p> <ul style="list-style-type: none"> – στον θεσμό του παιδομαζώματος για τη στελέχωση του στρατού και της διοίκησης και – στους θεσμούς με τους οποίους επιδιώχθηκε να καλυφθεί το έλλειμμα των Οθωμανών σε παράδοση κρατικής οργάνωσης και οικονομικής διαχείρισης. <ul style="list-style-type: none"> • Να διαχωρίζουν τις περιόδους της οθωμανικής ιστορίας στο πλαίσιο των εξελίξεων του Ανατολικού Ζητήματος: <ul style="list-style-type: none"> – φάση επέκτασης και ανόδου, – απαρχή παρακμής, – παρακμή και πτώση. • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αυτοκρατορίας σε σχέση με τα ευρωπαϊκά κράτη της εποχής. 	<p>ιστορικές πηγές. Ειδικότερα:</p> <ul style="list-style-type: none"> – μεταφρασμένη οθωμανική πηγή, – μεταφρασμένη αγγλική διπλωματική έκθεση για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, – μεταφρασμένο γαλλικό περιηγητικό κείμενο. <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν πίνακα με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.
	<p>Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ</p>		
<p>Αγγλία.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το κράτος της Αγγλίας στον χώρο και τον χρόνο και να διακρίνουν τις επιμέρους περιόδους της ιστορίας του. • Να εντάσσουν την αγγλική εθνική ιδέα στο ευρύτερο σχήμα της εθνικής ιδεολογίας των νεότερων χρόνων. • Να κατανοούν την πρώιμη εξέλιξη των πολιτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων (Magna Carta, Ένδοξη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές με σκοπό την περιοδολόγηση της ιστορίας της Αγγλίας. Να σχεδιάσουν άξονα ιστορικών γεγονότων. • Να αναζητήσουν εικονογραφικό υλικό με νομίσματα από την Αγγλία του 17ου και του 18ου αι. Να μελετήσουν και να αναλύσουν τα σύμβολα κρατικής ιδεολογίας. Να παρακολουθήσουν τις πολιτειακές μεταβολές μέσω της συμβολικής των νομισμάτων.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>Επανάσταση, κοινοβουλευτισμός).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν το φαινόμενο της αγγλικής αποικιοκρατίας και να γνωρίζουν τα αίτια ανάπτυξης και παρακμής της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. • Να κατανοούν το γεωπολιτικό ειδικό βάρος της Μ. Βρετανίας κατά τους 19ο και 20ό αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν, με τη χρήση ψηφιακού χάρτη, την αποικιοκρατική επέκταση και τη γεωπολιτική και οικονομική επιρροή της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. • Να αποτυπώσουν τις αγγλογαλλικές συγκρούσεις χρονολογικά και γεωγραφικά με ψηφιακή παρουσίαση. • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές σχετικά με τη ζωή των εργατών στην απαρχή της Βιομηχανικής Επανάστασης και τον ρόλο της Αγγλίας στους παγκόσμιους πολέμους. Να συζητήσουν για τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις της Βιομηχανικής Επανάστασης και να αναλάβουν επιμέρους εργασίες γύρω από διαφορετικές πτυχές του θέματος. • Να εκπονήσουν ερευνητικές εργασίες με θέματα όπως: <ul style="list-style-type: none"> – «Οι ελληνοβρετανικές σχέσεις του 19ου και του 20ού αιώνα». – «Το Ιρλανδικό Ζήτημα». – «Η Σκωτία στο πλαίσιο της Μεγάλης Βρετανίας». – «Τα κοινωνικά ήθη της βικτοριανής Αγγλίας». • Να συνθέσουν πίνακα εννοιών με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.
	<p>Γαλλία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντάξουν τη δημιουργία του γαλλικού κράτους στον χώρο και τον χρόνο και να διακρίνουν τις διαδοχικές περιόδους της ιστορίας του. • Να διακρίνουν τις περιόδους της νεότερης και σύγχρονης γαλλικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ψηφιακό χάρτη για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο. • Να παρακολουθήσουν αποσπάσματα από ταινία μυθοπλασίας σχετικής με τη Γαλλική Επανάσταση. Να σχολιάσουν και να συζητήσουν με στόχο την κατανόηση των συνθηκών και

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>ιστορίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν το «Παλιό Καθεστώς» της περιόδου πριν την επανάσταση ως συνδυασμό φεουδαρχικού και απολυταρχικού προτύπου διακυβέρνησης. • Να κατανοούν τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές εξελίξεις του 18ου αιώνα, ιδιαίτερα τον Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση και να διακρίνουν τα αίτια από τις συνθήκες και τις αφορμές που οδήγησαν στην Επανάσταση του 1789. • Να κατανοούν το γαλλικό αυτοκρατορικό πρότυπο διακυβέρνησης του Ναπολέοντα και τους επεκτατικούς Ναπολεόντειους Πολέμους. • Να κατανοούν και να αιτιολογούν τις γαλλογερμανικές συγκρούσεις του 19ου και του 20ού αιώνα και στη συνέχεια να εξηγούν τη συγκρότηση του γαλλογερμανικού άξονα κατά τη μεταπολεμική διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. 	<p>του κλίματος της εποχής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στο πλαίσιο του μαθήματος της Γαλλικής Γλώσσας να αναζητήσουν εικονογραφικό υλικό (ελαιογραφίες, γκραβούρες, πορτρέτα, σατυρικές απεικονίσεις, μετάλλια, νομίσματα) από γαλλικές ιστοσελίδες σχετικά με την αποτύπωση της Γαλλικής Επανάστασης στη ζωγραφική. Να συλλέξουν πληροφοριακό υλικό και να το μεταφράσουν στα ελληνικά. Να δημιουργήσουν αποθετήριο υλικού. • Να αξιοποιήσουν το υλικό που συγκέντρωσαν στο μάθημα της Ιστορίας και να το ερμηνεύσουν αναγνωρίζοντας κυρίως τη συμβολική των επαναστατικών ιδεών. Από τη συχνότητα αποτύπωσης ενός γεγονότος στην τέχνη, να εξαγάγουν συμπεράσματα για την παγκόσμια ιστορία. Να συνθέσουν πολυτροπικό αρχείο προβολής (κειμένου-εικόνας-βίντεο) και να το παρουσιάσουν σε ενδοσχολική εκδήλωση. • Να επεξεργαστούν παραθέματα από ιστοριογραφικές προσεγγίσεις για την τυπολογία των εθνικισμών και τη σχετική τοποθέτηση του γαλλικού εθνικισμού. • Να επεξεργαστούν πηγές στο πλαίσιο ερευνητικών ομαδικών εργασιών (πέντε ομάδες), και συγκεκριμένα: <ul style="list-style-type: none"> – αποσπάσματα από θεμελιώδη κείμενα του Διαφωτισμού (σύντομα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από έργα των Βολταίρου, Ρουσσώ και Μοντεσκιέ), με διατύπωση συμπερασμάτων, – το πρώτο Σύνταγμα της Γαλλικής Επανάστασης, – κρατικό γαλλικό έγγραφο
------------------------	--	---	---

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>			<p>για την κατάληψη των Επτανήσων από τους Γάλλους (αναζήτηση των συνθηκών που επικράτησαν στη σύντομη γαλλική παρουσία στην Κέρκυρα και, μέσω του παραδείγματος της Κέρκυρας, διερεύνηση της ναπολεόντειας ιδεολογίας),</p> <ul style="list-style-type: none"> – αποσπάσματα κειμένων του Αδ. Κοραή, του Ρήγα και Γάλλων φιλελλήνων για την ιδέα της Επανάστασης, με εντοπισμό της επίδρασης των ιδεών του Διαφωτισμού στον Νεοελληνικό Διαφωτισμό και στην ιδεολογία της Ελληνικής Επανάστασης, – κείμενο σε μετάφραση από πρόσφατο γαλλογερμανικό εγχειρίδιο το οποίο εκφράζει την κοινή πορεία των δύο εθνών στο πλαίσιο της ΕΕ. <ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν πίνακα εννοιών με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.
	<p>Γερμανία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα γερμανικά κράτη στον χώρο και τον χρόνο μέχρι την ίδρυση του γερμανικού έθνους-κράτους με πρόσθετη ειδική επισήμανση σχετικά με το ποια από αυτά εντάχθηκαν στη μεταπολεμική Δυτική Γερμανία και ποια στην Ανατολική. • Να ανασυνθέσουν τη συνοπτική περιοδολόγηση της ιστορίας του γερμανικού κράτους. • Να ερμηνεύουν τη συμβολή του προτεσταντισμού στην ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού οικονομικού συστήματος της Γερμανίας. • Να κατανοούν το φαινόμενο του 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν ψηφιακό χάρτη για τον αρχικό εντοπισμό του υπό μελέτη θέματος στον χώρο και τον χρόνο. • Να προχωρήσουν σε ειδική ψηφιακή αναπαράσταση της σταδιακής διαμόρφωσης της γερμανικής επικράτειας από το «πρώτο» έως το λεγόμενο «τρίτο ράιχ» και τις μεταπολεμικές εξελίξεις του διαμελισμού της χώρας, των γεωγραφικών ορίων των επιμέρους γερμανόφωνων περιοχών κυριαρχίας των καθολικών και των προτεσταντών. • Να προβούν σε συνοπτική ψηφιακή παρουσίαση σε χάρτη των ιστορικών γεγονότων των δύο Παγκοσμίων Πολέμων. • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με θέματα όπως:

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>γερμανικού ρομαντισμού και την ιδιαίτερη φύση του γερμανικού εθνικισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να τον συγκρίνουν με τον γαλλικό «πολιτικό» εθνικισμό. • Να κατανοούν την πολιτική, κοινωνική και οικονομική κρίση στη Γερμανία του Μεσοπολέμου και να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της γερμανικής εκδοχής ολοκληρωτισμού (ναζισμός). • Να παραθέτουν χρονολογικά τα σημαντικά γεγονότα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την ήττα της Γερμανίας. • Να κατανοούν τον ρόλο της Γερμανίας μεταπολεμικά κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και τη μεταπολεμική συμβολή της στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. 	<ul style="list-style-type: none"> – η ναζιστική προπαγάνδα, – η επίδραση του ναζιστικού καθεστώτος στη γερμανική κοινωνία, – η πτώση του ναζισμού και η ήττα της Γερμανίας κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, – η πτώση του τείχους του Βερολίνου. <p>(Να προηγηθεί της προβολής ειδική συνοπτική εισαγωγή από τον/την εκπαιδευτικό και να ακολουθήσει σχολιασμός του υλικού από τους/τις μαθητές/-τριες).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν παραθέματα από μεταφρασμένα κείμενα των Γκαίτε και Σίλερ. • Να σχολιάσουν την επίδραση του ρομαντισμού στη συγκρότηση της γερμανικής εθνικής ιδέας μελετώντας: <ul style="list-style-type: none"> – διασκευασμένο απόσπασμα με επεξηγηματικό σχολιασμό από την ανάλυση του Βέμπερ για την προτεσταντική ηθική, – κείμενα με ανάλυση των τεχνικών της ναζιστικής προπαγάνδας, – παράθεμα από το ημερολόγιο της Άννα Φρανκ ή από άλλες καταγραφές, (απομνημονεύματα, ημερολόγια κ.ο.κ.) με ειδική αναφορά στο Ολοκαύτωμα, – δημοσιογραφικό κείμενο που αναδεικνύει τον σύγχρονο κοσμοπολιτικό χαρακτήρα του Βερολίνου.
	<p>ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ (ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ, ΚΥΡΙΟΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ, ΑΠΗΧΗΣΗ)</p>		
	<p>Συντηρητισμός.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν και να οριοθετούν την πολιτική ιδεολογία του συντηρητισμού στα ιστορικά συμφραζόμενα της νεότερης και σύγχρονης πολιτικής ιστορίας, από την 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν ψηφιακό χάρτη της Ευρώπης για να εντοπίσουν στον χώρο και στον χρόνο την εμφάνιση της ιδεολογίας του συντηρητισμού στη νεότερη και τη σύγχρονη Ιστορία. Να συζητήσουν και να σχολιάσουν.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης έως τον 20ό αι.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τους κύριους εκφραστές της και να προσδιορίζουν την κοινωνική προέλευση των υποστηρικτών της. • Να αντιδιαστέλλουν τον συντηρητισμό προς τις φιλελεύθερες και σοσιαλιστικές ιδέες του 19ου και 20ού αιώνα (από τη Γαλλική Επανάσταση έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο). • Να κατανοούν τη συντηρητική ιδεολογία της εποχής της Γαλλικής Επανάστασης, όταν οι ακραίοι συντηρητικοί επιθυμούσαν τη διατήρηση του Παλαιού Καθεστώτος. • Να κατανοούν την αποδοχή της φιλελεύθερης δημοκρατικής διακυβέρνησης από την πλειοψηφία των συντηρητικών μετά τα μέσα του 20ού αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να επεξεργαστούν ιστορική πηγή ή παράθεμα για την περίοδο των ευρωπαϊκών επαναστάσεων (1789-1848). Να σχολιάσουν και να συζητήσουν για τις θέσεις όσων ήταν αντίθετοι με τις επαναστατικές ιδέες. • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν παράθεμα σχετικό με την ανάλυση του συντηρητισμού ως κοινωνικού φαινομένου. • Να συνθέσουν πίνακα εννοιών με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.
	<p>Φιλελευθερισμός.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να εξηγούν την ιδεολογία του φιλελευθερισμού (πολιτικού και οικονομικού) και να διακρίνουν τις διαδοχικές φάσεις εξέλιξής του. • Να αναφέρουν τους κύριους εκφραστές της ιδεολογίας (18ος-20ός αιώνας) και την κοινωνική προέλευση των υποστηρικτών της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν ψηφιακούς χάρτες για να εντοπίσουν στον χώρο και στον χρόνο: <ul style="list-style-type: none"> – την εμφάνιση της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού στη νεότερη και τη σύγχρονη Ιστορία, – τα κορυφαία ιστορικά γεγονότα που συνδέονται με την εξέλιξη της φιλελεύθερης ιδεολογίας από τον 17ο έως τον 20ό αιώνα. • Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ με θέμα τους

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν την επίδραση που άσκησε στη φιλελεύθερη ιδεολογία η ανάπτυξη της ιδεολογίας του σοσιαλισμού και ιδιαίτερα η επικράτηση των μπολσεβίκων στη Ρωσία (Οκτωβριανή Επανάσταση 1917). • Να κατανοούν την εξέλιξη της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού κατά τον 20ό αιώνα. 	<p>κορυφαίους διανοητές του φιλελευθερισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν, ατομικά ή σε ομάδες, παραθέματα από ιστορικές πηγές σχετικές με κείμενα σημαντικών φιλελεύθερων στοχαστών του 18ου και του 19ου αιώνα. • Να συγκρίνουν τη φιλελεύθερη ιδεολογία στη Γαλλία του Διαφωτισμού και στην Αγγλία του 18ου και του 19ου αιώνα. • Να συνθέσουν πίνακα εννοιών με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.
	<p>Σοσιαλισμός.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να περιγράφουν την ιδεολογία του σοσιαλισμού. Να εντάσσουν τη σοσιαλιστική ιδεολογία στα ιστορικά της συμφραζόμενα (σε σχέση με το κεφαλαιοκρατικό σύστημα και τη Βιομηχανική Επανάσταση). • Να γνωρίζουν τους κύριους εκπροσώπους των σοσιαλιστικών ιδεών του 19ου και 20ού αιώνα. • Να κατανοούν τα επιμέρους στάδια της εξέλιξης της σοσιαλιστικής ιδεολογίας, από το β' μισό του 19ου αιώνα μέχρι την Πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1989. • Να κατανοούν τις αλληλεπιδράσεις της φιλελεύθερης και της σοσιαλιστικής ιδεολογίας κατά τον 20ό αιώνα και 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ιστορικό χάρτη και να εντοπίσουν στον χώρο και στον χρόνο: <ul style="list-style-type: none"> – την εμφάνιση και την εξάπλωση της ιδεολογίας του σοσιαλισμού, – τα κορυφαία ιστορικά γεγονότα που συνδέονται με την εξέλιξή της (μέσω της αξιοποίησης και ψηφιακών χαρτών). • Να σχολιάσουν και να συζητήσουν για τα χρονικά όρια και τις κορυφαίες στιγμές της περιόδου επικράτησης του κομμουνισμού στη Ρωσία, με αφορμή την προβολή ολιγόλεπτου ψηφιακού οπτικοακουστικού υλικού. • Να επεξεργαστούν πηγές με αξιοποίηση παραθεμάτων από θεμελιώδη για τον σοσιαλισμό κείμενα των Μαρξ και Λένιν. • Να συνθέσουν πίνακα εννοιών με τους βασικούς γεωγραφικούς και ιστορικούς όρους.

		ιδιαίτερα την περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.	
--	--	---	--

ΙΣΤΟΡΙΑ – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
	Ο ΧΩΡΟΣ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις έννοιες του χώρου και του χρόνου ως βασικών παραμέτρων της ιστορίας. • Να αναγνωρίζουν τα πολλαπλά επίπεδα του χρόνου. • Να έχουν εποπτεία των ιστορικών περιόδων μέσω συμβατικών περιοδολογήσεων. • Να αντιλαμβάνονται την ιστορική διάσταση των όρων και των εννοιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτες της Ευρώπης και της ανατολικής Μεσογείου με σκοπό τον εντοπισμό των διαχρονικών χαρακτηριστικών της θέσης του ελλαδικού χώρου από γεωστρατηγική και πολιτισμική σκοπιά. • Να συζητήσουν σε ομάδες για τις διαστάσεις του χρόνου, λαμβάνοντας υπόψη τις καθημερινές δραστηριότητες των ανθρώπων (π.χ. ο χρόνος των κοινωνικών ομάδων). • Να παρουσιάσουν ενδεικτικά παραδείγματα σχετικά με τη σημασία που λαμβάνουν οι όροι και οι έννοιες κατά την ιστορική διάρκεια (π.χ. επανάσταση, στάση, κίνημα).
Αρχαιότητα	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ		
	Η γεωργική επανάσταση στις περιοχές της εύφορης Μεσοποταμίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται, μέσω της σύγκρισης, τις διαφορές και τις ομοιότητες ως προς τις γεωγραφικές συνθήκες των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στην περιοχή της Μεσοποταμίας. • Να αιτιολογούν την εμφάνιση των μεγάλων πολιτισμών στις περιοχές αυτές. • Να εντοπίζουν τον επαναστατικό χαρακτήρα των αλλαγών στην καλλιέργεια της γης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να οριοθετήσουν την περιοχή της Μεσοποταμίας σε χάρτη ηλεκτρονικής μορφής και να καταγράψουν τις γεωγραφικές συνθήκες. • Να διατυπώσουν υποθέσεις για τους τομείς ανάπτυξης της οικονομίας με βάση τις γεωγραφικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιοχής. • Να αναζητήσουν σε ηλεκτρονικά λεξικά το περιεχόμενο της έννοιας επανάσταση και να αιτιολογήσουν τον χαρακτηρισμό «γεωργική επανάσταση» στις περιοχές της Εύφορης Μεσοποταμίας καταγράφοντας τις αλλαγές που σημειώθηκαν. • Να εντοπίσουν τις χώρες

Αρχαιότητα			που βρίσκονται σήμερα στην περιοχή της Μεσοποταμίας και να αναζητήσουν στοιχεία για την οικονομία τους.
	<p>Οι βασικές οικονομικές δραστηριότητες του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Η καλλιέργεια και η κατανάλωση των σιτηρών. Η ελαιουργία και η αμπελουργία. Η κτηνοτροφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατηγοριοποιούν τα βασικά προϊόντα του αρχαίου μεσογειακού κόσμου μέσα από τα ευρήματα της αρχαιολογίας, κυρίως κεραμική, πινακίδες γραμμικής γραφής Β', σπόρους, αγγειογραφίες, αλλά και μέσα από τις γραπτές πηγές. ● Να περιγράφουν την έννοια της αυτάρκειας στις πόλεις-κράτη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες (χώρο και πληθυσμιακές ανάγκες). ● Να συνδέουν την ίδρυση αποικιών με τον οικονομικό παράγοντα (ανεπάρκεια τοπικής παραγωγής, αναζήτηση νέων πλουτοπαραγωγικών πηγών). ● Να διαπιστώνουν την ύπαρξη εμπορικών δρόμων, θαλάσσιων και χερσαίων, από την Κριμαία και τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Ισπανία. ● Να συνδέουν την ανάπτυξη του εμπορίου με τη νομισματοκοπία. ● Να συσχετίζουν τη μαζική παραγωγή προϊόντων με τη δουλεία ως μέσο παραγωγής. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μελετήσουν αποσπάσματα από συγγραφείς και ποιητές, όπως ο Όμηρος, ο Αριστοφάνης, ο Αθήναιος, για την καταγραφή των βασικών προϊόντων της Αθήνας και άλλων περιοχών. ● Να πραγματοποιήσουν οργανωμένη επίσκεψη σε ένα Μουσείο Φυσικής Ιστορίας. ● Να παρατηρήσουν αγγειογραφίες με παραστάσεις εμπορικών πλοίων και να μελετήσουν ευρήματα από ναυάγια ώστε να διατυπώσουν υποθέσεις για τα προϊόντα που μετέφεραν και τους προορισμούς των πλοίων. ● Να εντοπίσουν σε χάρτη τα μεγάλα εμπορικά κέντρα και λιμάνια και να ερμηνεύσουν τους λόγους επιλογής της θέσης τους. ● Να καταγράψουν τα προϊόντα που παράγονταν στον αρχαίο κόσμο μέσα από τη μελέτη των σκευών αποθήκευσης και μεταφοράς τους και της σχετικής εικονογραφίας. ● Να μελετήσουν τα σύμβολα που εικονίζονται σε νομίσματα, να τα ταξινομήσουν με βάση την πόλη προέλευσής τους και να διατυπώσουν υποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη των πόλεων αυτών. ● Να εκπονήσουν μια διαθεματική εργασία με θέμα «Το λάδι στην αρχαιότητα» (παραστάσεις, μύθοι, σκεύη αποθήκευσης, μεταφοράς και χρήσης, αποσπάσματα κειμένων, ταφικά ευρήματα,

<p>Αρχαιότητα</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν την παραγωγή προϊόντων με την κοινωνική τάξη των καταναλωτών τους. • Να συσχετίζουν τη διαφοροποίηση των προϊόντων ως προς το είδος και την ποιότητα με τις κοινωνικές τάξεις (σιτάρι για τα ανώτερα και μεσαία στρώματα και κριθάρι για τα κατώτερα). 	<p>βραβεία ολυμπιακών αγώνων).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν ερευνητική εργασία με θέμα την παραγωγή και κατανάλωση κρασιού στην αρχαιότητα. • Να αναλάβουν την ακόλουθη εργασία: «Το 1844 σε έναν τάφο στο Κιούσι Ιταλίας βρέθηκε από τον Αλεσάντρο Φρανσουά ένας κρατήρας, γνωστός ως κρατήρας του Φρανσουά. Αφού μελετήσετε τον κρατήρα και λάβετε υπόψη τον χώρο στον οποίο βρέθηκε, να κάνετε υποθέσεις για τον κάτοχό του, τη χρονολόγησή του, την προέλευσή του και να αναζητήσετε στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη του ελλαδικού χώρου στη συγκεκριμένη περίοδο. Να διατυπώσετε τα κατάλληλα ερευνητικά ερωτήματα».
	<p>Η βιοτεχνία και το εμπόριο: Βιοτεχνικά εργαστήρια και επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας. Ανάπτυξη εμπορίου σε τοπικό επίπεδο. Εμπορικά δίκτυα και λιμάνια.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την ανάπτυξη του εμπορίου με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και το πλεόνασμα τοπικών προϊόντων. • Να αναγνωρίζουν τους παράγοντες που συνέτειναν στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας. • Να διακρίνουν τα επίπεδα των εμπορικών συναλλαγών (τοπικές αγορές, πανήγυρες, ανάπτυξη εμπορικών δικτύων με άλλες περιοχές, κέντρα διαμετακομιστικού εμπορίου). • Να αναφέρουν τα προϊόντα που εισήγαν και εξήγαν οι πόλεις- 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τη δομή μιας αρχαίας ελληνικής πόλης και να επισημάνουν τον χώρο της Αγοράς. • Να πάρουν μέρος σε ένα υποθετικό σενάριο με χρήση ΤΠΕ με θέμα: «Πάμε για ψώνια στην αγορά (5ος αιώνας π.Χ. Αθήνα)». <p>Με τη βοήθεια γραπτών πηγών να εντοπίσουν στον χάρτη τους μεγάλους εμπορικούς σταθμούς.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ευρήματα από ανασκαφές (κεραμική, κοσμήματα, εργαλεία, γλυπτά) ως προς την κατασκευή τους και να καταγράψουν τις κατηγορίες εξειδικευμένων τεχνιτών και εργαστηρίων. • Να αναλάβουν ομαδική εργασία για την καταγραφή των επιτευγμάτων στον τομέα

<p>Αρχαιότητα</p>		<p>κράτη μεταξύ τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν τους λόγους της εμφάνισης εξειδικευμένων τεχνιτών και εργαστηρίων. • Να επισημαίνουν τη σημασία της εμφάνισης της νομισματικής οικονομίας τον 7ο αιώνα π.Χ. 	<p>της τεχνολογίας (παραγωγή, επεξεργασία και διακίνηση προϊόντων).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χάρτη με τα τοπικά προϊόντα κάθε περιοχής. • Να συζητήσουν σε ομάδες για τις επιπτώσεις της νομισματικής οικονομίας σε όλους τους τομείς. • Να μελετήσουν νομίσματα από διάφορες περιοχές και να καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους ως προς το υλικό κατασκευής και τις παραστάσεις που απεικονίζουν. • Να εκπονήσουν ερευνητική εργασία με θέμα: «Εμπορικά δίκτυα τότε και σήμερα». • Να εντοπίσουν στον χάρτη τις πόλεις που ίδρυσε ο Μ. Αλέξανδρος και να διατυπώσουν υποθέσεις για την επιλογή της θέσης τους.
	<p>Η οικονομική σημασία της δουλείας: Το παράδειγμα των ρωμαϊκών λατιφούντιων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν την ιστορική σημασία του όρου λατιφούντια. • Να εκθέτουν τις ιστορικές συνθήκες που συνέβαλαν στη δημιουργία των λατιφούντιων. • Να συνδέουν την ανάπτυξη της δουλείας-δουλοπαροικίας με τις μεγάλες ιδιοκτησίες γης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν στα λεξικά την ερμηνεία του όρου λατιφούντια. • Να μελετήσουν γραπτές πηγές για την αναζήτηση στοιχείων σχετικά με τη δημιουργία των λατιφούντιων και τον τρόπο εκμετάλλευσής τους. • Να μελετήσουν γραπτές πηγές και έργα τέχνης (π.χ. ψηφιδωτά, ανάγλυφα) και να αναζητήσουν στοιχεία για τη θέση των δούλων στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. • Να παρακολουθήσουν αποσπάσματα από την κινηματογραφική ταινία «Σπάρτακος» και να απαντήσουν σε ερωτήματα που αφορούν τη θέση των δούλων ως μέσων παραγωγής και εκμετάλλευσης.

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ		
	Πλουτοπαραγωγικές πηγές και τεχνικές παραγωγής στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τις βασικές πηγές πλούτου της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. • Να αξιολογούν τις φυσικές και τεχνολογικές συνθήκες της παραγωγής (π.χ. τριζωνική καλλιέργεια, εναλλαγή καλλιεργειών, χρήση νερόμυλου κ.ά.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας για τον εντοπισμό των μεγάλων πεδιάδων και λιμανιών, που αποτελούσαν βασικές πλουτοπαραγωγικές περιοχές. • Να μελετήσουν χάρτη για τον εντοπισμό των μεταλλείων χρυσού, χαλκού, μολύβδου και σιδήρου, αλλά και για τα ορυχεία μαρμάρων, θείου και στυπτηρίας. Να συζητήσουν για τη σημασία τους.
	Γεωργία – Αγροτική οικονομία (7ος-15ος αιώνας). Βυζάντιο και μεσογειακός γεωργικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τα βασικά αγροτικά προϊόντα (σιτηρά, λάδι, κρασί κ.ά.) που παράγονταν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. • Να περιγράψουν τις ενασχολήσεις των κατοίκων στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δασοκομία). • Να εξηγούν τις συνθήκες αύξησης της μεγάλης γαιοκτησίας. • Να αποτιμούν τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στην αγροτική οικονομία συσχετίζοντάς τη με τη γεωργική παράδοση του ευρύτερου μεσογειακού χώρου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα πώς γινόταν η καλλιέργεια των αμπελιών, σύμφωνα με τα Γεωπονικά του Κασσιανού Βάσσου, κεφ. Δ'). • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή σε πίνακα των βασικών αγροτικών προϊόντων. • Να διατυπώσουν ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με το κλίμα συγκεκριμένων γεωγραφικών τμημάτων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (π.χ. Μ. Ασία, Βαλκάνια) και τις εκεί ασχολίες των κατοίκων. • Να αναλάβουν εργασία με θέμα: «Η διατροφή στο Βυζάντιο. Περιγράψτε την καθημερινή διατροφή ενός δυνατού και ενός καλλιεργητή».
	Αστική οικονομία. Η αστική οικονομία από τον 7ο ως τον 12ο αιώνα. Οικονομία των πόλεων κατά την υστεροβυζαντινή εποχή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ιστορικές συνθήκες που ευνόησαν την ανάπτυξη της οικονομίας των πόλεων. • Να αναγνωρίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα ποια ήταν τα επαγγέλματα των κατοίκων της Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα με το «Επαρχικό Βιβλίο» του Λέοντος Στ' Σοφού).

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαιώνας</p>		<p>τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στις πόλεις (είδη επαγγελματιών και τεχνιτών, εργαστήρια).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις επενδύσεις και τους πιστωτικούς μηχανισμούς. • Να αποτιμούν τον ρόλο των πόλεων ως περιφερειακών οικονομικών κέντρων στο ύστερο Βυζάντιο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνθέσουν πίνακα ή γλωσσάρι με τα αστικά επαγγέλματα και να αναλύσουν τον όρο συστήματα. • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό (αντικείμενα μικροτεχνίας) με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας των βιοτεχνικών εργαστηρίων. • Να περιγράψουν την αγορά και τους επαγγελματίες της με βάση το υποθετικό σενάριο: «Επίσκεψη στην πόλη των Ιωαννίνων κατά τον 14ο αι.»
	<p>Ανταλλαγές, εμπόριο και αγορές. Οι ανταλλαγές και το εμπόριο από τον 7ο ως τον 12ο αιώνα. Ανταλλαγές, εμπόριο, αγορές και χρήμα (13ος-15ος αι.). Το εμπόριο στην ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα κατά τον Μεσαίωνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις χερσαίες και θαλάσσιες αρτηρίες μέσω των οποίων διεξαγόταν το εμπόριο στο Βυζάντιο, καθώς και τα εμπορεύσιμα είδη. • Να εντοπίζουν τον ρόλο της Κωνσταντινούπολης ως οικονομικού κόμβου μεταξύ Ανατολής και Δύσης. • Να κατανοούν τους τρόπους ανταλλαγής, τις τιμές και την κυκλοφορία των νομισμάτων. • Να αναλύουν τη θέση της βυζαντινής οικονομίας στο πλαίσιο του μεσαιωνικού κόσμου της Μεσογείου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν χάρτη της ΝΑ. Μεσογείου με επίκεντρο την Κωνσταντινούπολη ως οικονομικό κόμβο και να χαράξουν τις εμπορικές οδούς που διαπερνούν τη συγκεκριμένη πόλη. • Να μελετήσουν, μέσω ψηφιακού υλικού ή επίσκεψης σε μουσείο, βυζαντινά νομίσματα. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για τους πλωτούς δρόμους των Βαράγγων που εξυπηρετούσαν τη διεξαγωγή του εμπορίου στη Μαύρη Θάλασσα. • Να μελετήσουν κείμενα σχετικά με τις εμπορικές σχέσεις Βυζαντίου και Κίνας και να συζητήσουν για τον Δρόμο του μεταξιού.
	<p>Οικονομικοί θεσμοί και κράτος. Ο ρόλος του βυζαντινού κράτους στην οικονομία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τον χαρακτήρα της βυζαντινής οικονομίας και να αιτιολογούν την παρεμβατική πολιτική του βυζαντινού κράτους, μέσα από 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα η οικονομική σημασία της μεγάλης ιδιοκτησίας μέσα από τον Βίο του Αγ. Φιλαρέτου του Ελεήμονος). • Να αναζητήσουν

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>ενδεικτικά παραδείγματα, όπως της πολιτικής των Μακεδόνων αυτοκρατόρων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν τη διεξόδυση των ιταλικών εμπορικών πόλεων στη βυζαντινή οικονομία. • Να αντιλαμβάνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της βυζαντινής οικονομίας (προσαρμοστικότητα, συνδυασμός κρατικής και ιδιωτικής δραστηριότητας κ.ά.). • Να περιγράφουν τους θεσμούς ιδιοκτησίας και συναλλαγών αναλύοντας τον θεσμό της πρόνοιας και της οικονομικοκοινωνικής του σημασίας. 	<p>πληροφορίες για τον θεσμό της πρόνοιας στο Βυζάντιο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τυχόν ομοιότητες ή διαφορές με το δυτικό φέουδο. • Να πάρουν μέρος σε ένα υποθετικό σενάριο: «Εφαρμόζοντας το αλληλέγγυον σε εποχές οικονομικής κρίσης». • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή γνωστών προνοιαρίων στο Βυζάντιο και να παρουσιάσουν τη δράση τους.
<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p>		
	<p>Η Εμπορική Επανάσταση (μέσα 15ου-17ος αιώνας). Αύξηση παραγωγής. Τραπεζικό σύστημα, πιστωτικές διευκολύνσεις, εμφάνιση καπιταλισμού και μερκαντιλισμού. Εθνικά νομίσματα. Νέες διατροφικές συνήθειες, νέες καλλιέργειες. Παρακμή συντεχνιών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν την έννοια της εμπορικής επανάστασης τοποθετώντας τη στο συγκείμενό της. • Να απαριθμούν τις επιπτώσεις της εμπορικής επανάστασης μετά την ανακάλυψη των νέων χωρών στην οικονομία της Ευρώπης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύσουν τον όρο Εμπορική Επανάσταση. • Να διατυπώνουν, μέσα από τη μελέτη γραπτών και οπτικών πηγών (χαρτών), υποθέσεις για τις αλλαγές που επέφεραν η ανακάλυψη των Νέων Χωρών και η ανάπτυξη του εμπορίου. • Να εκπονήσουν ερευνητική εργασία με θέμα: «Η συμβολή της τεχνολογίας στην εμπορική επανάσταση».
	<p>Η Βιομηχανική Επανάσταση (μέσα 18ου-19ος αιώνας). Πρώτη και δεύτερη φάση της Βιομηχανικής Επανάστασης. Αίτια και γεωγραφική</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τους παράγοντες που οδήγησαν στη Βιομηχανική Επανάσταση. • Να αναφέρουν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές και να διαμορφώσουν πίνακα στον οποίο θα ταξινομήσουν τους παράγοντες (πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, τεχνικούς) που οδήγησαν στη Βιομηχανική Επανάσταση.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>εξάπλωση. Το βαμβάκι, ο γαιάνθρακας, η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων, η πρόοδος της ηλεκτροχημείας, οι μηχανές εσωτερικής καύσης. Οι βιομηχανικές μονάδες. Συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης.</p>	<p>κύρια χαρακτηριστικά της Βιομηχανικής Επανάστασης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν την επίδραση της Βιομηχανικής Επανάστασης στον τρόπο οργάνωσης της οικονομίας στις σύγχρονες κοινωνίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλάβουν ομαδική εργασία στο εργαστήριο πληροφορικής. Να συζητήσουν σε ομάδες τους λόγους για τους οποίους η Βιομηχανική Επανάσταση ξεκίνησε από την Αγγλία. Να συνθέσουν το τελικό προϊόν της εργασίας σε κείμενο. • Να μελετήσουν οπτικές και γραπτές πηγές για την καταγραφή των μεταβολών που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. • Να αναλάβουν ερευνητική εργασία με θέμα: «Δύο αιώνες αργότερα: η επίδραση της Βιομηχανικής Επανάστασης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης».
	<p>Οι οικονομικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο από τον 19ο έως τον 20ό αιώνα. Η αγροτική οικονομία. Το εμπόριο και η ναυτιλία. Βιοτεχνίες και νέες τεχνικές. Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι, οι μεγάλες επενδύσεις και η εκβιομηχάνιση του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Η εποχή της οικονομικής κρίσης, ο δανεισμός, η σταδιακή ανάκαμψη του 20ού αιώνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν την αναγκαιότητα αγροτικής μεταρρύθμισης μετά την προσάρτηση νέων εδαφών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι και την έλευση των προσφύγων το 1922-1923. • Να συνδέουν τη σταφιδική κρίση με την απουσία σταθερής οικονομικής πολιτικής. • Να αναφέρουν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας τον 19ο αιώνα. • Να συνδέουν την ανάπτυξη της βιομηχανίας με την ανάπτυξη του εμπορίου και των μέσων συγκοινωνίας και μεταφοράς. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές (προσεγγίσεις ιστορικών και οικονομολόγων) και να συνθέσουν έναν πίνακα με όλες τις αλλαγές που διαπιστώνονται στον οικονομικό τομέα από τον 19ο έως τον 20ό αιώνα. • Να απαντήσουν στην ακόλουθη μελέτη περίπτωσης: «Με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους τέθηκε το πρόβλημα της διάθεσης των εθνικών γαιών. Κάντε υποθέσεις για την επίλυση του προβλήματος διερευνώντας και τις πηγές». • Να μελετήσουν πίνακες με δημογραφικά δεδομένα, όπως προκύπτουν από τις προσαρτήσεις των νέων εδαφών και τη μετανάστευση, και να καταγράψουν σε πίνακα τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία για την ανάπτυξη της οικονομίας.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις χρονικές φάσεις της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας από τον 19ο έως τις αρχές του 20ού αιώνα. • Να εξηγούν τους λόγους της οικονομικής ύφεσης στα τέλη του 19ου αιώνα. • Να συγκρίνουν την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας με αυτήν της Ευρώπης κατά τον 19ο αιώνα. • Να αξιολογούν τον ρόλο του εξωελλαδικού κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. • Να προβληματίζονται για την αναγκαιότητα δανεισμού από άλλες χώρες. • Να συνδέουν την έλευση των προσφύγων με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας την εποχή του Μεσοπολέμου. • Να κατανοούν τη μεταπολεμική οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πηγές και να καταγράψουν τους λόγους της σταφιδικής κρίσης. • Να αναζητήσουν εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες στο διαδίκτυο και στη βιβλιογραφία διαφημίσεις των εργοστασίων που λειτούργησαν από τον 19ο αιώνα έως τον 20ό στον ελλαδικό χώρο, για την άντληση πληροφοριών αναφορικά με τη λειτουργία τους και την παραγωγή προϊόντων. • Να μελετήσουν γραπτές πηγές και να επισημάνουν στον χάρτη τα σημαντικότερα εμπορικά και ναυτιλιακά κέντρα. • Να μελετήσουν στατιστικούς πίνακες για τη σύγκριση της ελληνικής οικονομίας με την οικονομία της Ευρώπης (εισαγωγές-εξαγωγές προϊόντων). • Να μελετήσουν γραπτές πηγές και στατιστικές για την εισροή εξωελλαδικού κεφαλαίου. • Να μελετήσουν τον χάρτη εξάπλωσης του σιδηροδρομικού δικτύου στην Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα και να κάνουν συγκρίσεις με το αντίστοιχο δίκτυο στην Ελλάδα. • Να αναλάβουν εργασία τοπικής ιστορίας: Να αναζητήσουν πληροφορίες μέσα από ποικίλες πηγές, γραπτές, οπτικές (εφημερίδες, φωτογραφίες), συνεντεύξεις, για ένα μεγάλο εργοστάσιο της περιοχής τους που λειτούργησε από τον 19ο αιώνα έως τον 20ό αιώνα. • Να σχεδιάσουν έναν χρονολογικό πίνακα στον
-------------------------------	--	---	---

Νεότεροι Χρόνοι			<p>οποίο να φαίνεται η διαμόρφωση της οικονομικής ανάπτυξης και τα γεγονότα (πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά) που την επηρέασαν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν σε ομάδες για τις συνέπειες, θετικές και αρνητικές, από τη σύναψη δανείων από άλλες χώρες. • Να καταγράψουν τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που οδήγησαν στην οικονομική ύφεση. • Να μελετήσουν γελοιογραφίες (Τρικούπη-Δηλιγιάννη) για την οικονομική πολιτική που ακολούθησαν. • Να μελετήσουν λογοτεχνικά έργα που γράφτηκαν την περίοδο αυτή και να επισημάνουν τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για το έργο μεγάλων ευεργετών της εποχής εκείνης.
Αρχαιότητα	<p>ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ</p> <p>Τα ανώτερα στρώματα. Οι άρχουσες τάξεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν την έννοια της ιδιοκτησίας-περιουσίας και να αναγνωρίζουν τις μορφές της (κατοχής ή κινητών αγαθών). • Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά των ανώτερων στρωμάτων στις κοινωνίες της Αθήνας και της Σπάρτης κατά την Αρχαϊκή Εποχή, εξηγώντας τις διαφορές τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα τις απόψεις του Αριστοτέλη για το κέρδος και το νόμισμα, «Πολιτικά» 1258a, 17 1258b, 9). • Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με περιγραφή των πολιτών που συνθέτουν την ανώτερη τάξη (μεγαλογαιοκτήμονες, εύποροι ιδιοκτήτες μεσαίων αγροκτημάτων, ιδιοκτήτες μεγάλων εμπορικών «επιχειρήσεων», κάτοχοι κεφαλαίου/δανειστές και τραπεζίτες) και να

Αρχαιότητα		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα κριτήρια ένταξης στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα (καταγωγή, ελευθερία, κατοχή γης) μέσα από τη μελέτη της κοινωνίας της Κλασικής Περιόδου. • Να περιγράφουν τις συνθήκες ανάπτυξης της κοινωνικής ομάδας των τραπεζιτών και τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος κατά την Ελληνιστική Περίοδο. 	<p>προχωρήσουν σε ταξινόμηση με βάση τα οικονομικά μέσα και την περιοχή ανάπτυξής τους (Αθήνα /Σπάρτη).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα: «Η επανάσταση της σπλιτικής φάλαγγας».
	Πολίτες των κατώτερων στρωμάτων: Μικροϊδιοκτήτες, τεχνίτες, εργάτες και μισθωτές γης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες που προκαλούσαν την υπερχρέωση των μικροκαλλιεργητών και ενίοτε τη μετάπτωσή τους σε κατάσταση δουλείας, μέσα από τη μελέτη: α) της περίπτωσης των «εκτεμόρων» και των μεταρρυθμίσεων του Σόλωνα κατά την Αρχαϊκή Εποχή και β) των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών των Άγι Δ' και Κλεομένη Γ' στη Σπάρτη, κατά την Ελληνιστική Περίοδο. • Να αποτιμούν τον ρόλο και τη θέση των μικροϊδιοκτητών στην οικονομική ζωή των πόλεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα τις μεταρρυθμίσεις των βασιλιάδων της Σπάρτης, Άγι και Κλεομένη, κατά τον Πλούταρχο). • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή και παρουσίαση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων (ιδιοκτήτες μικρών αγροκτημάτων, ιδιοκτήτες μικρών εμπορικών καταστημάτων (κάπηλοι), τεχνίτες, μισθωτοί εργάτες, ενοικιαστές γης). • Να παρατηρήσουν έργα τέχνης και μικροτεχνίας μέσω της επίσκεψης σε μουσείο ή την παρακολούθηση ψηφιακού υλικού με στόχο τον εντοπισμό της παρουσίας των κοινωνικών ομάδων στη δημόσια και ιδιωτική ζωή.
	Υπόχρεοι καταναγκαστικής εργασίας: Εισαγόμενοι (αργυρώνητοι) δούλοι και αυτόχθονες κάτοικοι του ελλαδικού χώρου και των ελληνικών αποικιών, 8ος-3ος αι. π.Χ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις κατηγορίες των δούλων (οικιακοί, δημόσιοι κ.ά.), τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν στο πλαίσιο της τάξης και της πόλης τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα τις απόψεις του Αριστοτέλη για τη δουλεία «Πολιτικά», VII, 1328 b, 37 1329 a 2, μτφρ. Τ. Κουκουλιού). • Να δημιουργήσουν ομάδες

Αρχαιότητα		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τη σημασία της δουλείας σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. • Να αναγνωρίζουν ότι η πρόσδεση γης και ανθρώπων συνιστά ιστορικό φαινόμενο τόσο της αρχαιότητας όσο και των μέσων χρόνων. 	<p>εργασίας για τον εντοπισμό των κατοίκων του ελλαδικού χώρου που ήταν σε καταναγκαστική εργασία (είλωτες Σπάρτης, πενέστες Θεσσαλίας, μινώιτες και κλαρώτες Κρήτης) και να φτιάξουν σχεδιαγράμματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώσουν παιχνίδια ρόλων για την παρουσίαση της σχέσης μεταξύ δούλων και ελεύθερων πολιτών.
	<p>Η θέση των γυναικών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη θέση της γυναίκας εξελικτικά, από την ομηρική εποχή έως την εποχή της πόλης-κράτους, επισημαίνοντας τις σχετικές διαφορές μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. • Να διακρίνουν τις ελεύθερες γυναίκες από τις δούλες, τις παλλακίδες και τις εταίρες, αναγνωρίζοντας τη συμβολή των γυναικών στην οικονομία της οικογένειας (προίκα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα τη θέση του Αριστοτέλη για τον έλεγχο των γεννήσεων, «Πολιτικά» 1335b, 10). • Να μελετήσουν κείμενα σύγχρονων ιστορικών με σκοπό τη συγκριτική ανάλυση της θέσης της γυναίκας στην αρχαιότητα και τον Μεσαίωνα. • Να αναζητήσουν παραδείγματα γυναικών (π.χ. Ασπασία, Καλλιπάτειρα κ.ά.) ως υποδειγμάτων για την αξιολόγηση της θέσης της γυναίκας στην αρχαιότητα. Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. • Να παρακολουθήσουν μέσω της επίσκεψης σε μουσείο ή της παρουσίασης ψηφιακού υλικού έργα τέχνης με παραστάσεις γυναικών και των δραστηριοτήτων τους (π.χ. ύφανση κ.ά.).
<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνα</p>	<p>ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ-ΣΤΟΥΣ ΜΕΣΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p> <p>Άρχουσα τάξη-δυνατοί, μέσοι, πένητες, πάροικοι και δούλοι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διάρθρωση της βυζαντινής κοινωνίας, να περιγράφουν τις κοινωνικές ομάδες που τη συνθέτουν και να αναλύουν τα κριτήρια που 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα τις «στάσεις» του Βάρδα Σκληρού και του Βάρδα Φωκά κατά τον 10ο αι. μέσα από την αφήγηση του Ιωάννη Σκυλίτζη, «Σύνοψις

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>προσδιόρισαν την κοινωνική διαστρωμάτωση στο Βυζάντιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τις κοινωνικές μεταβολές με τα πολιτικά γεγονότα, μέσα από τη μελέτη της πολιτικής που εφάρμοσαν οι Μακεδόνες αυτοκράτορες έναντι των «δυνατών» και να επισημάνουν τις συνέπειές της. • Να αποτιμούν τους παράγοντες που διευκόλυναν την κοινωνική κινητικότητα στο Βυζάντιο, γνωρίζοντας χαρακτηριστικές περιπτώσεις ατόμων χαμηλής ή ταπεινής καταγωγής, οι οποίοι ανήλθαν στον αυτοκρατορικό θρόνο, όπως ο Βασίλειος Α', αλλά και γυναικών, όπως η Θεοδώρα. 	<p>Ιστοριών», εκδ. Η. Thurn, σ. 324, 332).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή των κατηγοριών που συνθέτουν τις κοινωνικές τάξεις και τις κοινωνικές ομάδες στο Βυζάντιο (π.χ. δυνατοί, μεσαίοι, πένητες, πάροικοι, δούλοι) και να τις ταξινομήσουν με βάση οικονομικά κριτήρια. • Να διατυπώσουν ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με την οικονομική πολιτική των Μακεδόνων, μέσα από τη μελέτη ενδεικτικών παραδειγμάτων, όπως τη Νεαρά «περί προτιμήσεως» του Ρωμανού Λεκαπηνού (922) και το «αλληλέγγυον» του Βασιλείου Β' (1002) ή την ανάγνωση κειμένων σύγχρονων ιστορικών για τους δυνατούς και τους πένητες.
	<p>Ευπαθείς ομάδες και «κράτος πρόνοιας». Τα ευαγή ιδρύματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη βυζαντινή φιλανθρωπία μέσα από τη μελέτη της οργάνωσης και της δράσης αντιπροσωπευτικών ιδρυμάτων, όπως της Μονής Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη, η οποία λειτούργησε ως νοσοκομείο και αποτέλεσε πρότυπο για την ίδρυση αντίστοιχων ιδρυμάτων στη Δύση. • Να διακρίνουν τα είδη των ευαγών ιδρυμάτων στον Μεσαίωνα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προβούν σε «χαρτογράφηση» των ευαγών ιδρυμάτων στην Κωνσταντινούπολη σε ψηφιακό ή συμβατικό χάρτη. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τα ευαγή ιδρύματα που ίδρυσαν τα μοναχικά τάγματα στη Δύση και τη συγκριτική παράθεσή τους με τα αντίστοιχα του Βυζαντίου. • Να συζητήσουν ή να αναλάβουν ερευνητική εργασία για την ιστορική εξέλιξη του όρου κράτος πρόνοιας.

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>κατηγοριοποιώντας εκείνα που δημιουργήθηκαν με κρατική ή ιδιωτική πρωτοβουλία ή τη μέριμνα της Εκκλησίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν την έννοια του κράτους πρόνοιας με τη σύγχρονη μορφή του. 	
	<p>Κληρικοί και μοναχοί. Ο μοναχισμός σε Ανατολή και Δύση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την οργάνωση των βυζαντινών μοναστηριών μέσα από τη μελέτη των ιδρυτικών πράξεων (τυπικών) συγκεκριμένων μονών. Η μονή του Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου της Πάτμου αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα πνευματικού ιδρύματος. • Να αναλύουν τις μορφές του βυζαντινού μοναχισμού (π.χ. ασκητισμός, Λαύρα κ.ά.), αξιολογώντας την πνευματική παράδοση του Άθω και τη σημασία της για τον βαλκανικό κόσμο. • Να περιγράφουν τους τομείς δράσης του δυτικού μοναχισμού και να συγκρίνουν τον μοναχισμό σε Ανατολή και Δύση, αποτιμώντας την επίδρασή του στις μεσαιωνικές κοινωνίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα, ο «Τράγος»: το Α' τυπικό του Αγίου Όρους). • Να μελετήσουν χάρτη για την κατανόηση της «γεωγραφίας» του βυζαντινού μοναχισμού. • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό (π.χ. ντοκιμαντέρ) για το Άγιο Όρος. • Να μελετήσουν βυζαντινά χειρόγραφα μέσω της επίσκεψης σε βυζαντινό μουσείο ή της παρακολούθησης ψηφιακού υλικού και να συζητήσουν για τα εργαστήρια παραγωγής χειρογράφων των μονών. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την εκπόνηση μικρών εργασιών σχετικά με τον μοναχισμό στην Ανατολή και τη Δύση (τόποι ίδρυσης μοναστηριών-δράσεις).
<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p>		
	<p>Η κοινωνική διαστρωμάτωση σε</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν σχηματικά τις 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποτυπώσουν σε ψηφιακό χάρτη τις κοινωνικές

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία.</p>	<p>κοινωνικές τάξεις του παλαιού καθεστώτος (βασιλιάς, αριστοκρατία-ευγενείς, ανώτερος κλήρος, λαός), να αναπτύσσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να αναλύουν τις μεταξύ τους διαφορές.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο των συντεχνιών κατά την πρώιμη νεότερη εποχή. • Να περιγράφουν τις συνθήκες ανόδου της αστικής τάξης σε κάθε κράτος χωριστά μέσα από τη μελέτη χαρακτηριστικών παραδειγμάτων: α) Γαλλία: Η Γαλλική Επανάσταση (1789), η Ιουλιανή Επανάσταση (1830), οι επαναστάσεις του 1848, β) Αγγλία: Ο ρόλος της Εμπορικής Επανάστασης και του Διαφωτισμού στη διαμόρφωση της αστικής τάξης, η πορεία προς τον κοινοβουλευτισμό (Τόρηδες και Ουίγοι), φιλελεύθεροι (Γλάδστων) και συντηρητικοί (Ντισραέλι), γ) Ρωσία: Προσπάθειες εκσυγχρονισμού από τον τσάρο Αλέξανδρο Β' (1855-1881), η καταπολέμηση της δουλοπαροικίας. • Να αναλύουν τη σταδιακή διαμόρφωση, συγκρότηση και άνοδο της εργατικής τάξης στη διάρκεια του 19ου αιώνα και 	<p>τάξεις του ευρωπαϊκού χώρου (αριστοκράτες, μεσαίοι, χωρικοί, εργάτες) και να τις επισημάνουν με διακριτά χρώματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν γλωσσάρι για την καταγραφή και επεξήγηση όρων όπως συντηρητισμός, φιλελευθερισμός, μαρξισμός, σοσιαλισμός, (αναρχο)συνδικαλισμός, κληρικαλισμός, απολυταρχισμός, δεσποτεία κ.ά. • Να συγκροτήσουν ομάδες εργασίας για την αναζήτηση μέσω του διαδικτύου της έννοιας ορισμένων πολιτικών και κοινωνικών κινημάτων (π.χ. σοσιαλιστικό, απεργιακό, εργατικό κ.ά.) και την καταγραφή των χαρακτηριστικών τους. Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. • Να διατυπώσουν ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με την εξέλιξη του απολυταρχισμού στην Ευρώπη (16ος-20ός αι.) μέσα από την ανάλυση ενδεικτικών παραδειγμάτων. Αγγλία: Ο χάρτης των δικαιωμάτων (1628). Γαλλία: Λουδοβίκος ΙΔ': Η ενσάρκωση της απόλυτης μοναρχίας. Ρωσία: Ο εξευρωπαϊσμός του Πέτρου του Μεγάλου (1682-1725). • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό (π.χ. έργα τέχνης ή βίντεο) σχετικό με γεγονότα ή πρόσωπα της εποχής, όπως ο Λουδοβίκος ΙΔ', η Μ. Αικατερίνη κ.ά. • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό που αφορά το γυναικείο κίνημα. • Να συζητήσουν πάνω στο ζήτημα των δικαιωμάτων της γυναίκας και του κινήματος
-------------------------------	-------------------------------	--	--

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>τη σύνδεσή της με τη Βιομηχανική Επανάσταση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν τους πολιτικούς προσανατολισμούς των διαφόρων τάξεων. • Να κατανοούν την έννοια του όρου κίνημα και να περιγράφουν ορισμένα είδη του, όπως το εθνικό, το απεργιακό, το σοσιαλιστικό, το φεμινιστικό κ.ά. 	<p>χειραφέτησης των γυναικών.</p>
	<p>Η κοινωνική και πολιτική συγκρότηση του υπόδουλου ελληνισμού, (τουρκοκρατούμενου και λατινοκρατούμενου).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις διαφορετικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης των Ελλήνων στις λατινοκρατούμενες περιοχές και να κατανοούν τόσο τις μεταξύ τους σχέσεις όσο και με την κυρίαρχη ομάδα. Μορφές διακρίσεων (π.χ. αγγαρείες). • Να περιγράφουν το λεγόμενο κοινοτικό σύστημα αναλύοντας τη φυσιογνωμία, τον χαρακτήρα (αγροτικός, αστικός) και τη σημασία της κοινότητας ως οργανωτικού θεσμικού παράγοντα και δείκτη της κοινωνικής συνοχής του υπόδουλου ελληνισμού. • Να αξιολογούν τον ρόλο των Ελλήνων στη διοίκηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέσα από τη μελέτη της ομάδας των Φαναριωτών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προβούν σε «χαρτογράφηση» των τουρκοκρατούμενων και λατινοκρατούμενων περιοχών του ελληνικού κόσμου. • Να δημιουργήσουν χρονολόγιο με τα επαναστατικά κινήματα που εκδηλώθηκαν στον ελλαδικό χώρο από τον 15ο έως τον 18ο αι. • Να συνθέσουν πίνακα με τα ονόματα σημαντικών Ελλήνων διερμηνέων και να αποτυπώσουν τους οικογενειακούς δεσμούς, που τυχόν τους συνδέουν. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για τη συγκέντρωση και παρουσίαση πληροφοριών σχετικών με τη δράση κλεφτών ή αρματολών στην περιοχή που βρίσκεται η σχολική μονάδα.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη δράση των δυνάμεων αντίστασης στην οθωμανική (stradioti, κλέφτες, αρματολοί) και τη λατινική κυριαρχία (π.χ. Ρεμπελιό των Ποπολάρων). • Να αποτιμούν τον ρόλο της Εκκλησίας στη συγκρότηση της ταυτότητας του υπόδουλου ελληνισμού μέσα από το κοινωνικό και εκπαιδευτικό της έργο. 	
<p>Αρχαιότητα</p>	<p>ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ</p> <p>Ο ελληνικός αποικισμός στη Μεσόγειο (8ος-6ος αι. π.Χ.).</p> <p>Οι μετακινήσεις των Ελλήνων στην Ανατολή κατά τους ελληνιστικούς χρόνους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τα αίτια του αποικισμού και να περιγράφουν τον γεωγραφικό χώρο εξάπλωσης των αποίκων. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία του ελληνικού αποικισμού για την ανάπτυξη και εξέλιξη της πόλης-κράτους. • Να αντιλαμβάνονται τον απόηχο που είχε ο αποικισμός σε όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας και να περιγράφουν τα αποτελέσματά του σε πολιτισμικό επίπεδο. • Να αναγνωρίζουν τους λόγους της μετακίνησης και τον χαρακτήρα της εγκατάστασης των Ελλήνων στην Ανατολή, με έμφαση στην ίδρυση πόλεων εντός των 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα, η ίδρυση των Συρακουσών, σύμφωνα με την περιγραφή του Στράβωνα, 6.2,4). • Να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν χάρτη της Μεσογείου με τις «διαδρομές» του αποικισμού. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για τη συλλογή ψηφιακού πληροφοριακού υλικού σχετικά με τους γνωστότερους οικιστές και τη δράση τους. • Να παρακολουθήσουν οπτικό ή ψηφιακό υλικό σχετικά με τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που αποδεικνύουν την πολιτισμική εξάπλωση των Ελλήνων (π.χ. Κάτω Ιταλία). • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν την πληθυσμιακή σύνθεση της Αλεξάνδρειας, σύμφωνα με τον Πολύβιο («Ιστορία», 34.14). • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για τον εντοπισμό των ελληνικών πόλεων

Αρχαιότητα		<p>ελληνιστικών βασιλείων (Αίγυπτος, κράτος Σελευκιδών, κράτος Περγάμου).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων εποίκων και των λαών της Ανατολής, αναγνωρίζοντας τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. • Να αναλύουν τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό ρόλο των Ελλήνων στα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής. 	<p>(αποικιών) σε χάρτη της ελληνιστικής περιόδου και να συντάξουν μικρά κείμενα με πληροφορίες για καθεμία από αυτές.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάξουν γλωσσάρι για την καταγραφή και επεξήγηση όρων σχετικών με τις μετακινήσεις, π.χ. αποικισμός, εποικισμός, αποικία, μητρόπολη, μετανάστευση κ.ά.
	<p>Μεταναστεύσεις και εγκαταστάσεις Ρωμαίων στην Ελλάδα: Οι Ρωμαίοι έμποροι και οι ρωμαϊκές αποικίες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις μορφές εγκατάστασης των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο. • Να εκτιμήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των γηγενών Ελλήνων και των Ρωμαίων που εγκαθίσταντο στην Ανατολή. • Να αναλύουν τον χαρακτήρα των ρωμαϊκών αποικιών και να περιγράφουν τις διαφορές τους από τις ελληνικές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτη ή να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό για τον εντοπισμό των ρωμαϊκών κατάλοιπων στον ελλαδικό χώρο. Να συζητήσουν για τα κριτήρια επιλογής της θέσης των ρωμαϊκών αποικιών. • Να σχεδιάσουν χάρτη με τις διαδρομές του εμπορίου στον χώρο της Μεσογείου. • Να διατυπώσουν ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με τα ρωμαϊκά «εμπορεία».
Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ		
	<p>Η μετανάστευση των λαών (4ος-7ος αι.). Η «κάθοδος» των γερμανικών φύλων στον ευρωπαϊκό χώρο και οι επιπτώσεις της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τους τρόπους μετακίνησης και τις εστίες εγκατάστασης των γερμανικών λαών στον ευρωπαϊκό χώρο, διαπιστώνοντας τον σταδιακό κατακερματισμό του. • Να αναλύουν σχηματικά τις συνθήκες της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές, όπως η περιγραφή των Ούννων από τον Πρίσκο «Ιστορία», στ. 264-312. • Να χαράξουν, με διακριτά χρώματα, πάνω σε σύγχρονο χάρτη της Ευρώπης την πορεία των γερμανικών λαών και των Ούννων. • Να συντάξουν σχεδιαγράμματα ή

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>πολιτικής επιβολής των γερμανικών λαών στην Ευρώπη και να διακρίνουν τους μηχανισμούς αντίδρασης του βυζαντινού κράτους, μέσα από τη μελέτη πολιτικής του Θεοδοσίου Α' έναντι των Γόθων και του λεγόμενου γοθικού ζητήματος (4ος αι.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τις δημογραφικές ανακατατάξεις στον χώρο της Μεσογείου και της Ευρώπης μετά τις μετακινήσεις των λαών. 	<p>ευρετήρια, στα οποία θα καταγράφονται τα γερμανικά φύλα και οι τόποι προέλευσης και εγκατάστασής τους (π.χ. Βάνδαλοι: Σλοβακία/Τρανσυλβανία→ Τύνιδα ή Βησιγότθοι: βόρεια του Δούναβη→ Ιβηρική χερσόνησος κ.ά.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν (ποσοτικά και ποιοτικά) τις μεγάλες μεταναστεύσεις στην ευρωπαϊκή ιστορία, μέσα από την παρουσίαση στατιστικών μελετών ή χαρτών ή άλλου πληροφοριακού υλικού.
	<p>Προς τη διαμόρφωση του μεσαιωνικού κόσμου. Οι Φράγκοι στην Ιταλία και η θεμελίωση του παπικού κράτους (8ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις συνθήκες διαμόρφωσης του πολιτικού χάρτη της ιταλικής χερσονήσου κατά τον 8ο αι. σε συνδυασμό με το διεθνές περιβάλλον της εποχής, αναγνωρίζοντας την εμπλοκή Βυζαντινών, Φράγκων, Λογγοβάρδων και του πάπα. • Να αναλύουν τις συνθήκες που ευνόησαν τη δημιουργία του παπικού κράτους. • Να αποτιμούν την έννοια της φεουδαρχίας ως αρχής οργάνωσης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του Μεσαίωνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τον χάρτη της ιταλικής χερσονήσου με σκοπό τον εντοπισμό των θέσεων των Λογγοβάρδων, των Φράγκων και των Βυζαντινών. • Να διατυπώσουν ερευνητικά ερωτήματα σχετικά με την οργάνωση των πρώτων μεσαιωνικών βασιλείων. • Να παρακολουθήσουν φωτογραφικό ή ψηφιακό υλικό σχετικό με τα κάστρα που αποτελούν μέσα έκφρασης της φεουδαρχικής αντίληψης του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου.
	<p>Πρώμοι Σλάβοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αλβανοί στον βαλκανικό χώρο. Η έλευση των Σλάβων στα Βαλκάνια: «Σκλαβηνίες» και σλαβικές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες έλευσης και εγκατάστασης των Σλάβων στα Βαλκάνια. • Να ερμηνεύουν τον όρο Σκλαβηνίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές (για παράδειγμα, η εξέγερση των Σλάβων στην Πάτρα το 805 μέσα από την αφήγηση του Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου, «Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν», κεφ.

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>	<p>εγκαταστάσεις στον ελλαδικό χώρο (7ος-10ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν την πολιτική που εφάρμοσε το βυζαντινό κράτος για την ένταξη και αφομοίωση των Σλάβων, μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα, όπως είναι οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Σλάβων από τον Ιουστινιανό Β' (688), τον λογοθέτη Σταυράκιο (783) και τον Νικηφόρο Α' (805), καθώς και η πολιτική πρακτική των βίαιων μετακινήσεων των πληθυσμών (Ιουστινιανός Β' και Νικηφόρος Α'). 	<p>49.175).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν χάρτη της νότιας Βαλκανικής με τις θέσεις των Σκλαβηνίων και τα ονόματα των σλαβικών φύλων που εγκαταστάθηκαν εκεί. • Να συντάξουν ευρετήριο για την καταγραφή των σλαβικών τοπωνυμίων που προέρχονται από την περιοχή στην οποία βρίσκεται η σχολική μονάδα.
	<p>Βούλγαροι και Σέρβοι: Η διαμόρφωση των πρώτων βαλκανικών κρατών (7ος-14ος αι.). Η διείσδυση των Αλβανών στον ελλαδικό χώρο (14ος-15ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν σχηματικά τις γενικές συνθήκες γένεσης και επέκτασης του βουλγαρικού και σερβικού κράτους κατά τη μεσαιωνική περίοδο. • Να αποτιμούν την επίδραση του Βυζαντίου στην οργάνωση και εξέλιξη των βαλκανικών κρατών, μέσα από τη μελέτη της πολιτικής του ηγεμόνα των Σέρβων Στέφανου Δουσάν, ο οποίος υιοθέτησε βυζαντινά πρότυπα στον διοικητικό, πολιτικό και θρησκευτικό τομέα. • Να περιγράψουν την πορεία του αλβανικού λαού στην κεντρική και νότια Ελλάδα κατά τον ύστερο Μεσαίωνα και να αναλύουν τους τρόπους ένταξής του 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατασκευάσουν χάρτη της Βαλκανικής χερσονήσου με αποτύπωση και επισήμανση των ορίων των βαλκανικών κρατών, ώστε να διαφανεί η ρευστότητα των συνόρων κατά τον Μεσαίωνα. • Να καταρτίσουν παράλληλα συγκριτικό πίνακα με αριθμητικά δεδομένα, όπως η έκταση των κρατών αυτών από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα. • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν σχετικές πηγές, όπως ο νομοθετικός κώδικας του Στέφανου Δουσάν, οι δωρεές της οικογένειας του Δουσάν (Σέρρες, Μετέωρα). • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό σχετικά με ορισμένους ναούς των Βαλκανίων (π.χ. Μονή Οσίου Ναούμ στην Οχρίδα ή Μονή Των 40 Μαρτύρων στο Τέρνοβο της Βουλγαρίας) και να συζητήσουν σχετικά με την επίδραση του Βυζαντίου στην τέχνη των βαλκανικών λαών.

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας		στην κοινωνία του ελλαδικού χώρου. ● Να εκτιμούν τη δημογραφική κατάσταση και πληθυσμιακή σύνθεση των Βαλκανίων κατά τον Μεσαίωνα.	
Νεότεροι Χρόνοι	<p>ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p> <p>Η ελληνική διασπορά.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να περιγράφουν τις περιόδους της ελληνικής διασποράς, τα αίτια και τους τόπους μετακίνησης των Ελλήνων. ● Να κατανοούν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ελληνικής διασποράς σε κάθε χρονική περίοδο. ● Να περιγράφουν την οργάνωση των παροικιών (αδελφότητες) και να αποτιμούν τη συμβολή του παροικιακού ελληνισμού στην ανάδυση της νεοελληνικής πολιτικής ιδεολογίας. ● Να διακρίνουν τα αίτια και τις συνέπειες της υπερπόντιας μετανάστευσης (1840-1940). ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής μετανάστευσης και τα προβλήματα της παλιννόστησης. ● Να κατανοούν τη δυναμική της ελληνικής διασποράς 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να επισημάνουν με διακριτά χρώματα σε χάρτη της Ευρώπης τις ελληνικές παροικίες από την Άλωση έως τον 18ο αι. και να συζητήσουν για τους τομείς δράσης τους. ● Να συνθέσουν εννοιολογικό πίνακα με περιγραφή όρων σχετικών με τη διασπορά, π.χ. παροικία, αποικία, κοινότητα, αδελφότητα, απόδημος ελληνισμός, αλυτρωτισμός, μετανάστευση (μορφές: εκπαιδευτική, οικονομική κ.ά.), παλιννόστηση κ.ά. ● Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για τη συλλογή και καταγραφή πληροφοριών για τον ελληνισμό του Καυκάσου και της Αλεξάνδρειας. ● Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. ● Να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό για τις ελληνικές κοινότητες στην Ευρώπη ή την Αμερική και να συζητήσουν για τη δράση και τη συνεισφορά τους στην προβολή του ελληνισμού.

Νεότεροι Χρόνοι		και τη συμβολή της στην εξέλιξη των εθνικών θεμάτων.	
	Μετακινήσεις και ανταλλαγές πληθυσμών από και προς την ελληνική χερσόνησο, προσφυγικά ρεύματα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες της εκάστοτε μετακίνησης από το 1900 έως το 1945 (π.χ. Έλληνες από τη Βουλγαρία λόγω του ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο του Μακεδονικού Ζητήματος, Έλληνες από τη Ρουμανία λόγω της συρρίκνωσης των ελληνικών κοινοτήτων, Έλληνες από τη νότια Σερβία και την Αλβανία, Έλληνες από την Ανατολική Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και τον Καύκασο λόγω των διώξεων που υπέστησαν από το νεοτουρκικό καθεστώς, Έλληνες από το ανατολικό Αιγαίο και τα Δωδεκάνησα στη διάρκεια της Κατοχής), συνδέοντας τις μετακινήσεις με τους πολέμους του 20ού αι., την έκρηξη του εθνικισμού και την προσπάθεια ομογενοποίησης των βαλκανικών κρατών με βάση φυλετικά, γλωσσικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά. • Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της περίθαλψης που θεσμοθετήθηκε στο ελληνικό κράτος ως αποτέλεσμα του προσφυγικού ζητήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν στατιστικά στοιχεία ή αρχεία για τους εκτοπισμούς των Ελλήνων (π.χ. εκτοπισμοί του 1914 και 1922) και να συνθέσουν πίνακα με συγκριτικά στοιχεία. • Να αποτυπώσουν σε χάρτη τις διαδρομές των μετακινήσεων των πληθυσμών (ελληνόφωνων, σλαβόφωνων και τουρκόφωνων) στον βαλκανικό χώρο από το 1900 έως το 1945. • Να συνθέσουν χρονολόγιο για την καταγραφή των μετακινήσεων (μεταναστευτικών και προσφυγικών) του ελληνισμού στον χώρο των Βαλκανίων. • Να μελετήσουν το εξής υποθετικό σενάριο: «Έλληνας πρόσφυγας από τη Ρουμανία δέχεται την περίθαλψη του ελληνικού κράτους (1919)». • Να αναζητήσουν μέσω του διαδικτύου πληροφορίες για τον όρο Γενοκτονία και την πρόσληψή του από τη διεθνή κοινότητα.
	Οι οργανωμένες	• Να	• Να μελετήσουν και να

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>πληθυσμιακές μετακινήσεις: α. Η συνθήκη του Νεϊγύ, β. Η συνθήκη της Λωζάννης.</p>	<p>αντιλαμβάνονται τη νομικοπολιτική σημασία της έννοιας της ανταλλαγής των πληθυσμών μέσα από τη μελέτη των συνθηκών του Νεϊγύ (1919) και της Λωζάννης (1923).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της εγκατάστασης των προσφύγων και τη συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας. • Να αξιολογούν τις διαδικασίες αποκατάστασης και ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα. • Να αποτιμούν την εθνολογική σύσταση των Βαλκανίων μετά τις ανταλλαγές των πληθυσμών. 	<p>σχολιάσουν εφημερίδες της εποχής ή ημερολόγια, ή νόμους και διατάγματα, που αναφέρονται στις συνθήκες έλευσης και διαβίωσης του μικρασιατικού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν ψηφιακό υλικό (ντοκιμαντέρ) σχετικά με την καταστροφή της Σμύρνης. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για τη συλλογή και καταγραφή τοπωνυμίων σχετικών με τους προσφυγικούς οικισμούς που τυχόν βρίσκονται στον τόπο της σχολικής μονάδας. • Να αναζητήσουν και να συλλέξουν προφορικές μαρτυρίες από απόγονους προσφύγων, οι οποίοι ενδεχομένως βρίσκονται στην τάξη. • Να προβούν σε συγκριτική παράθεση χαρτών των Βαλκανίων με την απεικόνιση των μετακινήσεων του 20ού αι. και των αντίστοιχων της μεσαιωνικής περιόδου. • Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση.
-------------------------------	--	---	--

ΙΣΤΟΡΙΑ – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
	Ο ΧΩΡΟΣ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του χώρου και του χρόνου στην ιστορία. • Να γνωρίζουν βασικές ιστορικές έννοιες για τη μελέτη των θεματικών εννοιών που εξετάζονται στη Γ' Λυκείου, όπως «σύστημα ασφαλείας», «διεθνές ζήτημα» κ.ά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ιστορικά παραδείγματα με κριτήριο την επίδραση που άσκησαν ο συγκεκριμένος χώρος και χρόνος στην έκβαση των γεγονότων. • Να μελετήσουν και να εξοικειωθούν με βασικές ιστορικές έννοιες. • Να αναζητήσουν και να επισημάνουν ιστορικές έννοιες σε σύγχρονα παραδείγματα πολιτικού/διπλωματικού λόγου.
Αρχαιότητα	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ		
	Αμφικτιονίες.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της αμφικτιονίας και την ένταξή της στο οικείο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο. • Να κατανοούν τον θρησκευτικό/πολιτικό χαρακτήρα των αμφικτιονιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν σχεδιάγραμμα πάνω σε χάρτη με τα μέλη των αμφικτιονιών. • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα: «Πώς φαντάζεστε έναν ανάλογο θεσμό στη Σύγχρονη Εποχή;».
	Πανελλήνια συνέδρια και συμμαχίες. Κόρινθος, 481 π.Χ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα γεγονότα και τις συνθήκες που οδήγησαν στο Συνέδριο της Κορίνθου του 481 π.Χ. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του συνεδρίου. • Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο του «αντίπαλου δέους» ως ενοποιητικού παράγοντα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιήσουν πρωτογενείς πηγές. • Να ερευνήσουν και να καταγράψουν τις πόλεις-κράτη που συμμετείχαν στο συνέδριο. • Να επισημάνουν και να καταγράψουν τις συμβολικές αναπαραστάσεις που συνοδεύουν την ίδρυση της συμμαχίας των ελληνικών πόλεων.

<p>Αρχαιότητα</p>	<p>Από την Πελοποννησιακή Συμμαχία στην Α' Αθηναϊκή ή Δηλιακή Συμμαχία και στη Β' Αθηναϊκή Συμμαχία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις ιστορικές συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκαν συμμαχίες κατά τους κλασικούς χρόνους, καθώς και τους σκοπούς που αυτές εξυπηρετούσαν. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις με σκοπό να κάνουν αναδρομή στην Πεντηκονταετία, τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και τον 4ο π.Χ. αιώνα έως την επικράτηση της Μακεδονίας. ● Να κατασκευάσουν χάρτη με τις πόλεις- κράτη μέλη των συμμαχιών. ● Να εκπονήσουν εργασία με θέμα: «Από τη Συμμαχία στην Ηγεμονία» σχετικά με την κατάληξη της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας.
	<p>Πολιτικές ενώσεις: Κοινά και Συμπολιτείες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις έννοιες: Κοινόν και Συμπολιτεία. ● Να αντιλαμβάνονται το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου ιδρύθηκαν αυτές οι πολιτικές ενώσεις, καθώς και τους στόχους τους. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να χρησιμοποιήσουν χάρτη για την επισήμανση των γεωγραφικών ορίων των Κοινών και των Συμπολιτειών. ● Να εκπονήσουν εργασία με θέμα: «Αναζήτηση και παρουσίαση πληροφοριών σχετικά με τα Κοινά». ● Να συγκρίνουν τα Κοινά και τις Συμπολιτείες με νεότερες και σύγχρονες μορφές ομοσπονδιακής οργάνωσης. ● Να συζητήσουν σχετικά με τα αίτια της διάλυσης των Κοινών. ● Να συγκρίνουν την πόλη-κράτος με τα Κοινά και τις Συμπολιτείες.
	<p>Η οργάνωση των κατοίκων της ιταλικής χερσονήσου από τη Ρώμη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα της ένωσης των λαών της ιταλικής χερσονήσου για την ιστορική πορεία των Ρωμαίων. ● Να εντοπίζουν τις αιτίες και τους παράγοντες που επέτρεψαν στη Ρώμη να επιβληθεί έναντι των υπόλοιπων δυνάμεων στην Ιταλία. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις σχετικά με την ιταλική ενοποίηση υπό ρωμαϊκή κυριαρχία. ● Να εκπονήσουν εργασία με θέμα την αναγκαιότητα της ιταλικής ενοποίησης για την ασφάλεια και την οικονομική ευημερία της Ρώμης.

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ – ΜΕΣΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ		
	<p>Η βυζαντινή Οικουμένη: Ένα ιδιότυπο σύστημα διαχείρισης των διεθνών σχέσεων του Μεσαίωνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του βυζαντινού imperium και τη λειτουργία τους μέσα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων του Μεσαίωνα. • Να αναλύουν το θεωρητικό υπόβαθρο της έννοιας της Οικουμένης με την προώθηση «συγγενικών» δεσμών και τη διαχείριση κατ' αυτόν τον τρόπο των διπλωματικών σχέσεων. • Να εντοπίσουν τη σημασία της έννοιας της Οικουμένης στη διαμόρφωση τόσο των δυτικών μεσαιωνικών μοναρχιών όσο και των μεσαιωνικών βαλκανικών κρατών. • Να κατανοούν ότι η έννοια της Οικουμένης υπήρξε το θεμέλιο στήριξης της μακραίωνης παρουσίας και της κυριαρχίας του βυζαντινού κράτους σε πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύσουν τον όρο <i>translatio imperii</i>. • Να μελετήσουν χάρτη της μεσαιωνικής Ευρώπης, να εντοπίσουν τους λαούς που ανήκαν στη βυζαντινή Οικουμένη και να καταγράψουν το είδος της σχέσης που τους συνέδεαν με τον Βυζαντινό αυτοκράτορα. • Να σχηματίσουν ομάδες εργασίας για τη μελέτη τριών αυτοκρατοριών, της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου, του Ιουστινιανού και των Ρώσων, και να συζητήσουν για τις αντιλήψεις τους περί πολιτικής κυριαρχίας. • Να συζητήσουν σχετικά με τα αίτια κρίσης του συστήματος κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή.
	<p>Η «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τα κράτη που συνέθεταν τη λεγόμενη «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία» και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που τα συνέδεαν (γεωγραφία, χριστιανισμός, δίκαιο, τέχνη). 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν χάρτη της ΝΑ. Ευρώπης με σκοπό την επισήμανση, με διακριτά χρώματα, των λαών και των κρατών που απάρτιζαν τη «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία». • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικές με τον όρο «Βυζαντινή Κοινοπολιτεία».

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν σχηματικά τη μεσαιωνική ιστορία των λαών της ανατολικής Ευρώπης. • Να γνωρίζουν τη συμβολή της «Κοινοπολιτείας» στη διάδοση της βυζαντινής παράδοσης στην ανατολική Ευρώπη και την επιβίωσή της μέσα από ιδεολογικά σχήματα των νεότερων χρόνων (Μεγάλη Ιδέα). 	<p>τον εισηγητή του και τις σύγχρονες απόψεις για τον όρο αυτό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. • Να αναζητήσουν και να παρακολουθήσουν ψηφιακό υλικό (ντοκιμαντέρ)/συνεντεύξεις για την επίδραση του Βυζαντίου στους βαλκανικούς λαούς και τη Ρωσία.
	<p>Η βυζαντινή διπλωματία ως μέσο αποφυγής του πολέμου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις μεθόδους (άμεσες και έμμεσες) και τα μέσα της βυζαντινής διπλωματίας (πρεσβείες, δώρα, επίσημες υποδοχές, ιεραποστολές εκχριστιανισμός, αναδοχές, επιγαμίες, εμπορικές συναλλαγές, παραχωρήσεις, διάσπαση των αντιπάλων). • Να αξιολογούν τα αποτελέσματα της εφαρμογής κάθε διπλωματικού μέσου, μέσα από χαρακτηριστικά παραδείγματα, π.χ. πρεσβείες: ο Φώτιος «επ' Ασσυρίους», επιγαμίες: γάμος Μανουήλ Α' με τη Βέρθα του Sulzbach, ιεραποστολές: Κύριλλος και Μεθόδιος στη Μοραβία, αναδοχές: βάπτισμα Βόρι από τον Μιχαήλ Γ' κ.ά. • Να γνωρίζουν τις συνθήκες που επέβαλλαν την 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν και να σχολιάσουν την περσική πρεσβεία στο Βυζάντιο σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Πορφυρογέννητο («Περί βασιλείου Τάξεως», κεφ. 89). • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή των μέσων της βυζαντινής διπλωματίας. • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικές με τη βυζαντινή διπλωματία ως πρότυπο για τη διπλωματία άλλων κρατών. • Να εκπονήσουν εργασία με θέμα: «Γυναίκες πρέσβειρες του Βυζαντίου σε Δύση και Ανατολή» (π.χ. Μαρία Λεκαπηνή, Θεοφανώ, Άννα Πορφυρογέννητη).

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας		<p>άσκηση διπλωματίας και τις έμμεσες πρακτικές της.</p>	
	<p>Η ενοποίηση της δυτικής Ευρώπης: Η αυτοκρατορία του Καρλομάγνου (9ος αι.) και η Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού Έθνους (10ος-11ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις συνθήκες ίδρυσης και τα χαρακτηριστικά των πρώτων μεσαιωνικών αυτοκρατοριών. • Να αναγνωρίζουν το πλέγμα των διεθνών σχέσεων της εποχής και τα κριτήρια διαμόρφωσής του. • Να κατανοούν την αντιπαράθεση μεταξύ των δυτικών αυτοκρατοριών με το βυζαντινό κράτος για τη διεκδίκηση του Imperium Romanum και να εξηγούν τη συμβολή καθενός στην πολιτική ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου. • Να κατανοούν τις συνέπειες της σύγκρουσης του πάπα με τον αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (έριδα της περιβολής) στο πολιτικό πεδίο (Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία) κατά τον ύστερο Μεσαίωνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτη της δυτικής Ευρώπης με σκοπό τη σύγκριση των ορίων των σημερινών κρατών με τις αυτοκρατορίες του Καρλομάγνου και του Όθωνα Α'. • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τη λεγόμενη «έριδα της περιβολής». • Να ακολουθήσει σχετική συζήτηση. • Να διαβάσουν και να σχολιάσουν και σχετικές πηγές (π.χ. οι επισκέψεις του Λιουτπράνδου στην Κωνσταντινούπολη, 949, 968).
	<p>Η Ευρώπη των πολέμων και των μοναρχιών (12ος-15ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις φάσεις του γερμανικού επεκτατισμού, τον κατακερματισμό του γερμανικού χώρου και την κρίση του γερμανικού αυτοκρατορικού θεσμού (12ος-15ος αι.). • Να περιγράφουν σχηματικά τις συνθήκες 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποτυπώσουν σε χάρτη της Ευρώπης τα όρια της Γερμανικής Αυτοκρατορίας, της Γαλλίας και της Αγγλίας κατά τον ύστερο Μεσαίωνα. Να συζητήσουν σχετικά με τα σημερινά όρια των αντίστοιχων κρατών. • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τη Magna Carta (1215). Να παρουσιάσουν τις συνθήκες παραχώρησής της και τη σημασία της για τη

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>συγκρότησης και εξέλιξης των δυτικών μοναρχιών: α) Η ενοποίηση της Γαλλίας από τους Καπετίδες βασιλείς (987-1328) και η ενδυνάμωση της βασιλικής εξουσίας από τον Λουδοβίκο Στ' και τον Φίλιππο Β' Αύγουστο, β) Η εδραίωση της αγγλικής μοναρχίας: Οι Νορμανδοί (Γουλιέλμος ο Κατακτητής) και η δυναστεία των Ανζου Plantagenet (1066-1399).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις επιπτώσεις των μεγάλων πολέμων της εποχής, όπως του Εκατονταετούς Πολέμου (1337-1453), που διεξήχθη μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας και οδήγησε σε αναταραχές στο εσωτερικό των κρατών (αγροτικές εξεγέρσεις, πόλεμος των Ρόδων), όπως και στη συγκρότηση εθνικών στρατευμάτων ως στηριγμάτων των κρατών. • Να αντιλαμβάνονται την πτώση του πολιτικού παπικού κύρους μέσα από τη συνοπτική παράθεση των βασικών επεισοδίων της κρίσης του παπισμού («βαβυλώνειος» αιχμαλωσία και μεγάλο Σχίσμα τον 14ο αι.). • Να εξηγούν την άνοδο των αστών και 	<p>θεμελίωση των κοινοβουλευτικών θεσμών στην Αγγλία.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή συγκεκριμένων μαχών, όπως η Μάχη του Hastings (1066), και να συζητήσουν για την πολιτική της σημασία. • Να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τη Μάχη του Crecy (1346), που διεξήχθη στο πλαίσιο του Εκατονταετούς Πολέμου και ανέδειξε την αλλαγή στον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου με την εισαγωγή νέων όπλων και τακτικών. • Να παρακολουθήσουν ταινίες/ψηφιακό υλικό (ντοκιμαντέρ) για την Ιωάννα της Λωρραίνης.
--	--	--	---

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>την ανάπτυξη των ιταλικών πόλεων, της Φλάνδρας και της Χάνσας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα αναδυόμενα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού χώρου κατά τον ύστερο Μεσαίωνα, όπως την άνοδο της αστικής τάξης, την ανάδυση της έννοιας του διεθνούς δικαίου, την έναρξη των διεργασιών διαμόρφωσης εθνικών κρατών με ισχυρή κεντρική εξουσία, την υιοθέτηση προστατευτικών οικονομικών μέτρων, τόσο σε επίπεδο διεθνούς οικονομίας όσο και σε περιφερειακό, την προϊούσα υποβάθμιση του κύρους του κλήρου κ.ά. 	
<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>	<p>ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ</p> <p>Το Σύστημα Ασφαλείας του Συνεδρίου της Βιέννης Ιερά Συμμαχία (1815).</p> <p>Παράγοντες αποσταθεροποίησης του συστήματος της Ιεράς Συμμαχίας: Εθνικά κινήματα.</p>	<p>• Να γνωρίζουν τη διεθνή κατάσταση όπως διαμορφώθηκε μετά το τέλος των Ναπολεόντειων Πολέμων.</p> <p>• Να κατανοούν τα μέτρα διατήρησης του status quo/της απόλυτης μοναρχίας.</p> <p>• Να γνωρίζουν τους παράγοντες που ευνόησαν την αφύπνιση και την ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης τον 18ο και τον 19ο αιώνα.</p> <p>• Να γνωρίζουν και να διακρίνουν τα</p>	<p>• Να επισημάνουν τις διαφορετικές επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων.</p> <p>• Να παρουσιάσουν την πορεία των λαών προς την εθνική αφύπνιση και την εθνική τους ολοκλήρωση.</p> <p>• Να συγκρίνουν την Ελληνική Επανάσταση με τα εθνικά κινήματα άλλων λαών.</p> <p>• Να αξιοποιήσουν πηγές</p>

Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή		<p>εθνικά κινήματα του 19ου αιώνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους όρους: έθνος, εθνική συνείδηση, εθνικό κίνημα, εθνικισμός, εθνική ολοκλήρωση. 	<p>(ιστορικές, εικαστικές, λογοτεχνικές) που εκφράζουν τον εθνικό χαρακτήρα των λαών που διεκδίκησαν την ελευθερία τους.</p>
	Ανταγωνισμοί των Μεγάλων Δυνάμεων και Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που οδήγησαν στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να κατανοούν τους ιστορικούς όρους: <i>μιλιταρισμός</i>, <i>ιμπεριαλισμός</i>, αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών. • Να αντιλαμβάνονται τα διαφορετικά και αλληλοσυγκρουόμενα εθνικά συμφέροντα. • Να κατανοούν τη σημασία της Ρωσικής Επανάστασης στην παγκόσμια ιστορία. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις σχετικά με τα γεγονότα που αφορούν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν κινηματογραφικές ταινίες με θέμα τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (π.χ. «Ουδέν νεότερον από το Δυτικόν Μέτωπον», «Joueux Noel»). • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν κινηματογραφικά επίκαιρα της εποχής.
	Το Συνέδριο της Ειρήνης (1919).	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Ειρήνης και να αντιλαμβάνονται τις συνέπειές τους. • Να κατανοούν τη σημασία των αποφάσεων του Συνεδρίου της Ειρήνης για την Ελλάδα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν κινηματογραφικά επίκαιρα της εποχής. • Να αξιοποιήσουν τον χάρτη με τις εθνικές διεκδικήσεις και τις συνοριακές μεταβολές που προέκυψαν εξαιτίας του πολέμου. Ιδιαίτερη έμφαση να δοθεί στο Πρόγραμμα των Ελληνικών Εθνικών Διεκδικήσεων.
	Η ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ). Η Κοινωνία των Εθνών και η αμφισβήτησή της.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ίδρυση, τον σκοπό και τις λειτουργίες της ΚτΕ. • Να γνωρίζουν τις παρεμβάσεις της ΚτΕ σε συγκεκριμένες διεθνείς διενέξεις. • Να αντιμετωπίζουν κριτικά τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων, 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκπονήσουν εργασίες με θέμα: «Η φασιστική Ιταλία και η Ιαπωνία απέναντι στην ΚτΕ», «Η ΚτΕ και η Ελλάδα του Μεσοπολέμου: η περίπτωση του ιταλικού βομβαρδισμού της Κέρκυρας το 1923», «Η ελληνοβουλγαρική διένεξη του 1925», «Η κρίση της Μαντζουρίας του 1931» και «Η αιθιοπική κρίση του 1935».

Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή		καθώς και των ιμπεριαλιστικών χωρών απέναντι στην ΚτΕ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν και να αποτιμήσουν κριτικά την αποτελεσματικότητα της ΚτΕ.
	Μειονοτικά ζητήματα στην Ευρώπη κατά τον Μεσοπόλεμο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν και να διακρίνουν τους όρους: μειονότητα, εθνότητα, μειονοτικά δικαιώματα. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των μειονοτικών ζητημάτων. • Να γνωρίζουν τον τρόπο προστασίας των μειονοτήτων στο πλαίσιο της λειτουργίας της ΚτΕ. • Να γνωρίζουν την ιστορική προέλευση των μειονοτήτων με ιδιαίτερη αναφορά στις ελληνικές μειονότητες στις γειτονικές χώρες. • Να σέβονται τις μειονότητες ως γέφυρα επαφών στο πλαίσιο της ειρηνικής συνύπαρξης και των πολιτισμικών ανταλλαγών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν στον χάρτη τις κυριότερες μειονότητες στην Ευρώπη κατά τον Μεσοπόλεμο. • Να σχολιάσουν τα αίτια και τα αποτελέσματα των δημογραφικών μεταβολών που σχετίζονται με τις μειονότητες (η περίπτωση των ελληνικών μειονοτήτων σε γειτονικές χώρες). • Να εκπονήσουν εργασία για τις μειονότητες στην Ελλάδα την περίοδο του Μεσοπολέμου. • Να συζητήσουν για τον ρόλο των μειονοτήτων ως αφορμή διακρατικών διαφορών και πολέμων. • Να εκπονήσουν εργασία για τη στέρση των μειονοτικών δικαιωμάτων και τις απόπειρες αφομοίωσης των μειονοτήτων.
	Η άνοδος του φασισμού και του ναζισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που ευνόησαν τη γέννηση και επικράτηση του ναζισμού και του φασισμού. • Να αντιλαμβάνονται τα πρακτικά αποτελέσματα των ρατσιστικών και εθνικιστικών ιδεολογιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για το ιστορικό φαινόμενο του φασισμού και του ναζισμού τη σύγχρονη αναβίωσή του σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. • Να εκπονήσουν εργασία για τα εγκλήματα του ναζισμού/φασισμού. • Να παρακολουθήσουν σχετικές ταινίες/ντοκιμαντέρ/επίκαιρα. • Να αξιοποιήσουν λογοτεχνικά και εικαστικά έργα, όπως η «Guernica» του Πικάσο ή το ποίημα: «Νέα περί του θανάτου του

Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή			Ισπανού ποιητού Φεντερίκο Γκαρσία Λόρκα» του Ν. Εγγονόπουλου.
	Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη διπλωματία του πολέμου. • Να αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων. • Να γνωρίζουν τις αποφάσεις των συνεδρίων που συγκλήθηκαν στη διάρκεια του πολέμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιήσουν τον χάρτη για τη μελέτη και την επισήμανση της γεωπολιτικής του πολέμου. • Να αξιοποιήσουν πηγές από τα διπλωματικά αρχεία αλλά και σχετικές δημοσιευμένες πηγές. • Να παρακολουθήσουν σχετικές ταινίες/ντοκιμαντέρ/επίκαιρα.
	Η ίδρυση του ΟΗΕ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ίδρυση και λειτουργία του οργανισμού και τις ιστορικές του καταβολές. • Να προσεγγίζουν κριτικά το έργο και την προσφορά του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερευνήσουν και να συζητήσουν για τις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες/αποστολές του ΟΗΕ. • Να συζητήσουν γύρω από την αποτελεσματικότητα του οργανισμού. • Να παρακολουθήσουν αποσπάσματα από ειδήσεις που αφορούν τη δράση του ΟΗΕ σε διάφορα σημεία του πλανήτη. • Να παρακολουθήσουν ταινίες με χαρακτηριστικά στιγμιότυπα από ιστορικές γενικές συνελεύσεις του ΟΗΕ.
	ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ		
Ορισμός και χρονική οριοθέτηση/ αίτια και αποτελέσματα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τον όρο Ανατολικό Ζήτημα, που περιλαμβάνει τα ποικίλα διπλωματικά και πολιτικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν λόγω της προοδευτικής παρακμής και αποσύνθεσης του «Μεγάλου Ασθενούς» της Ευρώπης, της Οθωμανικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα όρια και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο απόγειο της ακμής της. • Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή 1774 και να εξαγάγουν συμπεράσματα για την οικονομική ανάπτυξη των χριστιανικών πληθυσμών της αυτοκρατορίας. 	

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>Αυτοκρατορίας, στη διάρκεια του 18ου, του 19ου και του 20ού αιώνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις στρατιωτικές συγκρούσεις της Ρωσίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, που οδήγησαν στην ανάληψη της προστασίας από τη Ρωσία των χριστιανικών πληθυσμών που διαβιούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Συνθήκη Κιουτσούκ-Καΐναρτζή, 1774). • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις εθνικοαπελευθερωτικές επαναστάσεις των υπόδουλων βαλκανικών λαών το πρώτο μισό του 20ού αιώνα που οδήγησαν στην αυτονομία της Σερβίας (1829-1830) και στην ανεξαρτησία της Ελλάδας (1830). • Να γνωρίζουν και να κατανοούν το ζήτημα των Στενών, με συνέπεια την εμπλοκή των άλλων Μεγάλων Δυνάμεων, που κατέληξε στη Σύμβαση των Στενών (Λονδίνο, Ιούλιος 1841). • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις συνέπειες του Κριμαϊκού Πολέμου (1853-1856) για την Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Ελλάδα και να προσδιορίζουν τον ρόλο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν ιστορικές αρχειακές πηγές, όπως εκθέσεις πρεσβευτών των ευρωπαϊκών κρατών στην Κωνσταντινούπολη σχετικά με τη διοίκηση, την οικονομία και την κοινωνία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. • Να αξιολογήσουν τις πολεμικές επεμβάσεις της Ρωσίας εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για την απελευθέρωση των βαλκανικών κρατών και την εξασφάλιση προνομιακής θέσης στα Στενά για τη ναυσιπλοΐα της. • Να αποτιμήσουν τη σημασία της Ελληνικής Επανάστασης στην αμφισβήτηση της οθωμανικής εξουσίας στα Βαλκάνια. • Να δημιουργήσουν χάρτη με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του Κριμαϊκού πολέμου και να αναδείξουν τις συνέπειές του για την Ελλάδα. • Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων (30 Μαρτίου 1856) και να αξιολογήσουν τη σημασία της για τον ρόλο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη διεθνή σκηνή. • Να αξιολογήσουν τις αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την περίοδο του «Τανζιμάτ» (1839-1878) μέσω της μελέτης των προβλέψεων των δύο κύριων διαταγμάτων (φιρμάνια) του, που ήταν το Αυτοκρατορικό Διάταγμα του Ροδώνα (Γκιουλχανέ-Χάττι Σερίφ, 1839) και το Διάταγμα της Εμπέδωσης των Μεταρρυθμίσεων (Ισλαχάτ Φεμανί ή Χάττι-Χουμαγιούν, 1856), και να αναδείξουν τη
---	--	--	---

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>κρατικής οντότητας στην ευρωπαϊκή διεθνή σκηνή ύστερα από τη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων (30 Μαρτίου 1856).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν την περίοδο του «Τανζιμάτ» (1839-1878), της υιοθέτησης δηλαδή μεταρρυθμίσεων από τον σουλτάνο υπό τη διπλωματική πίεση των Μεγάλων Δυνάμεων. 	<p>διαφορετική πρόσληψη και σημασία του όρου «Τανζιμάτ» για τους ίδιους τους Οθωμανούς και για τις ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις.</p>
	<p>Το Κρητικό Ζήτημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν την εμφάνιση του Κρητικού Ζητήματος ως μέρος του Ανατολικού Ζητήματος στη διάρκεια του δεύτερου Τουρκοαιγυπτιακού Πολέμου (1839-1841). • Να αναδεικνύουν τα αίτια και τις επιδιώξεις των κρητικών επαναστάσεων του 1866-1869, του 1878, του 1889, του 1896-1897, του 1905 (του Θερίσου) και να εκτιμούν τα αποτελέσματά τους: «Οργανικός Νόμος» του 1868, η «Σύμβαση της Χαλέπας» του 1878, η «Κρητική Πολιτεία», η ένωση με την Ελλάδα την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημάνουν τις επιδιώξεις των Μεγάλων Δυνάμεων για επαναφορά της Κρήτης στη δικαιοδοσία του σουλτάνου με τη Συνθήκη του Λονδίνου (3/7/1840) και να σχολιάσουν τα αιτήματα των επαναστατημένων Κρητών προς τις Μ. Δυνάμεις, που περιλαμβάνονταν στο υπόμνημα (5/4/1841) αλλά και τη στάση των Μ. Δυνάμεων. • Να εντοπίσουν τα αιτήματα του μουσικού υπομνήματος των επαναστατημένων Κρητών προς τους βασιλείς της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας (15/5/1866). • Να δημιουργήσουν διπλό εννοιολογικό χάρτη με τις παραχωρήσεις του «Οργανικού Νόμου», 1868, και της «Σύμβασης της Χαλέπας», 1878, ως αποτέλεσμα των δύο μεγάλων κρητικών επαναστάσεων, και να εξαγάγουν συγκριτικά συμπεράσματα για την επίλυση του Κρητικού Ζητήματος. • Να διερευνήσουν τα αίτια για τη δημιουργία της αυτόνομης «Κρητικής Πολιτείας» μέσα από την εξέταση αρχειακών πηγών,

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>			<p>όπως τα υπομνήματα των Μεγάλων Δυνάμεων προς τον σουλτάνο, ύστερα από την αποτυχημένη επανάσταση του 1896-1897.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξετάσουν τις θέσεις του υπομνήματος της κρητικής αντιπολίτευσης προς τις Μεγάλες Δυνάμεις (26/2/1905) κατά την Επανάσταση του Θερίσου το 1905.
	<p>Το Μακεδονικό Ζήτημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν την εμφάνιση του Μακεδονικού Ζητήματος ως βασικής πτυχής του Ανατολικού Ζητήματος ύστερα από τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (Φεβρουάριος 1878) και του Συνεδρίου του Βερολίνου (Ιούνιος 1878) σε σχέση με τις διεκδικήσεις των κρατών Ελλάδας, Βουλγαρίας, Σερβίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. • Να εντοπίζουν τα αίτια της σύγκρουσης των βαλκανικών λαών στα τέλη του 19ου αιώνα, με την ίδρυση της βουλγαρικής Εξαρχίας (1870) και τις επιδιώξεις της στα εδάφη της Μακεδονίας, σε συνδυασμό με την προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας από τη Βουλγαρία και τον Σερβοβουλγαρικό πόλεμο (1885), και τις αρχές του 20ού αιώνα (ένοπλος Μακεδονικός Αγώνας, 1904-1908, Βαλκανικοί Πόλεμοι). • Να αντιληφθούν τη δράση των 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν τη στάση της Ελλάδας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως απέναντι στην ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, ύστερα από την έκδοση σουλτανικού φερμανιού (1870) μέσα από αρχειακές πηγές και εφημερίδες της εποχής. • Να μελετήσουν τους όρους της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου και του Συνεδρίου του Βερολίνου (1878) ως προς την τύχη της Μακεδονίας και την προώθηση της Μεγάλης Ιδέας και να δημιουργήσουν χάρτη με τις αλλαγές που οι συνθήκες αυτές επέβαλαν. • Να δημιουργήσουν χάρτη με τα κυριότερα πεδία συγκρούσεων στη διάρκεια του ένοπλου Μακεδονικού Αγώνα. • Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα κίνητρα, τα χαρακτηριστικά και τους στόχους του Κινήματος των Νεοτούρκων (1908). • Να συγκρίνουν τους όρους των Συνθηκών του Λονδίνου (17/5/1913) και του Βουκουρεστίου (10/8/1913) και να εξαγάγουν συμπεράσματα για την επίλυση του Μακεδονικού Ζητήματος.

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>Μακεδονομάχων απέναντι στην προσπάθεια αφελληνισμού των κατοίκων της Μακεδονίας από τους Βούλγαρους «κομιτατζήδες» και να επισημάνουν τα αίτια του προσωρινού τερματισμού του μακεδονικού αγώνα με την έκρηξη του Κινήματος των Νεοτούρκων (1908).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν κριτικά την επίλυση του Μακεδονικού Ζητήματος στο πλαίσιο των πολεμικών ενεργειών και των συνθηκών των δύο Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913) χωρίς την άμεση στρατιωτική εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναδείξουν τον καθοριστικό ρόλο του Χασάν Ταχσίν πασά Μεσσαρέ, διοικητή του Γ' Σώματος του οθωμανικού στρατού, κατά την αναίμακτη παράδοση της Θεσσαλονίκης στους Έλληνες (ημερολόγιο της αυτοβιογραφίας του Χασάν Ταχσίν πασά).
	<p>Γενοκτονίες, διωγμοί, εθνοκαθάρσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους όρους γενοκτονία, διωγμός και εθνοκάθαρση, καθώς και την ακραία εθνικιστική πολιτική των κρατών απέναντι σε αλλοεθνείς και αλλόθρησκους πληθυσμούς. • Να γνωρίζουν τις πολιτικές διωγμών που ακολουθήθηκαν στη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων από τα αντιμαχόμενα βαλκανικά κράτη. • Να εντοπίζουν τα αίτια της εθνικιστικής πολιτικής των γενοκτονιών, των διωγμών και των εθνοκαθάρσεων από τους Νεότουρκους με την εφαρμογή σχεδίου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των γενοκτονιών, των διωγμών και των εθνοκαθάρσεων και να αναδείξουν παρόμοιες περιπτώσεις σε διάφορα μέρη της γης στην ανθρώπινη ιστορία. • Να μελετήσουν την επίδραση των εξελίξεων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στην επιβολή εθνικιστικής πολιτικής από τους Νεότουρκους. • Να γνωρίσουν μαρτυρίες επιζώντων προσφύγων Αρμενίων, Ποντίων και Μικρασιατών. • Να επισκεφτούν μουσεία του ποντιακού και του μικρασιατικού ελληνισμού, καθώς και των Αρμενίων.

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>εκτουρκισμού των μη τουρκικών πληθυσμών της αυτοκρατορίας, όπως των Αρμενίων (1915), των Ποντίων (1919-1922) και των Μικρασιατών Ελλήνων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ποια μέτρα πήραν οι Νεότουρκοι εναντίον των αλλοεθνών και αλλόθρησκων πληθυσμών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δουν ιστορικό υλικό, όπως ντοκιμαντέρ και φωτογραφίες με μνημεία του αρμενικού και του ελληνικού πολιτισμού στη Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Αρμενία και να καταγράψουν τη σημασία τους για τον παγκόσμιο πολιτισμό. • Να μελετήσουν τον Χάρτη του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να συζητήσουν για να κατανοήσουν τα κίνητρα, τις αιτίες, τη μαζικότητα και τις συνέπειες των γενοκτονιών για το μέλλον της ανθρωπότητας και να προτείνουν τρόπους αποτροπής τέτοιων εγκληματικών πράξεων.
	<p>Το Ολοκαύτωμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τα αίτια του αντισημιτισμού στη γερμανική κοινωνία και να διερευνήσουν τη σημασία του όρου Ολοκαύτωμα. • Να προσδιορίζουν την εχθρική στάση απέναντι στους Εβραίους, που μορφοποιείται στην εθνικοσοσιαλιστική ιδεολογία της ναζιστικής Γερμανίας και να αναδεικνύουν την «Τελική Λύση του εβραϊκού ζητήματος» (Endlösung den Judenfrage), που μεθόδευσε την εξολόθρευση εκατομμυρίων Εβραίων και άλλων μειονοτήτων της Ευρώπης στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. • Να κατανοούν τις δυσκολίες διαβίωσης των Εβραίων της περιοχής τους στην Κατοχή, 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δώσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Πογκρόμ από τη στάση του γερμανικού κράτους απέναντι στις μειονοτικές πληθυσμιακές ομάδες μέσα από εικονιστικό υλικό, και να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Ολοκαυτώματος. • Να μελετήσουν τις αποφάσεις της ναζιστικής κυβέρνησης για την εξολόθρευση των Εβραίων και των υπόλοιπων μειονοτικών ομάδων μέσα από την ανάλυση αρχειακών πηγών. • Να επισημάνουν τα κυριότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζιστών σε χάρτη της Ευρώπης και να ερευνήσουν σε ποια στρατόπεδα μεταφέρθηκαν Έλληνες Εβραίοι (Άουσβιτς-Μπίρκεναου, Μαουτχάουζεν, Τρεμπλίνκα, Σομπίμπουρ, Νταχάου, Ράβενσμπρουκ, Μπέλζεκ, Μπέλζεν). • Να μελετήσουν ιστορικές πηγές (κείμενα και

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>επισημαίνοντας τη στάση των Ελλήνων απέναντι στον εκτοπισμό των Ελλήνων Εβραίων στη διάρκεια της και να αναδείξουν τις συνέπειες του Ολοκαυτώματος για τον ανθρώπινο πολιτισμό και την ανθρωπότητα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν πως το φαινόμενο δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην περίπτωση των Εβραίων, αλλά πως οι ίδιες μέθοδοι εξόντωσης, στους ίδιους χώρους (στρατόπεδα συγκέντρωσης) και την ίδια ακριβώς εποχή, εφαρμόστηκαν εναντίον και άλλων πληθυσμιακών ομάδων (π.χ. Αθίγγανοι, Σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου, διανοούμενοι, ομοφυλόφιλοι). 	<p>εικονογραφικό υλικό) για να επισημάνουν τα αίτια της μαζικής εκτόπισης των Εβραίων από τη Θεσσαλονίκη και τα Γιάννενα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν μαρτυρίες Εβραίων που επέζησαν από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και να συγκεντρώσουν μαρτυρίες ανθρώπων για τη ζωή των Εβραίων της περιοχής τους στη διάρκεια της Κατοχής. • Να παρακολουθήσουν ντοκιμαντέρ με τις φρικαλεότητες του Ολοκαυτώματος που διέπραξαν οι ναζιστές και τα όργανά τους και να καταγράψουν τα συναισθήματά τους. • Να οργανώσουν επίσκεψη σε κάποιο μουσείο του Ολοκαυτώματος και να καταγράψουν τις εντυπώσεις τους.
	<p>Το Κυπριακό Ζήτημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι το Κυπριακό Ζήτημα υπήρξε πτυχή του Ανατολικού Ζητήματος, κατανοώντας το Κυπριακό ως ένα ζήτημα πρώτον αποαποικιοποίησης και δεύτερον εισβολής-κατοχής κράτους-μέλους του ΟΗΕ. • Να κατανοούν και να εκτιμούν τον αγώνα των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα με έμφαση στον αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959). • Να αναδεικνύουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χάρτη της ανατολικής Μεσογείου και να αξιολογήσουν τη θέση της Κύπρου στην ευρύτερη περιοχή με τη βοήθεια διαδραστικού πίνακα ή ιστορικού χάρτη από την εποχή της οθωμανικής κυριαρχίας και την παραχώρηση του νησιού στους Βρετανούς. • Να μελετήσουν τα επιχειρήματα της βρετανικής κυβέρνησης για την άρνηση παραχώρησης της ανεξαρτησίας και αυτοδιάθεσης στην Κύπρο. • Να μελετήσουν πρωτοσέλιδα μεταπολεμικών ελληνικών εφημερίδων και άλλες πηγές για να

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>κριτικά την ελληνική, βρετανική και τουρκική πολιτική στο Κυπριακό και να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους, ύστερα από την ανεξαρτητοποίηση της Κύπρου, τον Αύγουστο του 1960, ως πρόβλεψη των τριμερών Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου τον Φεβρουάριο του 1959.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναδεικνύουν την εμπλοκή των Ηνωμένων Εθνών. • Να προσδιορίζουν τα αδύνατα σημεία του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας μέσα από την πρόταση αναθεώρησης που υποβλήθηκε στις 30/11/1963 από τον πρόεδρο Μακάριο. • Να κατανοούν τους παράγοντες που οδήγησαν στο πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή τον Ιούλιο του 1974 και να διερευνούν τις συνέπειές τους. • Να γνωρίζουν και να διερευνούν κριτικά τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού και τον αγώνα των Κυπρίων για απελευθέρωση από το 1974 έως τις μέρες μας. 	<p>επισημανθεί η ανάδειξη του κυπριακού προβλήματος στην ελληνική κοινωνία και πολιτική.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ποικίλες ιστορικές πηγές της δράσης της ΕΟΚΑ (1955-1959), να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά και τις επιδιώξεις της και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τη δράση της. • Να αξιοποιήσουν ιστορικές πηγές (βιβλία, άρθρα, εφημερίδες, δημοσιευμένο αρχειακό υλικό) για να αναδειχθούν οι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος. • Να εξετάσουν τα 13 σημεία της πρότασης αναθεώρησης του Κυπριακού Συντάγματος από τον Μακάριο και να επισημάνουν τα αίτια της αποτυχίας της εξαιτίας της άρνησης των Βρετανών και των Τουρκοκυπρίων. • Να αξιοποιήσουν βίντεο, ταινίες και ντοκουμέντα σχετικά με την τουρκική εισβολή και το Κυπριακό (π.χ. Μιχάλης Κακογιάννης: <i>Αττίλας 74</i>, Θέκλα Κίττου: «Κύπρος, η άλλη πραγματικότητα», το ψηφιοποιημένο αρχείο της ΕΡΤ κ.ά.). • Να αναζητήσουν και να πάρουν συνεντεύξεις από πρόσωπα που υπηρέτησαν στην Κύπρο την περίοδο 1964-1974. • Να αξιοποιήσουν προφορικές ή δημοσιευμένες προσωπικές μαρτυρίες σχετικές με τη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου.
	<p>Το Μεσανατολικό Ζήτημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το γεωπολιτικό όρο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χάρτη της Μέσης Ανατολής

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>Μέση Ανατολή διαχρονικά σε σχέση με τα πολιτικά, οικονομικά πολιτισμικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά της περιοχής και να αναδεικνύουν την πολυδιάσπαση του αραβικού κόσμου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι η ανάδυση του Μεσανατολικού Ζητήματος στο διεθνές προσκήνιο προήλθε από την απόπειρα διευθέτησης του Ανατολικού Ζητήματος εξαιτίας του αποικιακού ανταγωνισμού. • Να γνωρίζουν ότι τα εδάφη της Μέσης Ανατολής αποτέλεσαν θέατρο πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ των δυνάμεων της Αντάντ και της Τριπλής Συμμαχίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (Μέτωπο Παλαιστίνης και Μέτωπο Ιράκ). • Να προσδιορίζουν τον όρο «Σιωνισμός», που έχει τα χαρακτηριστικά τόσο των εθνικών κινημάτων του 19ου αιώνα και στηρίζεται στην ιουδαϊκή θρησκευτική παράδοση, η οποία συνδέει τους Εβραίους με τη Γη του Ισραήλ, όσο και ενός σύγχρονου κοσμικού κινήματος, το οποίο εμφανίστηκε κυρίως ως απάντηση στον αντισημιτισμό που κυριάρχησε στην 	<p>αποτυπώνοντας τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των λαών της περιοχής, και να συνθέσουν εννοιολογικό χάρτη με τους κυριότερους όρους και τους πρωταγωνιστές του Μεσανατολικού στην εποχή της οθωμανικής κυριαρχίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν κριτικά τις διαφορές των λαών και εθνών του αραβικού κόσμου μέσα από την επεξεργασία ιστορικών πηγών στο πλαίσιο δημιουργικής-βιωματικής μάθησης του πρότζεκτ (διαφορετικές ομάδες μαθητών/-τριών να διερευνήσουν διαφορετικά αραβικά έθνη). • Να μελετήσουν το όραμα και τις προτάσεις του Τόμας Έντουαρντ Λόρενς, του Βρετανού αρχαιολόγου, στρατιωτικού και συγγραφέα, που έμεινε γνωστός ως Ο Λόρενς της Αραβίας στη Διάσκεψη των Βερσαλλιών (1918-1919), όπου συμμετείχε ως σύμβουλος του εμίρη Χουσεΐν, και να διερευνήσουν τα αίτια της αποτυχίας δημιουργίας αραβικού κράτους με πρωτεύουσα τη Δαμασκό. • Να μελετήσουν μέσα από κειμενικές πηγές το κλίμα αντισημιτισμού στις ευρωπαϊκές χώρες, να παρακολουθήσουν την ταινία «Η Υπόθεση Ντρέυφους» ή να διαβάσουν το άρθρο του συγγραφέα Εμίλ Ζολά, ο οποίος στις 13 Ιανουαρίου 1898 δημοσίευσε στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας L' Aurore το περίφημο «Κατηγορώ...!», μια ανοιχτή επιστολή προς τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας. • Να εντοπίσουν τους στόχους της διακήρυξης του Α΄ Σιωνιστικού Συμβουλίου
---	--	---	---

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>Ευρώπη στα τέλη του 19ου αιώνα, και να αξιολογούν τη διακήρυξη του Α' Σιωνιστικού Συμβουλίου (1897) στη Βασιλεία υπό τον Τέοντορ Χερτσολ για το δικαίωμα του εβραϊκού λαού στην εθνική αναγέννηση σε δική του χώρα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναδεικνύουν τη μουσική «Συμφωνία Σάικς-Πικώ» (1916), εκπροσώπων της Βρετανίας και της Γαλλίας, για τη διαίρεση των εδαφών της Μέσης Ανατολής μεσούντος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, καθώς και τη «Διακήρυξη Μπάλφουρ» (2/11/1917), υπουργού Εξωτερικών της Βρετανίας, που προέβλεπε την ίδρυση εβραϊκής εθνικής εστίας στην Παλαιστίνη σε σχέση με την υπόσχεση της Αντάντ ότι θα παραχωρούσε πλήρη ανεξαρτησία σε όλους τους Άραβες, αν εξεγείρονταν εναντίον των Οθωμανών. • Να γνωρίζουν ότι τα εδάφη της Παλαιστίνης περιήλθαν υπό καθεστώς Βρετανικής Εντολής (Mandate) με απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών και της Συμφωνίας του Σαν Ρέμο (25/4/1920), με την οποία άρχισε ο εβραϊκός αποικισμός της Παλαιστίνης, και 	<p>(1897).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν χάρτη της Μέσης Ανατολής σύμφωνα με τα σχέδια της «Συμφωνίας Σάικς-Πικώ» και να επισημάνουν τα κίνητρα της «Διακήρυξης Μπάλφουρ» στις 2/11/1917, μεσούντος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. • Να δραματοποιήσουν τα επιχειρήματα Ισραηλινών και Παλαιστινίων σχετικά με τα δικαιώματά τους στη γη της Ιουδαίας και Παλαιστίνης. • Να αξιολογήσουν τους όρους της Συνθήκης του Σαν Ρέμο (25/4/1920) και να επισημάνουν τη στάση της βρετανικής διοίκησης στην Παλαιστίνη κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Εντολής. • Να δημιουργήσουν χάρτη με την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948 στα εδάφη της Παλαιστίνης σύμφωνα με την απόφαση του ΟΗΕ. • Να αναλύσουν τη στάση των δύο υπερδυνάμεων ΗΠΑ και ΕΣΣΔ στους Αραβο-ισραηλινούς Πολέμους και να επισημάνουν τους τρόπους υποστήριξης των εμπόλεμων. • Να μελετήσουν εφημερίδες και περιοδικά, ώστε να αναδείξουν τις αρνητικές συνέπειες εθνικιστικών ενεργειών των αντιμαχόμενων πλευρών οι οποίες δυσκολεύουν την ειρηνική συνύπαρξη.
---	--	--	---

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>να αξιολογούν την απόφαση-ψήφισμα 181 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (29/11/1947) για υιοθέτηση ενός σχεδίου διαχωρισμού της Παλαιστίνης σε δύο κράτη, το Εβραϊκό και το Παλαιστινιακό, με την πόλη των Ιεροσολύμων υπό διμερές ειδικό καθεστώς ως «corpus separatum», που οδήγησε στην ανακήρυξη του κράτους του Ισραήλ (14/5/1948) και στην έναρξη επιθέσεων των γειτονικών αραβικών κρατών εναντίον του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα αίτια των τεσσάρων αραβοϊσραηλινών συγκρούσεων –ο Πόλεμος του 1948, η Κρίση του Σουέζ (1956), ο Πόλεμος των Έξι Ημερών (1967) και ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ (1973)–, καθώς και της ισραηλινής εισβολής στο Λίβανο (1982), και να αναδεικνύουν τις ειρηνευτικές προσπάθειες μεταξύ Ισραήλ και αραβικών κρατών και Παλαιστινίων, όπως ήταν η Συμφωνία «Camp David» μεταξύ Αιγυπτιοϊσραηλινών (Κάρτερ-Σαντάτ-Μπέγκιν, 26/3/1979), η Συμφωνία του Όσλο, 1993 και η ίδρυση της Παλαιστινιακής Αρχής. 	
---	--	--	--

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν κριτικά τη στάση των δύο υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο Μεσανατολικό Ζήτημα. • Να κατανοούν ότι το πρόβλημα Ισραήλ-Παλαιστίνης δείχνει με τον πιο ανάγλυφο τρόπο τον παραλογισμό των εθνικισμών και εμποδίζει την ειρηνική συνύπαρξη των λαών. 	
	<p>Αποικιοκρατία και αποαποικιοποίηση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν κριτικά τη σημασία του όρου Αποικιοκρατία σε διαχρονική βάση και να επισημαίνουν τα αίτια της αποικιοκρατίας στα τέλη του 19ου αιώνα. • Να γνωρίζουν τις αποικιοκρατικές δυνάμεις και τις σφαίρες επιρροής τους και να επισημαίνουν τις διαφορές τους. • Να εξηγούν τη σημασία της ευρωπαϊκής εξάπλωσης και κυριαρχίας στον πλανήτη τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα. • Να κατανοούν τις συνέπειες της αποικιοκρατίας και τη σημασία των αποικιακών ανταγωνισμών στην πορεία προς τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. • Να γνωρίζουν ότι από το 1945 έως το 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν εννοιολογικό χάρτη με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αποικιοκρατίας ως μια μορφή ιμπεριαλισμού και εθνικισμού των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών. • Να δημιουργήσουν και να μελετήσουν χάρτη με τις σφαίρες επιρροής των αποικιακών δυνάμεων για να εντοπίσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες των αποικιοκρατικών δυνάμεων. • Να εντοπίσουν τα βασικά σημεία της παγκόσμιας πολιτικής (Weltpolitik) που εγκαινιάστηκε το 1897 από τον αυτοκράτορα της Γερμανίας Γουλιέλμο Β΄ σε αντίθεση με τη Realpolitik του καγκελάριου Βίσμαρκ, οδηγώντας στην οικονομική διεξόδου της Γερμανίας στη Μέση Ανατολή. • Να κατασκευάσουν χάρτη με τις αποικίες που απέκτησαν την ανεξαρτησία τους μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο από τη Βρετανία: Ινδία-Πακιστάν, Αίγυπτος, Κύπρος· από την Γαλλία: στη βορειοδυτική Αφρική (Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Σενεγάλη, Μαυριτανία κ.ά.)

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>1960 περίπου 40 χώρες με πληθυσμό 800 εκατομμύρια κατοίκους εξεγέρθηκαν κατά της αποικιοκρατίας και απέκτησαν την πολιτική τους ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνούν κριτικά τη συγκρότηση της ομάδας κρατών ως «Τρίτος Κόσμος» στο Συνέδριο της Μπαντούγκ (Bandung), (18-24 Απριλίου 1955) στην Ινδονησία υπό τον πρόεδρο Σουκάρνο με σκοπό την ένωση των αναπτυσσόμενων χωρών της Ασίας και της Αφρικής κατά της αποικιοκρατίας. • Να προσδιορίζουν την ίδρυση του Κινήματος των Αδεσμεύτων από χώρες του Τρίτου Κόσμου στη Διάσκεψη Βελιγραδίου (1961), τους στόχους και τα αίτιά του. 	<p>και στην Άπω Ανατολή (Ινδοκίνα: Βιετνάμ, Λάος, Καμπότζη) κ.α. και να εξηγήσουν τις συνέπειες για τις πρώην αποικιοκρατικές δυνάμεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τις οκτώ Αρχές του Συνεδρίου της Bandung (18-24 Απριλίου 1955) και να ερμηνεύσουν τους στόχους του κινήματος των αδέσμευτων κρατών.
	<p>Ο Σύγχρονος Κόσμος: Ευκαιρίες και προκλήσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις αλλαγές στη δομή του διεθνούς συστήματος μετά το 1991 και την άνοδο νέων διεθνών δρώντων. • Να αντιλαμβάνονται τις αλλαγές στη διεθνή οικονομία (τάσεις για παγκοσμιοποίηση) και τα σύγχρονα οικονομικά προβλήματα. • Να εντοπίζουν σημαντικά διεθνή ζητήματα, όπως την 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν, να μελετήσουν και να σχολιάσουν δημοσιεύματα εφημερίδων για τα όλα τα σύγχρονα διεθνή ζητήματα. • Να παρακολουθήσουν και να σχολιάσουν σχετικά ντοκιμαντέρ. • Να συζητήσουν και να καταγράψουν σε κείμενο τρόπους για την ενίσχυση της δημοκρατίας των πολιτών.

<p>Νεότεροι Χρόνοι – Σύγχρονη Εποχή</p>		<p>τρομοκρατία, τη μετανάστευση και το προσφυγικό, την αναβίωση των εθνικισμών και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να αποτιμούν τις σύγχρονες απειλές ενάντια στη δημοκρατία. ● Να πραγματεύονται τη σημασία κοινωνικών ζητημάτων, όπως των σύγχρονων κοινωνικών ανισοτήτων και της υγειονομικής κρίσης του COVID19. ● Να αντιληφθούν την ιστορικότητα πολλών από τα ζητήματα αυτά, σε μια προσπάθεια κατανόησής τους και αναζήτησης τρόπων επίλυσής τους. ● Να συνειδητοποιήσουν τις ραγδαίες αλλαγές που η ψηφιακή εποχή, μέσω της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης, φέρνει στον σύγχρονο κόσμο. 	
---	--	---	--

ΙΣΤΟΡΙΑ – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες μπορούν:
Η Επιστήμη της Ιστορίας	<p>Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ;</p>		
	<p>Παρελθόν, μύθος, ιστορία, ιστοριογραφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα στον μύθο, τον θρύλο και την ιστορία και να προσδιορίζουν τη σχέση παρελθόντος και ιστορίας. • Να προσδιορίζουν τις έννοιες της ιστορίας ως επιστήμης και της ιστοριογραφίας. • Να αναγνωρίζουν τον ρόλο του ιστορικού ως «διαμεσολαβητή» ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν διαφορές ανάμεσα σε μυθολογικές και ιστορικές εξιστορήσεις του παρελθόντος (ενδεικτικά: «Ιλιάδα», «Ιστορία» Ηροδότου, Θουκυδίδη, «Η φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου», «Βίοι Παράλληλοι» του Πλουτάρχου κτλ.). • Να συζητήσουν τη σημασία των φράσεων: «Ηρόδοτος, πατέρας της ιστορίας», «Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, πατέρας της ελληνικής ιστοριογραφίας».
	<p>Τι μελετά η ιστορία:</p> <p>α) Τοπική, εθνική, ευρωπαϊκή, παγκόσμια ιστορία.</p> <p>β) Πολιτική, διπλωματική, στρατιωτική ιστορία, ιστορία των θεσμών, των κοινωνικών ομάδων, οικονομική ιστορία, ιστορία των ιδεών, ιστορία του φύλου κτλ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά πεδία και τις επιδιώξεις της ιστορίας. • Να διαπιστώνουν ότι η ιστορία είναι ανθρωπιστική και κοινωνική επιστήμη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν, με βάση την εμπειρία τους από τον εορτασμό των εθνικών επετείων στο σχολείο, για το πώς η προσέγγιση σε κορυφαία γεγονότα του παρελθόντος μας συνιστά μια όψη της εθνικής μας ιστορίας. • Να συζητήσουν για τη σχέση των παραπάνω με διεθνείς εξελίξεις και για την ένταξή τους σε αυτές. • Να συζητήσουν, με βάση την εμπειρία τους, για γεγονότα που αποτελούν μέρος της τοπικής, της εθνικής, της ευρωπαϊκής ή της παγκόσμιας ιστορίας.
	<p>Ποια η χρησιμότητα της μελέτης της ιστορίας (η</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν ποια επίδραση έχει ή 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν: α) τους αγώνες των γυναικών για

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>	<p>κατάκτηση της ιστορικής γνώσης και η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης).</p>	<p>θεωρείται ότι έχει η ιστορική γνώση στη διαμόρφωση εθνικής και κοινωνικής συνείδησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν ότι μέσω της ιστορίας μπορούν να αναπτύξουν οικουμενικό τρόπο σκέψης, θετική στάση για την ανάγκη συμμετοχής στο ιστορικό γίνεσθαι και ικανότητα αντιμετώπισης των πολλαπλών προκλήσεων της σύγχρονης πραγματικότητας. 	<p>χειραφέτηση σε συγκεκριμένες χώρες και β) γιατί στις κοινωνίες αυτές οι γυναίκες αντιμετωπίζονται ως ισότιμες με τους άνδρες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τη μεταχείριση των Ελλήνων μεταναστών στις ΗΠΑ κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα και να κάνουν συγκρίσεις με τη μεταχείριση των σημερινών μεταναστών στη χώρα μας.
	<p>ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ;</p>		
	<p>Απλό γεγονός (συμβάν), φυσικό γεγονός, ιστορικό γεγονός, τυχαίο γεγονός.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν την έννοια του ιστορικού γεγονότος και να διακρίνουν το «ιστορικό» από το μη «ιστορικό» γεγονός. • Να διαπιστώνουν ότι ο ιστορικός μετατρέπει το γεγονός σε «ιστορικό». 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν και να εντοπίσουν μικρότερους ή μεγαλύτερους σεισμούς που συνέβησαν στην Ελλάδα κατά την αρχαιότητα, τη μεσαιωνική περίοδο ή στη σύγχρονη εποχή και να προχωρήσουν σε αξιολόγησή τους. • Να συζητήσουν για τη διάβαση του Ρουβίκωνα από τον Καίσαρα το 44 π.Χ. και για την ιστορική σημασία της φράσης «alea jacta est».
	<p>Αξιολόγηση της φυσιογνωμίας και της σημασίας των ιστορικών φαινομένων-γεγονότων: (π.χ. γεγονότα-τομές, επαναστάσεις, διπλωματικές συνθήκες κ.ά.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα αίτια που γεννούν τα ιστορικά φαινόμενα-γεγονότα. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία ιστορικών φαινομένων-γεγονότων και τις επιδράσεις τους στο ιστορικό γίνεσθαι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν και να εντοπίσουν ιστορικά γεγονότα και να εξηγήσουν πώς επηρέασαν τις μεταγενέστερες γενιές (ενδεικτικά: οικονομική κρίση του 1929, η ίδρυση της ΓΣΕΕ κτλ.). • Να αναζητήσουν διπλωματικές συνθήκες που άλλαξαν τα δεδομένα (εθνικά, εδαφικά, δημογραφικά) της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας.
	<p>Ο ρόλος των ηγετών και των κοινωνικών ομάδων στην ιστορία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τον ρόλο του ηγέτη στη διαμόρφωση της 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για ιστορικά πρόσωπα που έλαβαν την προσωνομία

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>ιστορικής εξέλιξης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη σχέση των ηγετών με τους λαούς. • Να αναγνωρίζουν τον ρόλο των κοινωνικών ομάδων στη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης. 	<p>«Μέγας» ή «Εθνάρχης» ή αναγνωρίζονται στη χώρα τους ως εθνικά σύμβολα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν βιογραφικά στοιχεία και να συζητήσουν για σημαντικές ιστορικές προσωπικότητες ενός τόπου και για το πώς με τη δράση ή το έργο τους επηρέασαν την πορεία του τόπου τους. • Να διερευνήσουν τον ρόλο μιας κοινωνικής ομάδας στις πολιτικές εξελίξεις σε συγκεκριμένο ιστορικό τόπο και χρόνο (ενδεικτικά: των Δυνατών στο Βυζάντιο, των αστών στη Γαλλική Επανάσταση, των προεστών/προκρίτων στις μεταρρυθμίσεις που επιχείρησε ο Καποδίστριας, της ελληνικής αστικής τάξης την περίοδο 1875-1909 κτλ.).
	<p>Η μακρά διάρκεια στην ιστορία. Ο ρόλος των δομών (οικονομικές, κοινωνικές, θεσμικές, ιδεολογικές).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν την έννοια της δομής στην ιστορία. • Να διαπιστώνουν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις οι αλλαγές στη διάρκεια του χρόνου είναι σταδιακές και δύσκολα ανιχνεύσιμες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές, θεσμικές και ιδεολογικές δομές που διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στους υπόδουλους Έλληνες και να αντιληφθούν πώς καθόρισαν κάποια χαρακτηριστικά του νεοϊδρυθέντος ελληνικού κράτους.
<p>ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ – ΑΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΕΣ</p>			
<p>Τα είδη-κατηγορίες των ιστορικών πηγών. Άμεσες και έμμεσες πηγές.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα είδη των πηγών (γραφτές, προφορικές, παραστατικές: μνημεία, έργα τέχνης, αρχαιολογικά ευρήματα κ.ά.). • Να κατατάσσουν τις πηγές σε άμεσες και έμμεσες. • Να ορίζουν την έννοια <i>αρχείο</i> και να αναγνωρίζουν τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργήσουν πίνακα με είδη πηγών (γραφτές, παραστατικές) και τις πληροφορίες που αντλεί ο ερευνητής από αυτές. • Να καταγράψουν συνοπτικά πηγές, γραπτές και μη, μιας ιστορικής περιόδου (ενδεικτικά: αρχαϊκής, κλασικής κτλ.) ή ενός ιστορικού γεγονότος (ενδεικτικά: της Επανάστασης του 1821 κτλ.). • Να συζητήσουν για τα είδη

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>σημασία των αρχείων για την ιστορική γνώση.</p>	<p>πρωτογενών πηγών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν προκειμένου να συνθέσουν την ιστορία π.χ. του σχολείου τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συλλέξουν πληροφοριακό υλικό για τον μηχανισμό των Αντικυθήρων και να διερευνήσουν το θέμα: «Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων ως ιστορική πηγή για το τεχνολογικό επίτευδο των αρχαίων Ελλήνων». • Να εκπονήσουν εργασία σχετικά με την ίδρυση των ΓΑΚ το 1914 και τη συνεισφορά τους στην ελληνική ιστοριογραφία και στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.
	<p>Η αξία, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πηγών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της διασταύρωσης και του ελέγχου της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των πηγών. • Να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους ο ιστορικός ελέγχει την αξιοπιστία των πηγών. • Να ερμηνεύουν κριτικά διάφορα είδη ιστορικών πηγών, ανάλογα με το είδος τους και την εποχή στην οποία αναφέρονται. • Να αντιληφθούν ότι τα ιστορικά γεγονότα και φαινόμενα ερμηνεύονται πάντοτε εντός του ιστορικού πλαισίου στο οποίο δημιουργήθηκαν. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ενδεικτικά παραδείγματα, όπως τη μαρτυρία-αφήγηση του Μανόλη Γλέζου για την αφαίρεση της ναζιστικής σημαίας από την Ακρόπολη, επιβεβαιώνοντας την αξιοπιστία της ακόμη και από το σχετικό γερμανικό ανακοινωθέν. • Να αναζητήσουν ιστορικά γεγονότα και να συγκρίνουν τις πληροφορίες γι' αυτά μέσα από τα απομνημονεύματα αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης. • Να διερευνήσουν ενδεικτικά θέματα, όπως η δουλεία στην αρχαιότητα, ο ρόλος της Εκκλησίας στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η μαγεία, οι επιδημίες στον Μεσαίωνα, ο εθνικισμός στις αρχές του 20ού αιώνα στα Βαλκάνια κ.ά.
	<p>Ψηφιοποιημένες πηγές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν εργαλεία και τρόπους αναζήτησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν ιστορικές πηγές στο διαδίκτυο για την ιστορία μιας πόλης, μιας

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>ηλεκτρονικών πηγών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα στοιχεία ταυτότητας και τα κριτήρια αξιολόγησης των ηλεκτρονικών πηγών και να ελέγχουν την αξιοπιστία τους. 	<p>περιοχής ή ενός ιστορικού φαινομένου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναλάβουν δραστηριότητες με τη χρήση εργαλείων επεξεργασίας, διαχείρισης, οργάνωσης και παρουσίασης ενός ιστορικού γεγονότος/φαινομένου και να διατυπώσουν ιστορικά συμπεράσματα.
<p>ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ</p>			
<p>Οι συγγενείς επιστήμες: «Βοηθητικές» (αρχαιολογία, φιλολογία, γλωσσολογία, διπλωματική, επιγραφική, παπυρολογία, παλαιογραφία, νομισματική κ.ά.) και κοινωνικές (γεωγραφία, εθνογραφία, δημογραφία, λαογραφία, ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, πολιτική οικονομία κ.ά.).</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα θέματα μελέτης των συγγενών με την ιστορία επιστημών. • Να γνωρίζουν το γνωστικό αντικείμενο αυτών των επιστημών. • Να αναγνωρίζουν τον «βοηθητικό» ρόλο τους στην επιστήμη της ιστορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν τις πληροφορίες σε διάφορους τομείς (οικονομική, πολιτική, κοινωνική κατάσταση μιας εποχής) που παρέχουν στον ιστορικό οι συγγενείς επιστήμες. • Να διερευνήσουν, μέσω εποπτικού ψηφιακού υλικού (Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, ιστοσελίδα Επιγραφικού Μουσείου), επιγραφές με ιστορική αξία. • Να συλλέξουν σχετικό πληροφοριακό υλικό και να διερευνήσουν το θέμα: «Πόσο φώτισαν οι ανασκαφές του Άρθουρ Έβανς στην Κνωσό τις γνώσεις μας για τον μινωικό πολιτισμό;».
<p>Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ</p>			
<p>Ο τόπος ως μεθοδολογικό εργαλείο για τον ιστορικό και την κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τον γεωγραφικό παράγοντα με όψεις της ιστορικής δραστηριότητας του ανθρώπου. • Να αναγνωρίζουν την ιστορικότητα συγκεκριμένων γεωγραφικών όρων (Νέες Χώρες, Βαλκάνια, Τρίτος Κόσμος κτλ.) και τη σημασία τους ως μεθοδολογικού εργαλείου για τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν την αιτιώδη σχέση του γεωγραφικού-φυσικού παράγοντα (μορφολογία εδάφους ή υπεδάφους, γεωγραφική θέση και απόσταση), για ένα ιστορικό γεγονός/φαινόμενο ή για τις ιστορικές εξελίξεις (ενδεικτικά: ανάπτυξη μεσοποτάμιων πολιτισμών, η Ναυμαχία στη Σαλαμίνα, ο Δούναβης και ο Ρήνος ως φυσικά σύνορα της ρωμαϊκής και της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, γεωγραφική θέση της Ισπανίας και της

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>ιστορικούς και για την κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.</p>	<p>Πορτογαλίας για τις εξερευνήσεις, κοιτάσματα της Μοσούλης και διανομή εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, κατάρρευση μικρασιατικού μετώπου κτλ.).</p>
	<p>Χρονολόγηση και Περιοδολόγηση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν τις έννοιες: χρονολόγηση και περιοδολόγηση. • Να διαπιστώνουν ότι η περιοδολόγηση αποσκοπεί στη διευκόλυνση της δουλειάς των ιστορικών και ότι ο ιστορικός χρόνος δεν τεμαχίζεται, αλλά η διαίρεσή του σε μεγαλύτερες ή μικρότερες χρονικές περιόδους στοχεύει στην ομαδοποίηση διαφόρων ιστορικών φαινομένων με τελικό σκοπό την πληρέστερη ανάλυση και κατανόησή τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίσουν τις έννοιες: προ Χριστού, μετά Χριστόν, εποχή, περίοδος, φάση, μεταίχμιο, περίοδος ύφεσης. • Να συντάξουν χρονολογικό πίνακα με σημαντικές πολιτικές εξελίξεις, στρατιωτικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά γεγονότα μιας περιόδου (ενδεικτικά: του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα κτλ.). • Να συζητήσουν στην τάξη για τις ιστορικές τομές από την αρχαία ελληνική έως τη σύγχρονη ιστορία.
	<p>Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ: «ΑΝΑΣΚΑΠΤΟΝΤΑΣ» ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ – ΤΟ ΔΗΜΟΥΡΓΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ</p>		
	<p>Τα στάδια της ιστορικής μεθόδου. Η σημασία της μεθοδολογίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαχωρίζουν τα στάδια της ιστορικής μεθόδου. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία των υποθέσεων εργασίας κατά την ιστορική έρευνα. • Να αναγνωρίζουν ότι οι μέθοδοι του ιστορικού περιορίζουν την αυθαιρεσία και τον υποκειμενισμό. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της εντιμότητας ως 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν τρόπους συγκέντρωσης βιβλιογραφικού υλικού για ένα θέμα της νεότερης ή της σύγχρονης ιστορίας. • Να συζητήσουν για ένα θέμα τοπικής ιστορίας και να διαμορφώσουν ενδεικτικά ερωτήματα σχετικά με το θέμα αυτό. • Να συζητήσουν για τον σχεδιασμό μιας ειδικής αίθουσας για τη διδασκαλία της Ιστορίας, ένα είδος «Εργαστηρίου Ιστορίας» (αναγκαία εποπτικά και τεχνολογικά μέσα, ιστορικά τεκμήρια).

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>βασικής αρχής που διέπει τη δουλειά των ιστορικών.</p>	
	<p>Μεθοδολογία επεξεργασίας των πηγών στη διδακτική πράξη (ένταξη στο ιστορικό πλαίσιο, κειμενική, διακειμενική προσέγγιση, σύνθεση κειμένου προφορικού ή γραπτού).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν το γεγονός που παρουσιάζεται στην πηγή (τι, ποιος, πού, πότε, πώς, ποια αποτελέσματα είχε). • Να οργανώνουν τη μεθοδολογία κατανόησης μιας πηγής (ερμηνεία κινήτρων, προθέσεων, επιδιώξεων των ιστορικών υποκειμένων και εξήγηση του γεγονότος: εντοπισμός αιτίων που το δημιούργησαν/προκάλεσαν, που το έκαναν ιστορικά αναγκαίο). • Να εντοπίζουν τις διαφορές στην οπτική με την οποία καταγράφεται, παρουσιάζεται ή ερμηνεύεται ένα ιστορικό γεγονός ή φαινόμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ιστορικές πηγές που εστιάζουν το ενδιαφέρον τους σε ένα ιστορικό γεγονός (ή σε μια πτυχή του γεγονότος) και το φωτίζουν με εντελώς διαφορετική προσέγγιση εντοπίζοντας τις διαφορές. • Να συγκεντρώνουν πρωτογενές υλικό που αφορά επιμέρους συμβάν της τοπικής ιστορίας, να το επεξεργαστούν με βάση τη μεθοδολογία επεξεργασίας των πηγών και να συνθέσουν μια ιστορική αφήγηση.
	<p>Το έργο του ιστορικού. Ιδιότητες και συγκρότηση του ιστορικού. Ο ιστορικός, ο ιστοριοδίφης, ο συλλέκτης ιστορικών πηγών / κειμηλίων: Οι διαφορές τους.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν ότι η ιστορία είναι «ανακατασκευή» του παρελθόντος, ότι βασίζεται σε πηγές και ότι συνιστά επιλεκτική διαδικασία του ιστορικού. • Να διαπιστώνουν ότι το έργο του ιστορικού δε θεωρείται δεδομένο, αλλά ότι ανανεώνεται, υπόκειται σε διαρκή αμφισβήτηση και συνεχή κριτική. • Να εντοπίζουν τα στοιχεία που διαμορφώνουν τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν στην τάξη με αφορμή την παράθεση της παραδοσιακής θεωρίας για την Κάθοδο των Δωριέων και μιας νεότερης, διαφοροποιημένης ερμηνείας. • Να συγκρίνουν ένα άρθρο (από τον Τύπο ή το διαδίκτυο) δημοσιογράφου ή ερασιτέχνη ιστορικού για ένα ιστορικό θέμα και να διερευνήσουν την ιστορική αξιοπιστία του συγκρίνοντάς το με την αντίστοιχη αφήγηση επαγγελματιών ιστορικών. • Να διερευνήσουν το θέμα: «Η άρνηση του Ολοκαυτώματος των Εβραίων», όπως

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>συγκρότηση (επιστημονική, ηθική, προσωπική ακεραιότητα και εντιμότητα) του επαγγελματία ιστορικού.</p>	<p>παρουσιάζεται από τους ιστορικούς του αναθεωρητισμού.</p>
	<p>ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ</p> <p>Αντικειμενικότητα και υποκειμενικότητα: Τα γεγονότα, οι πηγές, οι ιστορικοί και η ιστοριογραφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν την αντικειμενικότητα της ιστορικής πραγματικότητας σε σχέση με τις άμεσες/πρωτογενείς πηγές. • Να συσχετίζουν την υποκειμενικότητα σε σχέση με τα αρχεία-πηγές, την επιλογή και τη μελέτη του θέματος από τον ιστορικό. • Να διαπιστώνουν ότι το έργο του ιστορικού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις διαθέσιμες πηγές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρουσιάσουν τη σωζόμενη επιγραφή των Αθηναϊκών Φορολογικών Καταλόγων (Athenian Tribute Lists) για το 433-432 π. Χ. και να συζητήσουν για τις συνεισφορές των συμμάχων, οι οποίες αποδίδονταν στην Αθηνα Πολιάδα. • Να διερευνήσουν το θέμα: «Η περιορισμένη παρουσία ή η επιλεκτική απουσία ορισμένων κοινωνικών ομάδων από τις πηγές (όπως ειλώτων στη Σπάρτη, μετοίκων στην αρχαία Αθήνα, αγροτών, δούλων, γυναικών, εργατών κτλ.) και η σημασία της απουσίας του ρόλου αυτών των ομάδων στην εικόνα του παρελθόντος».
	<p>Η ιστορική «αλήθεια» και η οπτική γωνία του ιστορικού, το πρόβλημα της ιδεολογικής μονομέρειας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν ότι η ιστορική αλήθεια είναι ανοιχτή στη νέα γνώση και στον διάλογο της επιστημονικής κοινότητας. • Να διακρίνουν τη συγγραφή επιστημονικής ιστορίας από τη συγγραφή στρατευμένης ιστορίας, την πολιτική-κομματική ή ιδεολογική χρήση της ιστορίας. • Να κατανοούν ότι το ιστορικό τεκμήριο υπόκειται σε διαφορετικές 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν τη διαφορετική οπτική γωνία με την οποία προσέγγιζαν τους αποικιοκρατούμενους λαούς οι Ευρωπαίοι ιστορικοί την εποχή της ακμής της αποικιοκρατίας και σήμερα. • Να συζητήσουν για την οπτική των λόγιων συγγραφέων του αιώνα του Διαφωτισμού απέναντι στον βυζαντινό πολιτισμό και να τη συσχετίσουν με σύγχρονες απόψεις ιστορικών.

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>		<p>ερμηνείες, χωρίς κατ' ανάγκη να γίνεται συνειδητή παραποίηση ή ιδεολογική χρήση του.</p>	
	<p>Πώς διαμορφώνονται οι ιστορικές ερμηνείες. Η σχετικότητα των ιστορικών «αποφάνσεων» και ο ρόλος του ιστορικού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν ότι το ιδεολογικό υπόβαθρο, το πνεύμα της κάθε εποχής, η επιλογή ιστορικών μεθόδων και οι επιδιώξεις του ιστορικού προσδιορίζουν την οπτική του γωνία. • Να διακρίνουν την αξία της εντιμότητας στη χρήση των ιστορικών πηγών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν την παρατήρηση του ιστορικού Καρ: «Η σκέψη των ιστορικών, όπως και των άλλων ανθρώπινων όντων διαμορφώνεται από το χωροχρονικό περιβάλλον». • Να διερευνήσουν το θέμα: «Η καταλυτική επίδραση του Θουκυδίδη στην παρουσίαση των γεγονότων του Πελοποννησιακού πολέμου και της φυσιογνωμίας των πρωταγωνιστικών προσώπων».
	<p>ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ</p>		
	<p>Η ιστοριογραφία από την αρχαιότητα έως και τον Διαφωτισμό: (η ιστορία του Ηροδότου και του Θουκυδίδη, η ιστορία του Πολυβίου και του Πλουτάρχου, τα έργα των Βυζαντινών ιστορικών και χρονογράφων, η εισαγωγή της πολιτικής ανάλυσης του Ν. Μακιαβέλι και ο ορθολογισμός των διαφωτιστών).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν ότι ο τρόπος, τα εργαλεία και οι μέθοδοι προσέγγισης του παρελθόντος, άρα και η καταγραφή της ιστορίας αλλάζουν από εποχή σε εποχή. • Να αξιοποιούν όρους σχετικούς με τις ιστοριογραφικές σχολές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν χαρακτηριστικές απόψεις των εξεταζόμενων ιστοριογράφων και να τις σχολιάσουν στην τάξη. • Να φτιάξουν διάγραμμα με την πορεία των εξεταζόμενων τάσεων και των σχολών στο πεδίο της ιστορίας.
	<p>Ο θετικισμός/ιστορικισμός του Leopold von Ranke, η μαρξιστική αντίληψη της ιστορίας, η διεπιστημονική προσέγγιση της σχολής των Annales (Marc Bloch, Lucien Febvre, Fernand Braudel), η στροφή στην πολιτισμική και την «καθολική» ιστορία (19ος-20ός αιώνας).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις ιστοριογραφικές οπτικές της παραδοσιακής, της μοντέρνας και της μεταμοντέρνας ιστοριογραφίας: ως προς το παρελθόν, τον ιστορικό χρόνο, την περιοδολόγηση, την αιτιακή εξήγηση, τις πηγές-γεγονότα, την αντικειμενικότητα και την ιστορική αλήθεια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν τα κυριότερα χαρακτηριστικά των ιστοριογραφικών προσεγγίσεων του 20ού αι. • Να διερευνήσουν το θέμα: «Ποιες εναλλακτικές προσεγγίσεις εισήγαγαν οι ιστορικοί των Annales για να φωτίσουν την ιστορία κοινωνικών ομάδων που απουσιάζουν από τις πρωτογενείς πηγές;».
	<p>ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑΣ (19ος-</p>		

<p>Η Επιστήμη της Ιστορίας</p>	<p>21ος αιώνας) Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος, Σπυρίδων Ζαμπέλιος. Η ελληνική ιστοριογραφία σήμερα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν βασικά ιστορικά έργα Ελλήνων ιστορικών του 19ου αιώνα και τις βασικές κατευθύνσεις/ενδιαφέροντα/ερωτήματα που απασχόλησαν το έργο τους. • Να αξιολογούν τη συνεισφορά του Κ. Παπαρρηγόπουλου και του Σπ. Ζαμπέλιου στην ελληνική ιστοριογραφία. • Να γνωρίζουν τις σύγχρονες ιστοριογραφικές τάσεις στην Ελλάδα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν το θέμα: «Ο Jacob Phillip Fallmerayer (1790-1861) ως παράγοντας για την άνθηση των ιστορικών σπουδών στην Ελλάδα». • Να μελετήσουν σύγχρονα ιστοριογραφικά κείμενα διαφορετικών προσεγγίσεων και να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους.
<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>	<p>ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (ΑΠΟ ΤΟΝ ΩΡΙΜΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ ΕΩΣ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ)</p>		
	<p>Προσδιορισμός και οριοθέτησή του.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το Ελληνικό Ζήτημα, τους όρους, τα κριτήρια, την απαρχή και την εξέλιξή του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν δευτερογενείς πηγές, να εντοπίσουν τα κριτήρια που οριοθετούν το Ελληνικό Ζήτημα, να καταγράψουν χρονολογίες-τομές του Ελληνικού Ζητήματος και να σχολιάσουν τη σημασία της χρονολόγησης – (αιτιατή) συσχέτιση με τα γεγονότα.
	<p>Ο υπόδουλος ελληνισμός (θρησκευτική και πολιτική οργάνωση, εκπαίδευση, επαναστατικά κινήματα, καθημερινή ζωή).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τον ρόλο της Εκκλησίας ως θεσμού που αντιπροσώπευσε και βοήθησε στην επιβίωση του υπόδουλου γένους. • Να γνωρίζουν τον ρόλο που έπαιξαν οι Φαναριώτες στο εσωτερικό του οθωμανικού κράτους και να κατανοούν την προσφορά τους στους 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν απομνημονεύματα (π.χ. Φωτάκου) με αναφορά στους κοτζαμπάσηδες, τους κλέφτες και τους αρματολούς. • Να αξιολογήσουν την πηγή και να συνθέσουν κείμενο σχετικό με τον τρόπο διοίκησης. • Να κατασκευάσουν πίνακα με τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του υπόδουλου ελληνισμού και

<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>		<p>υπόδουλους Έλληνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να διακρίνουν την οργάνωση, την ποικιλία μορφών, τα χαρακτηριστικά του θεσμού των κοινοτήτων και τον ρόλο τους στη διατήρηση της συνοχής του ελληνισμού στα χρόνια της οθωμανοκρατίας. ● Να αναγνωρίζουν τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κέντρα του υπόδουλου ελληνισμού που ιδρύθηκαν μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας και των κοινοτήτων, τους δασκάλους του γένους και τις συνθήκες δράσης τους. ● Να ερμηνεύουν την προοδευτική πνευματική χειραφέτηση του έθνους και ως αποτέλεσμα της λειτουργίας τους. ● Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα επαναστατικά κινήματα του υπόδουλου ελληνισμού, τους πρωτεργάτες και τις συνθήκες ανάδειξής τους. ● Να παρατηρούν: την οικονομική και κοινωνική ζωή (την υποβάθμιση των υπόδουλων αγροτών χριστιανών αρχικά και αργότερα τη συμβολή των οικονομικών δυνάμεων στις πολιτικές και 	<p>τους σημαντικότερους δασκάλους λογίους.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να διερευνήσουν μέσα από τη μελέτη σχετικών πηγών τις επιδιώξεις και τον ρόλο της Ρωσίας στην Επανάσταση του 1770 (Ορλωφικά) καθώς και στην επαναστατική δράση του Λάμπρου Κατσώνη (1788-1792). ● Να αξιολογήσουν τη στάση της και να εξαγάγουν συμπεράσματα. ● Να επιλέξουν πηγές από τη λόγια και τη λαϊκή παράδοση και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τη ζωή, τις αντιλήψεις και τον πολιτισμό των υπόδουλων Ελλήνων.
---------------------------	--	--	--

Το Ελληνικό Ζήτημα		<p>κοινωνικές αλλαγές).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τον λαϊκό πολιτισμό του υπόδουλου ελληνισμού (δημοτικά τραγούδια, θρύλοι, έργα χειροτεχνίας), σε αντιδιαστολή με τη λόγια βυζαντινή πολιτιστική παράδοση της Εκκλησίας. 	
	Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το περιεχόμενο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. • Να γνωρίζουν τους αντιπροσωπευτικούς φορείς και να διακρίνουν τους στόχους του φιλελεύθερου και ριζοσπαστικού Διαφωτισμού. • Να αξιολογούν την ιδεολογική τους επίδραση στην πνευματική αναγέννηση του ελληνισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν φιλελεύθερες και ριζοσπαστικές απόψεις των Νεοελλήνων διαφωτιστών σε προεπιλεγμένα κείμενά τους, και να προχωρήσουν σε μεθοδική ταξινόμηση του υλικού. Ακολουθώντας να αξιολογήσουν, να συνθέσουν και να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους. • Να μελετήσουν το ιδεολογικό περιεχόμενο εκτενών αποσπασμάτων ενός έργου (με φιλελεύθερη ή ριζοσπαστική ιδεολογία) και να το παρουσιάσουν.
	Περιηγητές στον ελληνικό χώρο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τους λόγους που ώθησαν τους περιηγητές να γνωρίσουν και να καταγράψουν την πραγματικότητα της εποχής στον ελληνικό χώρο και τις επιδιώξεις τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πρωτογενείς πηγές με διαφορετικές οπτικές, σχετικές με τις επιδιώξεις των περιηγητών, τη θετική και την αρνητική τους δράση. • Να επεξεργαστούν κείμενα περιηγητών με αναφορές στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και στη γεωγραφία ελληνικών τόπων, να συνθέσουν κείμενο και να το παρουσιάσουν.
	Ο φιλελληνισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα του φιλελληνισμού και τις αιτίες δημιουργίας του. • Να διακρίνουν τη θετική και την αρνητική πλευρά του 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν κείμενα των φιλελλήνων με αναφορές στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, να συνθέσουν κείμενο και να το παρουσιάσουν. • Να διερευνήσουν, μέσα από τον Τύπο της εποχής, τις

Το Ελληνικό Ζήτημα		στον αγώνα της ανεξαρτησίας.	<p>ποικίλες απόψεις των Φιλελλήνων σχετικά με την Ελληνική Επανάσταση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογήσουν, να επεξεργαστούν και να συνθέσουν κείμενο.
	Από τις μυστικές επαναστατικές οργανώσεις (Ελληνόγλωσσον Ξενοδοχείον, Φιλική Εταιρεία κ.ά.) στην Ελληνική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις προϋποθέσεις και τις συνθήκες σύστασης των μυστικών πολιτιστικών και επαναστατικών οργανώσεων και να κρίνουν τον ρόλο και τη σημασία τους στην προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης. • Να αντιλαμβάνονται τις δυσμενείς διεθνείς συνθήκες μέσα στις οποίες ξέσπασε και εδραιώθηκε η Ελληνική Επανάσταση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν προκήρυξη του Αλέξανδρου Υψηλάντη και να διερευνήσουν την υποκειμενικότητά της, εστιάζοντας στην επιλογή του θέματος και την επίδραση των ιδεολογικών παραγόντων που επηρέασαν την ιδεολογία του. • Να αναζητήσουν τους στόχους του Αλέξανδρου Υψηλάντη.
	Οι Μεγάλες Δυνάμεις και το Ελληνικό Ζήτημα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν τους ανταγωνισμούς των Μεγάλων Δυνάμεων, ύστερα από την Ελληνική Επανάσταση, στο πλαίσιο του Ανατολικού Ζητήματος και τους λόγους της μεταστροφής της πολιτικής τους απέναντι στο Ελληνικό Ζήτημα, μέχρι τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν κείμενα Ελλήνων αγωνιστών (π.χ. Μακρυγιάννη, Δημητρίου Υψηλάντη) και να καταγράψουν τη στάση τους απέναντι στις Μεγάλες Δυνάμεις. • Να μελετήσουν κείμενα ξένων πολιτικών, διπλωματών και ιστορικών των χρόνων της Επανάστασης που ερμηνεύουν τη βαθμιαία μεταστροφή της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων έναντι της Ελληνικής Επανάστασης. Ακολουθώντας να τα αξιολογήσουν και να συνθέσουν κείμενο. • Να φτιάξουν πίνακα με τις διπλωματικές πράξεις (κράτη, χρονολογία) που οδήγησαν στην ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους.
	Οι βαλκανικές διαστάσεις της Ελληνικής	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν την επίδραση της Φιλικής Εταιρείας στην 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τις σχέσεις των υπόδουλων βαλκανίων λαών και τον πόθο

Το Ελληνικό Ζήτημα	Επανάσταση.	ανάπτυξη επαναστατικού πνεύματος στους βαλκανικούς λαούς.	τους για απελευθέρωση στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης. ● Να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν το απόσπασμα της προκήρυξης του Αλέξανδρου Υψηλάντη που αναφέρεται στους άλλους βαλκανικούς λαούς.
	Η εδαφική επέκταση (διαμόρφωση συνόρων, εθνική ολοκλήρωση).	● Να εντάξουν τους αγώνες για την απελευθέρωση των υπόδουλων Ελλήνων κατά το 19ο και 20ό αιώνα στον χωροχρόνο και να τους ερμηνεύουν σε συνάρτηση με την πορεία του Ανατολικού Ζητήματος.	● Να δημιουργήσουν πίνακα, να καταγράψουν και να κατηγοριοποιήσουν τις συνθήκες και τη μεταβολή των συνόρων από τη συγκρότηση του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους μέχρι την εθνική ολοκλήρωση. ● Να αξιολογήσουν τις διπλωματικές συνθήκες. ● Να μελετήσουν στον χάρτη τα στάδια της εδαφικής επέκτασης της Ελλάδας (1864-1948) και να καταρτίσουν συγκριτικό πίνακα αριθμητικών δεδομένων, όπως π.χ. της έκτασης και του πληθυσμού της χώρας πριν και μετά τις εδαφικές προσαρτήσεις (Μαθηματικά, Γεωγραφία). ● Να μελετήσουν άρθρα μιας συνθήκης (π.χ. Συνθήκη του Βουκουρεστίου) και να εξαγάγουν συμπεράσματα.
	Όρια και πολιτικές της Μεγάλης Ιδέας.	● Να εμβαθύνουν στον όρο Μεγάλη Ιδέα. ● Να επισημαίνουν τη γέννηση, την ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας και τις πολιτικές που εκπορεύτηκαν από αυτή.	● Να μελετήσουν την αγόρευση του Ιωάννη Κωλέττη στη Βουλή και να τη σχολιάσουν. ● Να αξιολογήσουν και να καταγράψουν συμπεράσματα για την ιδεολογία του, την πολιτική του, τους στόχους του. ● Να παρουσιάσουν συγκριτικά απόψεις δύο πολιτικών του 19ου αιώνα (π.χ. Ιωάννη Κωλέττη-Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου ή Χαρίλαου Τρικούπη-Θεόδωρου Δηλιγιάννη) για

<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>	<p>Ανάμεσα στην παράδοση και τον εκσυγχρονισμό.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν τις έννοιες παράδοση, εκσυγχρονισμός. • Να περιγράφουν συνοπτικά τις κοινωνικές δομές των χρόνων της οθωμανοκρατίας, της Ελληνικής Επανάστασης και του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. • Να διακρίνουν τη διαδικασία φιλελευθεροποίησης του ελληνικού πολιτεύματος. • Να αξιολογούν τη συμβολή του Χαρίλαου Τρικούπη και του Ελευθέριου Βενιζέλου στην αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και τον εκσυγχρονισμό της χώρας και να συσχετίζουν τις αλλαγές με τα πολιτικά και κοινωνικά αιτήματα της εποχής. • Να γνωρίζουν τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της Ελλάδας από την περίοδο του Μεσοπολέμου μέχρι την ένταξή της ως πλήρους μέλους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981. 	<p>τον τρόπο υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν ιστορικά και λογοτεχνικά κείμενα για τη ζωή στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, με παράλληλη χρήση εικονογραφικού υλικού (γκραβούρες και παλιές φωτογραφίες τοπίων, κτιρίων, ενδυμασιών, προσώπων κ.λπ.). Να συνθέσουν κείμενο. • Να μελετήσουν προεπιλεγμένα άρθρα των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864. Να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τα φιλελεύθερα και τα συντηρητικά τους στοιχεία. Να ανακοινώσουν τα συμπεράσματά τους. • Να μελετήσουν πηγές (π.χ. ιστορικών κειμένων, εφημερίδων της εποχής κ.λπ.) με αναφορά στο εκσυγχρονιστικό έργο του Χαρίλαου Τρικούπη και του Ελευθέριου Βενιζέλου. Να συνθέσουν κείμενο και να παρουσιάσουν τα συμπεράσματά τους. • Να παρατηρήσουν προεπιλεγμένες πολιτικές γελοιογραφίες από τον Τύπο της εποχής, του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Να τις περιγράψουν και να τις συσχετίσουν με τα γεγονότα. • Να οργανώσουν αγώνα λόγου των αντιτιθέμενων απόψεων-πολιτικών επιλογών του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεοδώρου Δηλιγιάννη. • Να κάνουν εργασία με θέμα: «Το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα την περίοδο του Μεσοπολέμου» μέσα από την αξιοποίηση προεπιλεγμένων
---------------------------	---	---	---

<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>			<p>δευτερογενών πηγών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν για τις κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές της μεταπολεμικής Ελλάδας. Να εξαγάγουν συμπεράσματα με ιστορικά επιχειρήματα. • Να συντάξουν γλωσσάριο όρων αυτής της περιόδου.
	<p>Το αγροτικό ζήτημα.</p>	<p>Να εντοπίζουν τα βασικά στοιχεία και τους όρους της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τους αγώνες των αγροτών και τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για επίλυση του αγροτικού ζητήματος με τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις έως την εγκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν και να αντιπαραβάλλουν πηγές της επίσημης πολιτικής, των τσιφλικάδων, των κολίγων και των εκφραστών του αγροτικού κινήματος. Να επεξεργαστούν, να αξιολογήσουν και να συνθέσουν κείμενο.
	<p>Το προσφυγικό ζήτημα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις συνθήκες και τις αιτίες των προσφυγικών ρευμάτων κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα από και προς την Ελλάδα. • Να συνειδητοποιούν τη θέση των προσφύγων και τις δυσχέρειες που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της παραγωγικής εγκατάστασής τους. • Να εκτιμούν τη συμβολή των προσφύγων στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική εξέλιξη της Ελλάδας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να αποδελτιώσουν λογοτεχνικά έργα (π.χ. Διδώ Σωτηρίου, «Ματωμένα χώματα», Ηλιάς Βενέζης, «Το νούμερο 31328») σχετικά με την προσφυγιά. Να προβούν σε σύντομη παρουσίαση και σχολιασμό. • Να μελετήσουν προεπιλεγμένες πηγές σχετικά με τη συμβολή των προσφύγων στην εξέλιξη της Ελλάδας. • Να συλλέξουν στο πλαίσιο ομαδικής εργασίας και να επεξεργαστούν προφορικές μαρτυρίες από τον τόπο καταγωγής τους και τις περιοχές εγκατάστασης των παππούδων τους.

<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>	<p>Η Ελλάδα στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη συμμετοχή και τη συμβολή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Ελληνοϊταλικό και τον Ελληνογερμανικό Πόλεμο το 1940-41, τον χαρακτήρα της τριπλής κατοχής και τα δεινά που επέφερε στον ελληνικό λαό. • Να γνωρίζουν την ιστορία της εθνικής αντίστασης του ελληνικού λαού, τις κυριότερες αντιστασιακές οργανώσεις και τους στόχους τους. • Να αξιολογούν τη συμβολή της εθνικής αντίστασης στον αγώνα κατά των κατακτητών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν στατιστικά δεδομένα που αφορούν τα επιταχθέντα προϊόντα από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής. • Να επεξεργαστούν κείμενα (λογοτεχνών ή του παράνομου ελληνικού Τύπου) με αναφορές στην πείνα των Ελλήνων την περίοδο της Κατοχής. • Να επεξεργαστούν πηγές (πρωτογενείς ή δευτερογενείς) με αναφορά στις κυριότερες ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις και να αξιολογήσουν τους στόχους που είχαν θέσει. • Να επεξεργαστούν κείμενα με αναφορές σε διάφορες μορφές αντίστασης του ελληνικού λαού (π.χ. εξέγερση των κατοίκων της Δράμας, γυναικών, φοιτητών, πανελλαδική απεργία, ανατίναξη της γέφυρας Γοργοποτάμου κ.λπ.). • Να μελετήσουν κείμενα που αναδεικνύουν τη δράση της ΠΕΕΑ (π.χ. ιδρυτική πράξη της ΠΕΕΑ, ιστορικό ψήφισμα του «Εθνικού Συμβουλίου» κ.λπ.). Να προβούν σε αποτίμηση του έργου της.
	<p>Το ελληνικό ζήτημα από τον Εμφύλιο στον Ψυχρό Πόλεμο.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα γεγονότα σχετικά με τα «Δεκεμβριανά» και να ανιχνεύουν τη σχέση τους με τον Εμφύλιο Πόλεμο. • Να διακρίνουν τις διαστάσεις και τα αποτελέσματα του Εμφυλίου πολέμου. • Να συσχετίζουν τον Εμφύλιο Πόλεμο των Ελλήνων με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. • Να γνωρίζουν τη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν για τα «Δεκεμβριανά» σε κείμενα πολιτικών που ανήκαν σε αντίπαλες οργανώσεις και να παρουσιάσουν τις διαφορετικές οπτικές τους. • Να εκπονήσουν ομαδική εργασία με θέμα τη σύνδεση του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Να εντοπίσουν στοιχεία που αποδεικνύουν την ανάμειξη των Μεγάλων Δυνάμεων στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο. • Να συζητήσουν και να προβληματιστούν για τις

<p>Το Ελληνικό Ζήτημα</p>		<p>θέση της Ελλάδας στο διεθνές πολιτικό, διπλωματικό και γεωστρατηγικό πλαίσιο την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου.</p>	<p>αρνητικές διαστάσεις του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν απόσπασμα της ομιλίας του Αμερικανού προέδρου Τρούμαν με την οποία ζητά από το Κογκρέσο την έγκριση της βοήθειας προς την Ελλάδα (12 Μαρτίου 1947).
	<p>Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν τη στροφή των Ελλήνων προς την Ευρώπη από την ίδρυση του ελληνικού κράτους ως τις μέρες μας. • Να εκτιμούν τη συμβολή και τη συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν επιλεγμένα κείμενα διαφωτιστών, αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 και πολιτικών σχετικά με τη θέση των Ελλήνων έναντι της Ευρώπης. Να κατηγοριοποιήσουν τις απόψεις τους και να συνθέσουν κείμενο. • Να κάνουν εργασία με θέμα τη συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και τον γενικότερο ρόλο της στην υπέρβαση των εθνικιστικών διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών.
<p>Η Ευρώπη</p>	<p>Η ΕΥΡΩΠΗ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ</p> <p>Η Ευρώπη ανάμεσα στη γεωγραφία και την ιστορία (από την αρχαιότητα έως τον Μεσαίωνα).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την έννοια της ιστορικής ενότητας της Ευρώπης και να διακρίνουν ότι τα κριτήρια της ενότητας είναι πρωτίστως πολιτισμικά-πολιτικά και δευτερευόντως γεωγραφικά. • Να διακρίνουν ότι ο γεωγραφικός προσδιορισμός της Ευρώπης ως «ηπείρου» δε στηρίχτηκε τόσο σε δεδομένα της φύσης όσο σε κοινές ιστορικές εμπειρίες (ελληνορωμαϊκός πολιτισμός) και σε 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν κείμενα με ερμηνείες ιστορικών της αρχαιότητας, του Βυζαντίου, της μεσαιωνικής Δύσης για τον προσδιορισμό της ενότητας της Ευρώπης. Να παρατηρήσουν τη χρήση σταθερών κριτηρίων ή όχι. Να αξιολογήσουν τα συμπεράσματα. • Να επεξεργαστούν κείμενα και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τον τρόπο σύνδεσης της Ευρώπης με τον χριστιανισμό. • Να επεξεργαστούν κείμενα Βυζαντινών συγγραφέων. Να εντοπίσουν στοιχεία και να καταλήξουν σε συμπεράσματα για την

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>πολιτισμικές παραμέτρους (ελληνική τέχνη, ρωμαϊκό δίκαιο, χριστιανισμός κ.ά.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τη ρευστότητα και τη διεύρυνση της Ευρώπης σε σχέση με τις μεταβαλλόμενες ιστορικές συνθήκες. • Να εξηγούν το ιστορικό νόημα του ελληνικού μύθου της Ευρώπης. • Να επισημαίνουν τον προσδιορισμό της Ευρώπης από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς και τη δημιουργία των πρώτων ευρωπαϊκών πολιτισμών στον χώρο του Αιγαίου (μινωικός, κυκλαδικός). • Να διακρίνουν τη συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού ως εφελθρίου αλλά και ως μοχλού διαμόρφωσης μιας κοινής ευρωπαϊκής παρακαταθήκης σε επίπεδο θεσμών, επιστημών, γραμμάτων και τεχνών. • Να προσδιορίζουν τη σύνδεση της Ευρώπης με τη ρωμαϊκή οικουμένη, με την προσπάθεια πολιτικής ενοποίησης μεγάλου τμήματος της ευρωπαϊκής ηπείρου. • Να διακρίνουν τον ενοποιητικό ρόλο του χριστιανισμού στη μετεξέλιξη της 	<p>αρχική στάση του Καρόλου του Μεγάλου απέναντι στο Βυζάντιο, τις ενέργειες προσέγγισης του Βυζαντινού αυτοκράτορα και τους λόγους που τον ώθησαν σε μια τέτοια κίνηση.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πηγές και να εντοπίσουν στοιχεία με τα οποία ο Καρλομάγνος έθεσε τα θεμέλια της δυτικής Ευρώπης (π.χ. νομική ενοποίηση, ενοποίηση μοναστικού κόσμου, εκπαίδευση).
-----------------	--	---	---

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>έννοιας της Ευρώπης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σημασία της στέψης του Καρλομάγνου από τον πάπα και τις ανεπιτυχείς ενέργειές του για την ανασύσταση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. 	
	<p>Η ρωμαϊκή κατάκτηση της Ευρώπης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την ύπαρξη ποικίλων λαών και πολιτισμών στην Ευρώπη. • Να περιγράψουν τη σταδιακή ολοκλήρωση της ρωμαϊκής κυριαρχίας στη Μεσόγειο, την Ανατολή και τη Δύση και να επισημαίνουν τους λόγους και τις συνέπειες αυτών των κατακτήσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν χρονολογικό πίνακα με τις περιοχές που κατέκτησαν οι Ρωμαίοι. • Να μελετήσουν πηγές σχετικές με τους πολιτισμούς των λαών της Ευρώπης. Να κάνουν συγκρίσεις με τον ελληνικό-ρωμαϊκό πολιτισμό και να εξαγάγουν συμπεράσματα.
	<p>Η οργάνωση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας: Κεντρική, επαρχιακή και τοπική διοίκηση (ρωμαϊκές civitates και ελληνικές πόλεις).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τους στόχους των αλλαγών του Αυγούστου στη διοικητική οργάνωση (επαρχίες) του νέου οικουμενικού κράτους. • Να διακρίνουν πώς η γεωγραφική ενότητα μετατρέπεται σε πολιτική με κέντρο τη Ρώμη. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πηγές (Σουητώνιος, Βιργίλιος) και να αναζητήσουν τους λόγους των αλλαγών από τον Οκταβιανό στην κεντρική, επαρχιακή και τοπική διοίκηση. • Να εκπονήσουν ομαδική εργασία με θέμα «Ρωμαϊκές civitates και ελληνικές πόλεις». Να αναφερθούν σε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα πόλεων και να διερευνήσουν τον τρόπο λειτουργίας τους και τις σχέσεις με την κεντρική εξουσία (Ρώμη).
	<p>Παράγοντες ενοποίησης: Η λατινική και η ελληνική γλώσσα, οι αστικές υποδομές και τα θεάματα (λουτρά, θέατρα, αγορές, μονομαχίες-θηριομαχίες), η ένταξη των τοπικών ηγετικών τάξεων στην αυτοκρατορική ελίτ, η</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν τους παράγοντες συνοχής (πολιτισμικούς, πολιτικούς, οικονομικούς) των λαών της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. • Να διακρίνουν τον πολιτικό ρόλο του στρατού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν αποσπάσματα της «Δωδεκαδέλτου». Να αξιολογήσουν τη σημασία και τη διαχρονικότητα του ρωμαϊκού δικαίου. Να συγκρίνουν με αποσπάσματα του σύγχρονου δικαίου (ελληνικού ή ευρωπαϊκού). • Να αξιοποιήσουν πηγές σχετικά με τον ρόλο του

<p>Η Ευρώπη</p>	<p>απόδοση των ρωμαϊκών πολιτικών δικαιωμάτων, το ρωμαϊκό δίκαιο, ο ρόλος του στρατού, του νομίσματος των εμπορικών δικτύων και των κοινών λατριών, η λατρεία του αυτοκράτορα, η οικουμενική αυτοκρατορική ιδεολογία και η δημιουργία ενός είδους «ρωμαϊκού πατριωτισμού».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν την απόδοση πολιτικών δικαιωμάτων ως προσπάθεια της ενοποίησης του κράτους. • Να διακρίνουν την αλληλεπίδραση των Ελλήνων και των Ρωμαίων στη διαμόρφωση του οικουμενικού κράτους. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του ρωμαϊκού δικαίου για την εξέλιξη της μεταγενέστερης νομοθεσίας. 	<p>στρατού στην άσκηση της κεντρικής εξουσίας. Να τις επεξεργαστούν και να συνθέσουν κείμενο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναζητήσουν παραδείγματα διείσδυσης της ελληνικής γλώσσας στη λατινική και το αντίστροφο, σε σχέση με την πολιτική και την ιστορία, π.χ. φασισμός, κουστωδία. • Να μελετήσουν λογοτεχνικά κείμενα για τη διερεύνηση της καθημερινής ζωής, των αξιών και των αντιλήψεων των ανθρώπων της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
	<p>Η διάδοση του χριστιανισμού, η κρίση του 3ου αι. και ο μετασχηματισμός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε Χριστιανική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τον 4ο αιώνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις συνθήκες εξάπλωσης του χριστιανισμού στην Ανατολή, τον ενοποιητικό ρόλο του και τη γενικότερη σημασία του γεγονότος στην ενίσχυση της κρατικής ενότητας και της κοινωνικής συνοχής. • Να διαπιστώνουν ότι η πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση επέφερε την παρακμή του αρχαίου κόσμου και δημιούργησε τις προϋποθέσεις οργάνωσης του μεσαιωνικού κόσμου. • Να διακρίνουν τη σημασία της μετάβασης από τη Ρώμη στο κατακερματισμένο ευρωπαϊκό περιβάλλον των κρατών των «βαρβάρων». 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν πηγές («Χρονικά» του Ρωμαίου ιστορικού Τάκιτου) για τη διάδοση του χριστιανισμού. Να τις αξιολογήσουν και να βγάλουν συμπεράσματα για την αντικειμενικότητά τους. • Να παρατηρήσουν ρωμαϊκά έργα τέχνης με αναφορές σε πρόσωπα του 3ου αιώνα (προτομές, γλυπτά) και να συνθέσουν σχετικό κείμενο. • Να μελετήσουν το «Διάταγμα» των Μεδιολάνων, να αξιοποιήσουν στοιχεία και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τη σχέση του κράτους και της νέας θρησκείας.

<p>Η Ευρώπη</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις μεταρρυθμίσεις του Διοκλητιανού και τους στόχους του. • Να ερμηνεύουν την πολιτική και θρησκευτική διάσταση της στήριξης του χριστιανισμού από τον Κωνσταντίνο Α'. • Να κατανοούν την ίδρυση της Κωνσταντινούπολης ως μέρος της προσπάθειας του Κωνσταντίνου Α' για τη διατήρηση της ενότητας της αυτοκρατορίας. 	
	<p>Το Βυζάντιο ως παράγοντας διαμόρφωσης του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Βυζάντιο και μεσαιωνική Δύση: Συγκλίσεις και αποκλίσεις.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τον χαρακτήρα του βυζαντινού πολιτεύματος και να εντοπίζουν τις επιδράσεις του στην εξέλιξη των δυτικών μεσαιωνικών μοναρχιών (η «ελέω θεού» μοναρχία). • Να εξηγούν την αντιπαράθεση Βυζαντίου και Δύσης για τη διεκδίκηση της «ρωμαϊκής οικουμένης», μέσα από το bellum diplomaticum που ξεκίνησε από τη στέψη του Καρλομάγνου (800) και κορυφώθηκε με τη στέψη του Όθωνα Α' ως αυτοκράτορα των Ρωμαίων (962). • Να ερμηνεύουν τη θρησκευτική διάσταση μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης, όπως αυτή εξελίχθηκε μέσα από το πρώτο (Ακακιανό) Σχίσμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιήσουν πηγές νομικής φύσεως για τη διερεύνηση της βυζαντινής μοναρχίας και την ερμηνεία των χαρακτηριστικών των δυτικών μοναρχιών στον Μεσαίωνα. • Να αναζητήσουν πληροφορίες για την λεγόμενη Κωνσταντινεία δωρεά. Να ακολουθηθεί σχετική συζήτηση. • Να παρακολουθήσουν ψηφιακό ή οπτικοακουστικό υλικό (σφραγίδες, νομίσματα κ.ά.) σχετικά με την εξέλιξη της βυζαντινής αυτοκρατορικής τιτλοφορίας. Να διαβάσουν πρωτογενείς πηγές με σκοπό την ανάλυση της σημασίας που είχε ο όρος Ρωμαίος για την πολιτική και πολιτισμική ταυτότητα των Βυζαντινών. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την εκπόνηση σχεδιαγραμμάτων, στα οποία θα καταγράφονται οι φάσεις των «Σχισμάτων» μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας, οι πρωταγωνιστές

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>του 5ου-6ου αι., τη σύγκρουση του πατριάρχη Φωτίου και του πάπα Νικολάου Α' επί Εικονομαχίας (867), το μεγάλο Σχίσμα του 1054 και την πολιτική των Παλαιολόγων περί συνένωσης της Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας μετά το 1261 έως τη σύνοδο της Φεράρας – Φλωρεντίας (1438).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα σημεία στα οποία συγκλίνουν ή αποκλίνουν το Βυζάντιο και η Δύση σε πολιτικό, κοινωνικό και θρησκευτικό επίπεδο κατανοώντας ότι η ευρωπαϊκή παράδοση είναι κοινή. 	<p>και τα αιτήματά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να πραγματοποιήσουν ερευνητική εργασία με σκοπό τη συλλογή και καταγραφή σε πίνακα των συγκλίσεων και αποκλίσεων μεταξύ Βυζαντίου και Δύσης.
	<p>Βυζαντινός Ουμανισμός και Ευρωπαϊκή Αναγέννηση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις έννοιες του Ουμανισμού και της Αναγέννησης, διακρίνοντας τα χαρακτηριστικά τους στο Βυζάντιο και τη Δύση. • Να αξιολογούν τη συμβολή των Βυζαντινών λογίων στην ιταλική και ευρωπαϊκή Αναγέννηση. • Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της ελληνικής γλώσσας στην παιδεία του δυτικού μεσαιωνικού κόσμου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διερευνήσουν σε λεξικό τους όρους: βυζαντινός Ουμανισμός, Μακεδονική και Παλαιολόγεια Αναγέννηση κ.ά. • Να καταγράψουν σε πίνακα έργα που αποδεικνύουν την Αναγέννηση στην εποχή των Μακεδόνων και των Παλαιολόγων. • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την αναζήτηση των βυζαντινών λογίων που κατέφυγαν σε ιταλικές πόλεις πριν και μετά την Άλωση και να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τη ζωή και το έργο τους. • Να αξιοποιήσουν τη λογοτεχνία μέσα από την ανάλυση μεσαιωνικών ερωτικών διηγήσεων.
	<p>Το Βυζάντιο ως χώρος ώσμωσης Ανατολής και Δύσης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τον φυσικό και πολιτισμικό χώρο του Βυζαντίου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν και να σχολιάσουν χάρτη της μεσαιωνικής Ευρώπης, ώστε να γίνει κατανοητή η θέση του Βυζαντίου μεταξύ Δύσης

<p>Η Ευρώπη</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την πολιτισμική ιδιαιτερότητα του Βυζαντίου λόγω της σύνθεσης της ρωμαϊκής κληρονομιάς με τον χριστιανικό πολιτισμό και τις ανατολίτικες παραδόσεις. • Να αναλύουν τις αξίες του βυζαντινού πολιτισμού και να εκτιμούν τον τρόπο διάχυσής τους στη δυτική μεσαιωνική Ευρώπη. 	<p>και Ανατολής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να φτιάξουν ομάδες εργασίας για την καταγραφή των αξιών του βυζαντινού και ευρωπαϊκού πολιτισμού και να προβούν σε συγκριτική παρουσίασή τους. • Να συζητήσουν σχετικά με τον όρο «καθ' ημάς Ανατολή».
	<p>Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων (13ος αιώνας).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους των πόλεων του 13ου αιώνα, τα αίτια της ανάπτυξης και τη συγκρότηση της αστικής ζωής. • Να διαπιστώνουν την πολιτική οργάνωση των πόλεων και τις μορφές διακυβέρνησής τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν μέσα από τη μελέτη κειμένων στοιχεία που αφορούν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων της πόλης. • Να κατασκευάσουν πίνακα με τις πόλεις και τη μορφή διακυβέρνησής τους. • Να μελετήσουν κείμενα που αναφέρονται στην πολιτική και οικονομική συγκρότηση των πόλεων του 13ου αιώνα σε ομοσπονδίες (π.χ. Χανσεατική Ένωση των πόλεων της Βαλτικής) και να προχωρήσουν σε συγκρίσεις με τη σύγχρονη εποχή (Ευρωπαϊκή Ένωση).
	<p>Τα πρώτα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και ο ρόλος τους (12ος-13ος αιώνας). Οι ευρωπαϊκές αδελφότητες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τις συνθήκες, τις περιοχές και τον σκοπό της ίδρυσης των πρώτων πανεπιστημίων και να πληροφορηθούν για τις σχολές, τα προγράμματα λειτουργίας, τη σύνδεσή τους με τη Δυτική Εκκλησία και τη σταδιακή αυτονομισή τους. • Να προσδιορίζουν τον όρο ευρωπαϊκές αδελφότητες, να επισημαίνουν τις συνθήκες κάτω από 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν πρωτογενείς ή δευτερογενείς πηγές, με αναφορές στα προγράμματα σπουδών των πρώτων πανεπιστημίων (π.χ. του Παρισιού, της Μπολόνια, της Οξφόρδης). • Να εντοπίσουν τον ρόλο της Εκκλησίας. • Να αξιολογήσουν και να συνθέσουν κείμενο. • Να καταγράψουν τα πρώτα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και τις σχολές τους κατά περιοχή. • Να μελετήσουν κείμενα σχετικά με τις ευρωπαϊκές

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>τις οποίες δημιουργήθηκαν.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τον ρόλο τους (στην προστασία από παρεμβάσεις, την αυτονόμηση, τη διάρθρωση της διδακτέας ύλης και του προγράμματος σπουδών, τη χορήγηση προνομίων). 	<p>αδελφότητες και να αναζητήσουν πληροφορίες για τις επιδιώξεις τους και τον τρόπο υλοποίησής τους.</p>
	<p>Η Αναγέννηση και ο πολιτισμός της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, καθώς και τις πνευματικές δυνάμεις που διαμόρφωσαν το πνεύμα της Αναγέννησης. • Να γνωρίζουν τις χώρες διάδοσης της Αναγέννησης. • Να προσεγγίζουν το κίνημα του Ανθρωπισμού και το περιεχόμενο του όρου «καθολικός άνθρωπος», ως έκφραση του νέου πνεύματος που αναδύεται στα γράμματα, τις επιστήμες και τις τέχνες, με την αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας. • Να διακρίνουν τη συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση των νέων ιδεών. • Να διαπιστώνουν τη μεγάλη ανάπτυξη των γραμμάτων και των επιστημών κατά τον 15ο και τον 16ο αιώνα. • Να αξιολογούν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημάνουν την παρουσία του πάπα Λέοντα Ι' και άλλων πλούσιων αστών, σε δευτερογενείς πηγές, ως παραγόντων στην οικονομική, πολιτική και πνευματική αναγεννητική κίνηση. • Να κατασκευάσουν πίνακα με τους σημαντικότερους εκπροσώπους των επιστημών και τους τομείς της δραστηριότητάς τους. • Να κάνουν ερευνητική εργασία με θέμα την εφεύρεση της τυπογραφίας. • Να σκιαγραφήσουν τις προσωπικότητες των Μακιαβέλι, Κοπέρνικου και Φραγκίσκου Βάκωνα (κείμενο συνοδευόμενο με εικόνες). • Να παρουσιάσουν και να συγκρίνουν εικαστικά έργα του 15ου και 16ου αιώνα. • Να αναγνωρίσουν και να σχολιάσουν τα βασικά χαρακτηριστικά των δημιουργών.

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>αντιπροσωπευτικότερα έργα των κύριων εκπροσώπων της τέχνης της Αναγέννησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη νέα κοινή πολιτισμική ταυτότητα των ευρωπαϊκών λαών. • Να προσδιορίζουν τους σχετικούς όρους, π.χ. κουατροσέντο, μακιαβελισμός. 	
	<p>Μεταρρυθμίσεις της Δυτικής Εκκλησίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα αίτια της κρίσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και να περιγράφουν τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Λουθήρου. • Να κατανοούν την αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στη μεταρρυθμιστική κίνηση. • Να διακρίνουν τις συνέπειες της θρησκευτικής μεταρρύθμισης σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν κείμενα της εποχής, να διερευνήσουν τα αίτια κρίσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και να συνθέσουν κείμενο. • Να μελετήσουν αποσπάσματα των «θέσεων» των πρωτεργατών των μεταρρυθμίσεων και να εξαγάγουν συμπεράσματα. • Να κατασκευάσουν θρησκευτικό χάρτη της Ευρώπης στα τέλη του 16ου αιώνα. Να αποδώσουν με διαφορετικούς χρωματισμούς τις περιοχές των αντίστοιχων δογμάτων.
	<p>Η ανάπτυξη των εθνικών κρατών στην Ευρώπη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τα αίτια και την αναγκαιότητα της ανάπτυξης των εθνικών κρατών στην Ευρώπη και τον τρόπο μετεξέλιξης των παλαιών μοναρχιών σε εθνικά κράτη. • Να διακρίνουν τα γνωρίσματα των νέων εθνικών μοναρχιών. • Να περιγράφουν την ώθηση που έδωσε ο Εκατονταετής 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάσουν αποσπάσματα από τη Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών (1215) και να εξαγάγουν συμπεράσματα για την εξέλιξη του αγγλικού πολιτικού συστήματος και την απήχησή του. • Να μελετήσουν κείμενα της εποχής (π.χ. Ιωάννης ο Παρισινός, «De potestate regia») και μεταγενέστερων χρόνων. Να αξιοποιήσουν στοιχεία στα οποία διαφαίνονται ορισμένα γνωρίσματα των νέων εθνικών κρατών, να αξιολογήσουν τις πηγές και

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>πόλεμος προς τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών και των μηχανισμών του εθνικού κράτους στην Αγγλία και τη Γαλλία.</p>	<p>να συνθέσουν κείμενο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν κείμενα με αναφορές στον Εκατονταετή Πόλεμο. Να εντοπίσουν στοιχεία που αφορούν τη συμβολή του στη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών και των μηχανισμών του εθνικού κράτους στην Αγγλία και τη Γαλλία και να εξαγάγουν συμπεράσματα.
	<p>Η Εμπορική Επανάσταση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τους λόγους που οδήγησαν στην Εμπορική Επανάσταση και την έκταση που αυτή έλαβε. • Να προσδιορίζουν το περιεχόμενο του όρου μερκαντισμός και να επισημαίνουν τη σημασία του στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν προεπιλεγμένα κείμενα με τις βασικές αντιλήψεις του Μερκαντισμού. Να αξιολογήσουν την οπτική τους και να συνθέσουν κείμενο.
	<p>Ο Διαφωτισμός (17ος-18ος αιώνας).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τον όρο Διαφωτισμός και άλλες κύριες έννοιες της περιόδου. • Να εξηγούν γιατί ο Διαφωτισμός εδραιώθηκε κυρίως στην Αγγλία και τη Γαλλία. • Να εντοπίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά και τους αντιπροσωπευτικούς φορείς του κινήματος του Διαφωτισμού. • Να επισημαίνουν την επίδρασή του στην αναμόρφωση του πολιτεύματος, της κοινωνίας και της οικονομίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν συγκριτικά προεπιλεγμένα αποσπάσματα έργων των Διαφωτιστών ως προς τις πολιτικές και κοινωνικές τους απόψεις και να εξαγάγουν συμπεράσματα. • Να διαβάσουν αποσπάσματα του έργου του Άνταμ Σμιθ «Ερευνες για τη φύση και τα αίτια του πλούτου των εθνών» (1776) και να διερευνήσουν τα χαρακτηριστικά του οικονομικού φιλελευθερισμού. • Να κάνουν εργασία με θέμα τις επιδράσεις των ιδεών του Μοντεσκιέ στο Αμερικανικό Σύνταγμα (1787) και του Ρουσσώ στη Γαλλική Επανάσταση.
	<p>Η πρόοδος των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων (17ος-18ος αιώνας).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν την πνευματική και καλλιτεχνική ζωή κατά τον 17ο και τον 18ο αιώνα, σε σχέση 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καταρτίσουν πίνακα με τα κυριότερα επιτεύγματα των επιστημών στον 17ο και 18ο αιώνα.

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>και με την ανάπτυξη του εμπειρισμού και του ορθολογισμού. ● Να προσδιορίζουν τους αντίστοιχους όρους.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν την πρόοδο των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών εφαρμογών τους. ● Να διακρίνουν την ανανέωση της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής έκφρασης κατά τον 17ο αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μελετήσουν και να παρουσιάσουν στο πλαίσιο ομαδικής εργασίας ένα λογοτεχνικό ή θεατρικό έργο, π.χ. «Φάουστ» του Γκαίτε. ● Να συντάξουν πίνακα με τους νέους όρους των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων.
	<p>Το παλαιό καθεστώς (Ancien Régime) και οι εχθροί του</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να προσδιορίζουν τον όρο παλαιό καθεστώς και να διακρίνουν τους φυσικούς εχθρούς του, ιδεολογικούς – ταξικούς αντιπάλους. ● Να προσδιορίζουν τους όρους απόλυτη μοναρχία και φωτισμένη δεσποτεία και να διακρίνουν τα γνωρίσματά τους, καθώς και τα κράτη τα οποία ανέδειξαν τα καθεστώτα αυτά. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να συζητήσουν, μέσω κατάλληλων πηγών, για τις αντιφάσεις που παρουσιάζονται στο πλαίσιο του παλαιού καθεστώτος. ● Να μελετήσουν κείμενα και προσωπογραφίες. Να παρουσιάσουν έναν εκπρόσωπο της απόλυτης μοναρχίας (Λουδοβίκος ΣΤ΄) και έναν της «φωτισμένης δεσποτείας» (Αικατερίνη Β΄). Να προχωρήσουν σε σύγκριση της ιδεολογίας και της πολιτικής τους.
	<p>Η Βιομηχανική Επανάσταση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να επισημαίνουν τις συνθήκες δημιουργίας της Βιομηχανικής Επανάστασης και τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές συνέπειές της. ● Να ορίζουν τους όρους οικονομικός φιλελευθερισμός και καπιταλισμός και να τους συνδέουν με τη Βιομηχανική Επανάσταση. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μελετήσουν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές (πίνακες, στατιστικών δεδομένων, κείμενα πολιτικών φιλοσοφικών κ.ά.) και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση στη ζωή των ανθρώπων.
	<p>Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι (1789-1815).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να επισημαίνουν τους εκφραστές του παλαιού καθεστώτος και την κοινωνική και 	<ul style="list-style-type: none"> ● Να μελετήσουν τις διακηρύξεις των Γάλλων Επαναστατών. Να τις αξιολογήσουν και να

<p>Η Ευρώπη</p>		<p>πολιτική κρίση στην Ευρώπη γενικότερα και τη Γαλλία ειδικότερα στο τέλος του 18ου αιώνα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασης και να αξιολογούν το διαχρονικό της έργο και τη σημασία της για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. • Να προσδιορίζουν τους βασικούς όρους που σχετίζονται με την περίοδο. 	<p>εξαγάγουν συμπεράσματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν προεπιλεγμένα άρθρα εφημερίδων της εποχής, με αντικρουόμενες απόψεις. • Να μελετήσουν συγκριτικά τα Συντάγματα της Αμερικανικής, της Γαλλικής και της Ελληνικής Επανάστασης και να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους. • Να παρακολουθήσουν αποσπάσματα κινηματογραφικής ταινίας και να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους.
	<p>Η Ευρώπη και ο έξω κόσμος: Το Παγκόσμιο Ευρωπαϊκό Σύστημα (1815-1914).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν την αναβίωση του παλαιού καθεστώτος και το νέο καθεστώς ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη ως πολιτική και πολιτισμική οπισθοδρόμηση. • Να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα του Αμερικανικού Εμφύλιου Πόλεμου και τις συνέπειές του (ιδεολογικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές) στην Αμερική και στην Ευρώπη. • Να εμβαθύνουν στην εξελικτική σχέση του εθνικισμού, του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετήσουν χάρτη της Ευρώπης κατά το 1815, όπως διαμορφώθηκε με βάση τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Βιέννης. • Να μελετήσουν κείμενα με αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την επέκταση των Ευρωπαίων στις άλλες ηπείρους και τη δημιουργία αποικιών. Να τις αξιολογήσουν και να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους.
	<p>Το Σύστημα Ασφαλείας των Μεγάλων Δυνάμεων και οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τα Συστήματα Ασφαλείας ως προς τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητά τους. • Να ερμηνεύουν τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργαστούν πηγές: Παραθέματα από απομνημονεύματα πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών σχετικά με τη διπλωματία και τις διεθνείς σχέσεις της υπό εξέταση περιόδου.

Η Ευρώπη		Συστήματα Ασφαλείας ως μέσα επιβολής των νικητών αλλά και ως προσφορά (ειρηνευτική, κοινωνική, πολιτισμική).	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητήσουν και να προβληματιστούν για τον ειρηνευτικό αλλά και τον πολιτισμικό ρόλο του ΟΗΕ.
	Η «Ενωμένη Ευρώπη».	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαπιστώνουν τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την υλοποίηση της ιδέας της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να κάνουν ομαδική εργασία για την ίδρυση, την εξέλιξη της δομής και τη λειτουργία, καθώς και τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. • Να παραθέσουν θεμελιώδη κείμενα συνθηκών προς την πορεία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. • Να κατασκευάσουν πίνακα των μεταπολεμικών χρόνων με τις χρονολογίες και τα διάφορα στάδια προς την ενοποίηση της Ευρώπης.